

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
ŽMOGAUS IR VISUOMENĖS STUDIJŲ FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS IR SOCIALINIO DARBO INSTITUTAS

AGNĖ DAMBRAUSKAITĖ
(EDUKACINIŲ TECHNOLOGIJŲ VALDYMAS)

KOLEGIALUS MOKYMASIS KAIP PEDAGOGO PROFESINIO AUGIMO PRIELAIDA:
PRADINIO UGDYMO PEDAGOGŲ PATIRTIS

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas: Doc. Dr. Asta Railienė

Vilnius, 2024 m.

TURINYS

ĮVADAS	5
1. PRADINIO UGDYMO PEDAGOGŲ PROFESINĖS VEIKLOS YPATUMAI	9
1.1. Pradinio ugdymo nuostatos ir samprata	9
1.2. Pradinių klasių mokinių amžiaus tarpsnio charakteristika	11
1.3. Pradinio ugdymo pedagogo veiklos ypatumai.....	15
2. KOLEGIALUS MOKYMASIS PEDAGOGŲ PROFESINIO TOBULINIMOSI KONTEKSTE.....	20
2.1. Pedagogo kompetencijų aptartis.....	20
2.2. Pedagogų profesinio tobulinimosi aktualumas.....	23
2.3. Kolegialaus mokymosi samprata ir ypatumai	28
3. TYRIMO „PRADINIO UGDYMO PEDAGOGŲ KOLEGIALAUS MOKYMO PATIRTIS“ REZULTATAI.....	34
3.1. Tyrimo metodologija	34
3.2 Tyrimo duomenų analizė	38
3.2.1 Kolegialaus mokymosi raiška kasdienėje pedagogo veikloje	39
3.2.2 Kolegialaus mokymosi vertė profesiniam tobulėjimui.....	52
DISKUSIJA	60
IŠVADOS	63
REKOMENDACIJOS	65
LITERATŪRA	66
SANTRAUKA	73
SUMMARY	74
PRIEDAI	75

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

- 1 pav. Pedagogo profesinės kompetencijos (pagal Mokytojų ir pagalbos mokiniui specialistų kompetencijų aprašą, 2023).
- 2 pav. Kompetencijų sritys (pagal: Nemet, 2018, p.2).
- 3 pav. Bendradarbiavimo kultūros ir kolegialaus mokymosi bruožai (pagal Survutaitė ir kt., 2015, p.15.).
- 4 pav. Empirinio tyrimo planas.
- 5 pav. Duomenų teminės grupės ir jų kategorijos
- 6 pav. Kategorijos „Kolegialaus mokymosi tikslai“ subkategorijos.
- 7 pav. Kategorijos „Taikomos kolegialaus mokymosi formos“ subkategorijos.
- 8 pav. Kategorijos „Švietimo įstaigos vaidmuo skatinant kolegialumą“ subkategorijos.
- 9 pav. Kategorijos „Kolegialaus mokymosi iššūkiai“ subkategorijos.
- 10 pav. Kategorijos „Kolegialaus mokymosi nauda pedagogui“ subkategorijos.
- 11 pav. Kategorijos „Pedagogų kompetencijų plėtra mokantis kolegialiai“ subkategorijos.

LENTELIŲ SĄRAŠAS

- 1 lentelė. Tyrimo dalyvių charakteristika.
- 2 lentelė. Klausimyno sudarymo pagrindimas.
- 3 lentelė. Interviu trukmė ir transkripcijų apimtis.

IVADAS

Temos aktualumas. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcijoje (2012) išryškinama, jog pedagogai turi mokytis visą profesinės veiklos laikotarpį. Pasibaigus pedagoginėms studijoms, pirmaisiais metais dirbantys pedagogai mokosi kolegialios patirties perėmimo forma (Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcija, 2012). Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje (2014) teigiama, kad pedagogų mokymosi motyvacija, noras keltis kvalifikaciją, gebėjimas perimti gerąją praktiką, profesinis tobulėjimas – pagrindinis švietimo sėkmės matas. Tam pritaria ir mokslininkai: Monkevičius ir Čiužas (2015), Nordgren ir kt. (2021), Miltenienė ir Daniutė (2014), Petronienė ir Šatienė (2022) pastebi, kad ugdomasis procesas sparčiai kinta ir tam, kad pedagogai įvaldytų naujus įgūdžius, reikalingus susidoroti su naujai kylančiais iššūkiais, pastarieji privalo nuolatos gilinti žinias. Profesinis tobulėjimas apima daug skirtingų veiklų bei būdų ir yra vykdomas įvairiomis formomis: seminarų, konferencijų, stažuoočių, metodinių dienų, išvykų, būrelių pasitarimų, atvirų pamokų, nuotolinių mokymų, apskritų stalų, diskusijų, forumų, idėjų mugių ir kitų naudingų veiklų metu. Šių veiklų metu pedagogai mokosi bei gilina jau turimas žinias. Pedagogų profesinis tobulėjimas – vienas iš svarbiausių ugdymo kokybę lemiančių veiksnių (Česnavičienė ir Urnėžienė, 2016).

Valstybės pažangos strategijoje „Lietuva 2050“ (2023) teigiama, kad kelias į gerą ir prasmingą ateitį grindžiamas mokymusi visą gyvenimą. Svarbiais visuotinio tobulėjimo akcentais tampa visuomeninis bendruomenės kūrimas. Siekiama kurti veiklią, empatišką nuolat besimokančią, savimi pasitikinčią bendruomenę, teigiama, kad „atsparus ateities pilietis turės sveiką savivertę ir empatiškai veiks bendruomenėje“ (Valstybės pažangos strategija „Lietuva 2050“, 2023, p. 53). Geros mokyklos koncepcijoje (2015) teigiama, kad mokyklos bendruomenė – besimokanti organizacija, kurioje mokomasi su kitais ir iš jų: dirbant su kolegomis, dalijantis patirtimis, stebint pamokas, studijuojant mokslinius šaltinius, dalinantis atsakomybėmis, kuriant bendrus profesinį tobulėjimą skatinančius planus, teikiant grįžtamąjį ryšį, reflektuojant savo bei kolegų patirtis. Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje (2014) pabrėžiama, kad pedagogai, kurie nuolat reflektuoja, tobulėja, bendradarbiauja, rezultatyviai dirba yra šiuolaikinės mokyklos siekiamybė, komandinis pedagogų darbas apibūdinamas, kaip vienas iš ugdymo kokybės privalumų. Siekiant mokyklų veiklos tobulėjimo, pedagogų bendradarbiavimo, veiksmingumo Europoje buvo išsikelti tikslai plėtoti pedagogų profesinių besimokančiųjų bendruomenių veiklas. Pastebėta, kad pedagogų profesinės besimokančiosios bendruomenės padeda siekti užsibrėžtų tikslų bei juos sėkmingai įgyvendinti,

pedagogai dirbdami kolegialiai pasiekia geresnių mokymo ir mokymosi rezultatų (Monkevičius ir Čiužas, 2015).

Ypatinga reikšmė pedagogų profesinio tobulėjimo procese teikiama kolegialiam mokymuisi. Mokydamiesi kolegialiai pedagogai kuria ambicingą komandą, dalinasi patirtimis, drauge planuoja ugdomasias veiklas, mokosi iš patyrimų, kuria pasitikėjimu grįstą aplinką, auginą motyvaciją mokytis ir mokytis, teikia ir sulaukia grįžtamojo ryšio, tobulėja, kaip profesionalai (Valuckienė ir kt., 2023; Miltenienė ir kt; 2022; Forsling, 2021). Monkevičius ir Čiužas (2015, p. 1) teigia, kad „Mokymosi procesas iš esmės yra socialinis, nes mokytojai dirba kolegiskose bendruomenėse, kurios skatina dalytis patirtimi sprendžiant problemas, kurti bendras žinias ir dalytis aktualia patirtimi, spręsti problemas bei kurti ir diegti naujoves.“ Šedeckytė-Lagunavičienė (2018) pažymi, kad kolegų palaikymas, bendradarbiavimas, pagalba, komandinis darbas padeda pedagogui tobulėti bei kelia pamokos kokybę. Kolegos nuolatos sąveikaudami, dalindamiesi patirtimis, stebėdami kolegų atliekamą darbą, mokydamiesi iš jų, darbinėje aplinkoje kuria kolegialius santykius (Bacon, 2014). Brandišauskienė ir kt. (2021) pažymi, kad reguliarius grįžtamasis ryšys, teigiamai nukreipia pedagogų profesinį tobulėjimą: keičia pedagogų praktiką, požiūrius, įsitikinimus, pagerėja mokinių mokymasis, atsiranda teigiamų pedagogo elgesio pokyčių, dirbant su klase. Brandišauskienė ir kt. (2021) išryškina pedagogų profesinio tobulinimosi veiklų veiksmingumo aspektus: veiklos orientuotos į mokymo įstaigą (pedagogai dirba drauge, grupėse, mokosi kolegialiai), veiklos orientuotos į profesinį tobulėjimą (mokinių vertinimą, dalyko pedagogiką, pedagogo darbo ypatumus) bei išvelgiami du pedagogų tobulinimosi aspektai: jau įgytų kompetencijų tobulinimas ir naujų kompetencijų įvaldymas.

Temos naujumas ir iširtumas.

Pradinio ugdymo charakteristikos gan plačiai analizuojamos mokslininkų darbuose. Pradinio ugdymo nuostatas ir sampratą analizuoja Dunajevs ir kt. (2019), Dilfuza (2021), Kondratavičienė (2019), Martišauskienė ir Vaičekauskienė (2015), Nordgren ir kt. (2021). Pradinių klasių mokinių amžiaus tarpsnio charakteristikos analizuojamos Povilaitytės ir Lenkauskaitės (2020), Landsbergienės (2019), Ernar ir kt. (2021), Hakkarainen ir kt. (2015), Rakickienės (2021), Žukauskienės (2012), Rahayu ir kt. (2021) mokslininkų darbuose. Pradinio ugdymo pedagogo veiklos ypatumus savo tyrimuose aktualizuoja mokslininkai Miltenienė ir Daniutė (2014), Maier ir kt. (2017); Lapėnienė ir Šilingaitė (2019), Ivaškienė ir Malinauskienė (2021), Šarskuvienė (2020), Simonavičius (2015), Narzulloevna, Tokhirovna, Bakhramovna, Odeldjanovna & Jurayevich (2020), Bankauskienė ir Bankauskaitė-Sereikienė (2017), Martišauskienė ir Vaičekauskienė (2015), Brägger ir kt. (2013).

Pedagogo kompetencijas, jų raišką tiria Warren (2021), Nemet ir Velki (2016), Ivaškienė ir Malinauskienė (2021), Aimah ir kt. (2017), Venslovaitė ir Danylienė (2018), Murkatik ir kt. (2020) mokslininkai. Pedagogų profesinio tobulinimosi aktualijas tyrinėja mokslininkai Petronienė ir Šatienė (2022), Monkevičius ir Čiužas (2015), Rogozina (2010), Mičiulienė ir Brandišauskienė (2021), Palaniandy (2017), Šedeckytė-Lagunavičienė ir Tumlovskaja (2019), Dačiulytė ir kt. (2013), Shah (2012), Daukilas ir kt. (2016), Bakutytė ir Ušeckienė (2016), Darling-Hammond ir kt. (2017), Česnavičienė ir Urnėžienė (2016), Tubutienė ir Morkūnaitė (2008). Kolegialaus mokymosi sampratos skirtingi aspektai gan plačiai analizuojami užsienio mokslininkų darbuose. Kolegų bendradarbiavimo svarbą profesinio tobulėjimo procese aktualizuoja Betzler & Lösche (2021), Michaelson ir kt. (2014) tyrimai. Kolegialaus mokymosi samprata pagrindžiama Bacon (2014), Hewett & La Paro (2019), Harvey & Teledahl (2019) darbuose. Kolegialus mokymasis analizuojamas ir lietuvių mokslininkų (Miltenienė ir kt., 2022; Žibėnienė, 2020, Petronienė ir Šatienė 2022, Valuckienė ir kt., 2023) darbuose. Kolegialaus mokymosi raišką tyrinėja Valuckienė ir kt. (2023), Brägger ir kt. (2013), Česnavičienė ir Urnėžienė (2016), Shah (2012), Miltenienė ir kt. (2022). Bendradarbiavimu grįsta kultūra švietimo įstaigoje, jos svarba pedagogų profesiniam tobulėjimui aptariama Forsling (2021), Survutaitė ir kt. (2015), Poteliūnienė ir kt., 2019, Monkevičius ir Čiužas (2015), Linder, Post ir Calabrese (2012) tyrimuose. Nežiūrint to, kad bendradarbiavimu grįstas mokymasis nagrinėtas gan plačiai, kolegialus mokymasis, kaip profesinio augimo reiškiny Lietuvoje analizuotas mažai. Mokslinių publikacijų, kuriose apibrėžiamas kolegialusis mokymasis, kaip pradinio ugdymo pedagogo profesinio augimo prielaida rasti nepavyko.

Mokslinė problema – mokslinė problema formuluojama klausimais: Kokia yra pradinio ugdymo pedagogų kolegialaus mokymosi praktika? Kokia yra kolegialaus mokymosi vieta profesinio tobulėjimo kontekste?

Tyrimo objektas – pradinio ugdymo pedagogų kolegialaus mokymosi patirtis.

Tyrimo tikslais – atskleisti kolegialaus mokymosi, kaip pedagogo profesinio augimo prielaidos, raišką.

Darbo uždaviniai:

1. Aptarti pradinio ugdymo ypatumus.
2. Išanalizuoti kolegialaus mokymosi bruožus pedagogų profesinio tobulinimosi kontekste.
3. Atskleisti pradinio ugdymo pedagogų kolegialaus mokymosi patirtis.

Tyrimo metodai:

- Mokslinės literatūros, norminių dokumentų analizė skirta atskleisti pradinio ugdymo pedagogų profesinės veiklos aktualumus, kolegialaus mokymosi sampratą ir ypatumus pedagogų profesinio tobulėjimo kontekste.
- Kokybinis tyrimas, taikant pusiau struktūruoto interviu metodą, atliktas siekiant atskleisti pradinio ugdymo pedagogų patirtis, taikant kolegialų mokymąsi, profesinio tobulėjimo kontekste.
- Tyrimo duomenų analizei taikytas analizės metodas (Content)

1. PRADINIO UGDYMO PEDAGOGŲ PROFESINĖS VEIKLOS YPATUMAI

1.1. Pradinio ugdymo nuostatos ir samprata

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatyme (2011) pažymima, kad pradinis ugdymas vykdomas pagal 4 metų trukmės pradinio ugdymo programas vadovaujantis pradinio ugdymo aprašu, pradinio ugdymo programomis bei ugdymo planais, kuriuos patvirtintina švietimo ir mokslo ministras. Pradinio ugdymo programa tęsia priešmokyklinio ugdymo programą, suteikia galimybes plėtoti mokinių įgytas kompetencijas, užtikrina ugdymo kokybę, tęstinumą, suteikia galimybę nuosekliai pereiti prie formalaus ugdymo (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas dėl pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašo patvirtinimo, 2015; Priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrosios programos, 2022).

Pradinio ugdymo programa – formali, ketverių metų trukmės (1–4 klasių), privalomo švietimo dalis, kurią baigus įgyjamas pradinis išsilavinimas. Visi mokiniai, kuriems tais metais sukanka septyneri privalo lankyti pirmą klasę. Pradinį ugdymą teikia: mokykla-darželis, pradinė mokykla, progimnazija, pagrindinė mokykla, vidurinė mokykla, gimnazija, specialioji mokykla, suaugusiųjų ugdymo centras, mokykla-daugiafunkcinis centras ir kt. (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas, 2011; Dunajevs ir kt., 2019).

„Pradinio ugdymo tikslas – padėti mokiniams formuoti moralines nuostatas, kultūrinę, tautinę ir pilietinę savimonę, įgyti šio amžiaus tarpsnio galimybes atitinkančius raštingumo gebėjimus, socialinius, emocinius ir sveikos gyvensenos įgūdžius“ (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas dėl priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrųjų programų patvirtinimo, 2022, p.2). Pradinio ugdymo programa taip pat, kaip ir pagrindinio bei priešmokyklinio, vidurio ugdymo programos remiasi nacionalinį ugdymo turinį reglamentuojančiu dokumentu – bendrosiomis programomis, kurių tikslas įgyvendinti Švietimo įstatyme (2011) aprėžtus siekius. Remiantis bendrosiomis programomis (2022) ugdomos asmens vertybės, pasitikėjimas savimi, kūrybiškumas, pilietiškumas, mokiniams sudaromos sąlygos plėtoti savo žinias, siekti aukštesnių ugdymosi rezultatų, kompetencijos ugdomos mokymosi turiniu, jį individualizuojant. Pradinio ugdymo bendrojoje programoje (2016) pedagogui sudaroma 30 proc. galimybė pasirinkti ugdomąjį turinį, kita mokymosi dalis apibrėžta programose ir vykdoma nuosekliai užtikrinant ugdymo(si) dermę, dalykų integraciją. Pradiniame ugdyme mokinių pasiekimai vertinami pagal 4 pasiekimų lygius: slenkstinį, patenkinamą, pagrindinį ir aukštesnįjį. Pradiniame ugdyme mokinių pasiekimų

vertinimui taip pat naudojami komentarai bei vertinimo aplankai. Atnaujintose ugdymo programose (2022) pabrėžiami ir asmens savybių, bendražmogiškųjų vertybių ir kompetencijų ugdymo(si) pasiekimai, akcentuojama, kad mokiniai ugdomi būti tvirto charakterio, dorais, pilietiškais, nesavanaudiškais, atsidavusiais Lietuvai. Priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrose programose (2022) pabrėžiama, kad vertybės sudaro asmens tapatybės branduolį. Mokomieji dalykai integruojami su gyvenimiškų – kompetencijų formavimu, pabrėžiama, kad abu dalykai vienodai svarbūs ir turėtų būti ugdomi drauge. Tad vienodai svarbu ugdyti mokinio mokymosi gebėjimus, ugdomuosius dalykus ir dorovines vertybes, pilietines vertybes (Priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrosios programos, 2022).

Apie vertybių ugdymo svarbą pradiniam ugdyme kalba autoriai Dilfuza (2021), Kondratavičienė (2019), Martišauskienė ir Vaičekauskienė (2015) ir kt. jie pabrėžia, kad ypatingai svarbų vaidmenį ugdant pradinukų vertybes atlieka pradinio ugdymo pedagogai. Pasak Martišauskienė ir Vaičekauskienė (2015, p.1) „Pedagogas mokiniui yra ne tik išminties šaltinis, bet ir jo dorovinio pamato rengėjas“. Dilfuza (2021) pastebi, kad pedagogai atlieka pagrindinį vaidmenį ruošdami mokinius ateinantiems gyvenimo iššūkiams, kuriuos įvykti prireiks socialinių bei kognityvinių gebėjimų. Pedagogas mokiniams ilgalaikis autoritetas ir pavyzdys. Kondratavičienės (2019) teigimu, pedagogai deda daug pastangų ir laiko sąnaudų formuodami mokinių vertybes. Pažymima, kad „įvairūs pedagoginiai sunkumai turi įtakos mokinių vertybiniam ugdymui: vardydami vertybes pedagogai išryškina problemas, kylančias jiems organizuojant ugdymą, atpažįstant mokinio emocijas, suvokiant mokinio elgsenos priežastis (Kondratavičienė, 2019, p.15). Mokinių vertybių formavimas glaudžiai susijęs su visu ugdomuoju procesu.

Bendrųjų programų gairėse (2019) pastebima, kad mokomųjų dalykų turinys glaudžiai siejasi su mokinių kompetencijomis ir jų plėtote. Įgyvendinat bendrąsias ugdymo programas išryškinamos šios bendrosios kompetencijos: komunikavimo, kultūrinė, kūrybiškumo, pažinimo, pilietiškumo, skaitmeninė, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos. Šios kompetencijos palaipsniui ugdomos kiekvienoje mokymo pakopoje, atskirose arba integruotose pamokose, neformaliose veiklose. Kompetencijų pagrindu plėtojamos mokinių žinios ir gebėjimai:

1. Komunikavimo kompetencija – gebėtų kurti, pateikti bei perduoti žinias įvairiais būdais bei skaitmeninėmis technologijomis.
2. Kultūrinė kompetencija – buvimas kultūriškai aktyviais, kultūrinės savimonės ugdymas, skatinimas, plėtojimas.

3. Kūrybiškumo kompetencija – kūrimas, vertinimas, darnių santykių išlaikymas su savimi ir supančią aplinką, kritinis ir kūrybinis mąstymas.
4. Pažinimo kompetencija – motyvuotas savęs ir pasaulio pažinimas, analizuojama žmonijos patirtis, konstruojamos žinios. Šios kompetencijos pagalba lavinami mokinių kognityviniai, kritinio mąstymo, problemų sprendimo gebėjimai.
5. Pilietiškumo kompetencija – demokratiškos šalies kūrimas, pilietinis tapatumas, galia, pagrįsta vertybėmis, meile tėvynei, praktinio veikimo gebėjimais.
6. Skaitmeninė kompetencija – motyvacija ir gebėjimai atlikti užduotis, mokytis, spręsti problemas, bendrauti ir bendradarbiauti, valdyti informaciją, ją analizuoti naudojantis skaitmeninėmis priemonėmis.
7. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija – savitvarda, savimonė, emocijų valdymas, rūpinimasis savo ir artimos aplinkos psichine ir fizine sveikata (Priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrosios programos, 2022).

Priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrosios programose (2022) pažymima, kad mokinys baigęs pradinę mokyklą turėtų gebėti: spręsti realias problemas, įgytų žinių pagrindu, kelti klausimus, analizuoti situacijas, nebijoti klysti, imtis darbų, kurie kelia iššūkius, rasti, naudoti nesudėtingas skaitmeninio turinio programas, ieškoti sprendimo būdų, palaikyti darnius santykius, valdyti emocijas, žinoti, kas yra kultūra, kas būdinga Lietuvos kultūrai, papročiams, etiškai elgtis socialinėse erdvėse bei realiame gyvenime, būti susipažinusių su etikos normomis, rūpintis asmens higiena ir švara. Šiuolaikiniam mokiniui keliami aukšti etiniai, moraliniai, pilietiškumo, gyvenimiškų įgūdžių įgijimo reikalavimai. Pastebima, kad pedagogų profesinis bendradarbiavimas gali turėti reikšmingos įtakos mokinių mokymuisi bei jų pasiekimams (Nordgren ir kt., 2021).

1.2. Pradinių klasių mokinių amžiaus tarpsnio charakteristika

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatyme (2011, p. 5) pažymima, kad „pagal pradinio ugdymo programą vaikas pradėdamas ugdyti tada, kai jam tais kalendoriniais metais sueina 7 metai.“ Siekiant geresnių Lietuvos mokinių mokymosi pasiekimų, ugdymo kokybės, veiksmingumo, nuoseklumo ugdymo procese Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plane (2017) numatyta ankstinti priešmokyklinį bei pradinį ugdymą. Priešmokyklinis ugdymas mokiniams taptų privalomas nuo penkerių metų, o pradinis nuo šešerių metų. Geros mokyklos koncepcijoje (2015) pažymima, kad akivaizdžia tendencija tampa – šiuolaikinio ugdymo

kaita: nuo ugdymo visiems iki ugdymo kiekvienam. Tai reiškia, kad ugdymas tampa diferencijuotas bei lankstus kiekvieno mokinio atžvelgiu. Šiuolaikinėje mokykloje nebijoma taikyti naujovių, bandyti, peržengti mokyklos sienas. Mokiniai ir pedagogai skatinami bandyti, patirti, mokytis per patyrimus. „Patirtinis ugdymas(is) vyksta tuomet, kai besimokantieji įsitraukia į įvairias veiklas, po to apmąsto savo patirtį ir, pasinaudodami šia analize, konstruoja naudingas išvalgas, kurios gali keisti jų elgesį ir mąstymą“ (Povilaitytė ir Lenkauskaitė, 2020, p.2). Neretai mokiniai tampa savų pedagogų mokytojais. Svarbiu akcentu tampa mokinių mokymosi prasmės suvokimas. Pedagogų tikslas ne vien pateikti, pritaikyti mokiniams žinias, tačiau jas įprasminti, akcentuoti jų svarbą bei reikalingumą. Svarbu ugdyti tikslingą mokinių požiūrį į mokslą, jį įprasminti. Tad, pedagogai norėdami sėkmingai ugdyti mokinius privalo žinoti pradinių klasių mokinių amžiaus tarpsniui būdingus bruožus (Zablackė ir Gražytė, 2017; Dunajevus ir kt., 2019; Geros mokyklos koncepcija, 2015; Martišauskienė ir Vaičekauskienė, 2015).

Ugdant šešiamečių emocinę-socialinę raidą svarbu suteikti galimybę imtis iniciatyvos, kurti sumanymus, juos realizuoti, leisti bandyti ir klysti. Svarbiausia tokio amžiaus mokinių veikla – žaidimas. „Jiems svarbios įvairios patirtys, jie mėgsta eiti į žygius, iš kaladėlių statyti namus, fantazuoti ant popieriaus lapo – taip – žaisdami – jie mokosi. <...> toks ir turėtų būti ugdymo bei ugdymosi procesas priešmokyklinėje ir pirmoje klasėje – įtraukiant kuo daugiau žaidybinių elementų“ (Landsbergienė, 2019, p.14). Mokiniai turėtų būti skatinami bendradarbiauti, siekti bendro tikslo. Laisvojo žaidimo metu šešiamečiai ugdomi empatiją, savireguliaciją, socialines, bendradarbiavimo kompetencijas. Svarbu skatinti mokinius būti fiziškai aktyviais, taikyti kitoniškas judėjimo formas: vaikščioti, bėgioti, šokinėti, tyrinėti, sportuoti. Autoriai Ernar ir kt. (2021) įvardina, kad pedagogų naudojami fizinio lavinimo metodai formuoja mokinių savarankiškumą, fizinio aktyvumo naudos suvokimą, reikalingumą bei svarbą. Mokiniai pamokų metu supažindinami su baziniais pratimais, kurie yra reikalingi kiekvieno mokinio fizinei, protinei, psichologinei ūgčiai. Išmokus pratimus mokiniai savarankiškai naudoja patys savo kasdienėje veikloje. Mokslininkai pabrėžia, kad fizinis aktyvumas svarbi mokinio raidos dalis, kuri nulemia sveiką, turiningą gyvenimo būdą. Tokio amžiaus mokinių emocijų, elgesio, dėmesio reguliacijos gebėjimai sparčiai vystosi, tobulėja. Šešiamečiai geba tęsti pradėtą veiklą, net jei ji jiems neatrodo pakankamai įdomi, nuslopinti netinkamą atsaką. Taip pat jie atpažįsta ir geba įvardinti aplinkinių emocijas, jausmus, reaguoja į aplinkinių emocijas, užjaučia, džiaugiasi kartu. Šio amžiaus mokiniams būdingos stipriau išreikštos baimės, nerimas, kaltė, jie jas išgyvena stipriau nei vyresni mokiniai. Šešiamečiai pradeda teikti pirmenybę draugystei su tos pačios lyties vaikais. Svarbi yra ir šios amžiaus grupės mokinių kognityvinė raida. Šešiamečiai geba grupuoti

daiktus, suvokti logines veiksmų sekas, sklandžiai pasakoti savo patyrimus, atpasakoti girdėtą istoriją, naudotis žirkklėmis, klėjais, piešimo įrankiais, pradeda siekti kalbos garsus su jos simboliais, raides su garsais, kopijuoja pavienius simbolius, raides. Mokslininkai Hakkarainen ir kt. (2015) pastebi sąsajas tarp šešiamečių kūrybinės vaizduotės bei loginio mąstymo. Pastebėta, kad kuo daugiau išplėtota mokinio vaizduotė, tuo daugiau jis geba įsitraukti į ugdomąsias veiklas, bendravimą su suaugusiais ir kitais mokiniais. Mažai išplėtota mokinio vaizduotė lemia, kad nepaisant aukštų mokinio akademinų rezultatų, jam vis tiek sunku įsitraukti į ugdomąją veiklą, siekti bendrų tikslų, bendrauti ir bendradarbiauti. Tad šešiamečio vaizduotės lavinimas yra svarbi ugdomojo proceso dalis (Rakickienė, 2021).

Septynerių-aštuonerių metų mokinių socialinė emocinė raida pažengusi. Tokio amžiaus jie supranta, kad žmonės į tą patį dalyką gali reaguoti skirtingai, kad skirtingiems žmonėms gali būti prieinama skirtinga informacija, dėl ko jų turimos žinios gali skirtis. Savigarba paremta jau turimais patyrimais, kompetencijomis, tolimesnei raidai būtina sėkmės galimybė. Remiantis turima patirtimi, bendraamžių stebėjimu, aplinkinių įtikinėjimais formuojasi saviveiksmingumas socialinėje, mokslo, sporto srityse (Rakickienė, 2021). Hakkarainen ir kt. (2015) pastebi, kad šio amžiaus tarpinio mokiniai, net valandą laiko savarankiškai geba vykdyti bendras instrukcijas, net jei ir suaugusiojo nėra šalia. Septynmečiam-aštuonmečiam pakanka būti paprašytiems atlikti konkrečią užduotį, jie skirtingai nei jaunesni mokiniai, neprivalo būti stebimi, savanoriškai atlieka veiksmus. Šiam amžiaus tarpniui būdingas savęs lyginimas su bendraamžiais, draugystės išlieka specifinės, pagal bendrus pomėgius, veiklas, būrelius, jiems svarbūs autoritetai – pagarba, pozityvus santykis su pedagogu sėkmingo mokymosi motyvacija. Tokio amžiaus mokiniams svarbios taisyklės, jų laikymasis, mokiniai didžiuojasi savo užtelėjusiu savarankiškumu, galimybių padidėjimu, žaidimus pakeičia – žaidimai su taisyklėmis, kuriuos norint žaisti privalai išgirsti ir taikyti, tai ką išgirsti ir moki, septynmečiai-aštuonmečiai linkę prisitaikyti prie įvairių situacijų ir įsijausti į įvairius socialinius vaidmenis (mokinio, draugo, pagalbininko, turisto). Landsbergienės (2019) teigimu, šiame amžiuje svarbu padrąsinti, motyvuoti, palaikyti mokinį, akcentuoti dalykus, kurie jam sekasi, o ne, nepavyksta. Tokio amžiaus mokiniai geriau supranta ir geba įvardinti savo ir aplinkinių emocijas, didėja jų socialinė kompetencija, jie atsižvelgia į kitų poreikius, tampa empatiškais, gerėja konfliktinių situacijų sprendimo gebėjimai. Šių mokinių kognityvinė raida tobulėja, mąstymas priklauso nuo konkrečių patyrimų, įgytų gebėjimų, jų tobulinimo galimybių, vaizduotė, mąstymas siejami su konkrečiais įvykiais vaizdais. Pasak Žukauskienės (2012, p. 81) „Žinios yra įgyjamos ir mąstymas tampa sudėtingesnis ir efektyvesnis dėl vis brandesnės vaiko tarpusavio sąveikos su aplinka“. Įgytas

žinias, problemų sprendimus mokiniai taiko realiame gyvenime, mokosi iš patyrimų, geba klasifikuoti daiktus, susieti veiksmą su atvirkštiniu veiksmu, gerai skiria kryptis, geba suvokti ir sukurti paprastas schemas ir diagramas, žodinius uždavinius išreiškia skaičiavimo veiksmis, suvokia matus. Geba sutelkti dėmesį vienam nepertraukiamam veiksmui bent 15 minučių. Didėja darbinės atminties apimtis, impulsų valdymas, susikaupimas, koncentracija. Informacijos kartojimas pagrindinė įsiminimo priemonė, dar sunku suprasti bei klasifikuoti norima išmokyti informaciją pagal sudėtingumą, ribotą laiką geba dirbti savarankiškai, su pagalba geba planuoti, stebėti savo veiklą, jos rezultatus, nepasiduoda, jei nesiseka, siekia savo tikslų. Tobulėja septynmečių-aštuonmečių kalba bei skaitymo ir rašymo gebėjimai. Sparčiai plečiasi mokinių žodynas, aiškindami žodžius mokiniai remiasi sinonimais ir tam tikra kvalifikacine kategorija, kalbėdami naudojasi sudėtingesnes gramatines struktūras. Skaitymas reikalauja daug pastangų, užsispyrimo ir motyvacijos, pavyksta susieti garsą su simboliu, rašyti dailiraščiu (Rakickienė, 2021).

Landsbergienės (2019) teigimu: devynių-dešimties metų amžiaus mokinių gyvenime įvyksta du pagrindiniai pokyčiai: nuo konkretaus mąstymo pereinama prie abstraktaus, mokiniai pasijunta paaugliais. Su šio amžiaus tarpsnio mokiniais tampa lengva susitarti, jie laikosi susitarimų, suvokia skirtingus kontekstus, elgesio normas. Mokiniai tampa savarankiški, gali būti vieni namuose, grįžti iš mokyklos, jie pažįsta laiką, orientuojasi vietovėse, gali patys keliauti į būrelius. Devynmečiams-dešimtmečiams reikalinga minimali suaugusiųjų pagalba. Jų socialinė-emocinė raida pažengusi, jie supranta, kad veiksmų moralumą lemia ketinimas, o ne pasekmė. Taisykles laiko susitarimais, žino, kad dėl jų galima derėtis. Apibūdina savo ne tik išorinius požymius, bet ir vidines savybes, suvokia, kaip juos mato kiti suaugę žmonės, žino savo teises ir pareigas. Platėja jų emocijų žodynas, žino, kad vienu metu gali jausti daugiau nei vieną emociją. Naudoja įvairias strategijas susidorojimui su neigiamomis emocijomis. Suvokia, kad problema gali būti išspręsta daugiau nei tik vienu būdu, atlieka eksperimentus, nenuspėdami jų baigties, geba suvokti ir kurti sudėtingesnes elementų sekas, suvokia dalybą, kaip atvirkštinį daugybės veiksmą, supranta perkeltinę prasmę, geba klasifikuoti daiktus, suvokia, kad viena klasė gali apimti kitas. Tyrėjai Rahayu ir kt. (2021) pastebi, kad šio amžiaus tarpsnio mokinių mokymosi pasiekimai priklauso ne tik nuo mokinių mąstymo, kognityvinių gebėjimų, bet ir nuo to kokių būdu ta informacija yra pateikiama. Pagal atlikto tyrimo duomenis padaryta išvada, kad šio amžiaus tarpsnio mokiniams svarbu pateikti užduotis, kuriose daug vaizdinės medžiagos, animacijos elementų, garsų įrašų, kurie būtų lengvai suprantami, įdomūs ir efektyvūs (Rahayu ir kt., 2021). Devynių-dešimties metų amžiaus mokinių dėmesio koncentracija, vykdomosios funkcijos sparčiai tobulėja. Veikliosios atminties saugykloje apimtis didėja itin reikšmingai, mokiniai

pasiekia suaugusiųjų lygį, jie geba panaudoti jau turimas žinias naujoje veikloje, geba sutelkti dėmesį valandai laiko, tobulėja jų atsparumas aplinkos dirgikliams, sudėtingus uždavinius suskaido į mažus žingsnelius. Taiko įvairias mąstymo, organizavimo, grupavimo, pertvarkymo strategijas. Skaitymas tampa automatinis, daugiau laiko skiriama teksto analizei, prasmės suvokimui. Nuo skaitymo, kaip įgūdžio lavinimo, pereinama prie informacijos gavimo ir panaudojimo priemonės. Mokinių kuriami rašytiniai tekstai tampa sklandesni, daugiau laiko skiriama planavimui, minčių išdėstymui, detalių kūrimui (Rakickienė, 2021).

Apibendrinus 6-10 metų mokinių amžiaus ypatumus, pastebima, kad pradinis ugdymas svarbus mokinių ugdymo ir gyvenimiškų įgūdžių kūrimo procese. Visų mokinių raida yra unikali, sudėtinga, nebūna tipinių mokinių, kuriems galėtume priskirti visus konkrečius amžiaus tarpsnio bruožus. Kiekvienas mokinytis yra išskirtinis ir jo raida gali būti kiek pažengusi vienoje kryptyje ir kiek sustojusi kitoje. Kiekvieno mokinio raidą veikia genetika bei kontekstas, kuriame jis auga. Svarbu išmanyti amžiaus tarpsnio ypatumus tam, kad pedagogai, tėvai, artimi žmonės galėtų pagelbėti, patarti ar pastūmėti mokinių siekti kuo geresnių mokymosi rezultatų bei gyvenimiškų įgūdžių įgijimo. Šiuo laikotarpiu (6-10 metų) vyksta esminiai socialinės, psichologinės, kognityvinės raidos pokyčiai. (Landsbergienė, 2019).

1.3. Pradinio ugdymo pedagogo veiklos ypatumai

Vykstant švietimo reformoms, atsinaujinant švietimo programoms, tobulėjant mokykloms, pastebima, kad kartu su visuomene, tobulėja ir pedagogai, kuriems keliami aukšti lūkesčiai, reikalavimai. Šiuolaikiniai pedagogai ne tik turi išmanyti dėstomų dalykų didaktikos ypatumus, bet ir aktualizuoti dėstomą dalyką, skatinti mokinius domėtis, būti aktyviais proceso dalyviais. Mokyklose daugėja mokinių su skirtingais poreikiais bei ugdymosi galimybėmis. Vienas iš esminių reikalavimų pedagogams tampa – gebėjimas atsižvelgti į kiekvieno mokinio individualius poreikius, pedagogų reikalaujama dirbti klasėje, kuri yra įvairi. Klasėje mokosi skirtingos lyties, gebėjimų, kultūrinę charakteristiką turintys mokiniai. Pradinio ugdymo pedagogas turi užtikrinti lygias galimybes skirtingų poreikių mokiniams, gebėti juos pilnavertiškai integruoti į ugdomąją aplinką bei procesą. Išskiriami keturi vertybiniai komponentai gerinantys lemiantys ugdymo sėkmę:

1. Pagarba mokinių įvairovei (skirtumams),
2. Pagalba kiekvienam mokiniui,
3. Bendradarbiavimas ir bendravimas komandoje – pedagogų pagrindinis darbo veiklos būdas,

4. Nenutrūkstamas profesinių žinių tobulinimas (Miltenienė ir Daniutė, 2014).

Svarbiu veiklos aspektu tampa bendravimas ir bendradarbiavimas su mokinių tėvais, kolegomis, iškilusių problemų sprendimas, profesionalumas. Buvimas autoritetu. Dėl šių priežasčių pedagogai dažnai atsiduria autentiškose situacijose, kurioms išspręsti prireikia sumanumo, kūrybiškumo bei kritinio mąstymo (Maier ir kt., 2017; Lapėnienė ir Šilingaitė, 2019).

Pradinio ugdymo pedagogas – įvairiapusė asmenybė, patraukli asmeninėmis savybėmis bei talentinga profesine prasme (Ivaškienė ir Malinauskienė, 2021). Pradinio ugdymo pedagogai bendradarbiauja su kolegomis, mokiniais, planuoja ugdymo procesą atsižvelgiant į kiekvieno mokinio individualius poreikius, taiko universalų, integralų dizainą, tariasi su mokiniais dėl ugdomųjų temų, pamokos uždavinių, teikia informaciją tėvams. Vadovaujasi bendrosiomis programomis, parenka aktyvų mokymosi turinį, ugdomųjų veiklų metu ugdo mokinių kritinį, kūrybinį mąstymą, problemų sprendimą, mokymąsi iš patirties. Pedagogas atliepdamas mokinių poreikius, amžiaus tarpsnio ypatumus, poreikius ir galimybes, kompetencijų raidą parenka tinkamus ugdymo metodus, mokymosi tempą, būdus, technikas. Vertindamas mokinių pasiekimus naudojami pasiekimų aprašais, prireikus juos individualizuoja, sudaro sąlygas mokiniams save įsivertinti, argumentuoti savo mintis, pasirinkimus. Supažindina tėvus su mokinių vertinimų ypatumais. Kuria ir puoselėja savitarpio pagalba, pagarba, pasitikėjimu grįstus santykius, užtikrina sklandų, produktyvų ugdymo procesą. Teikia grįžtamąjį ryšį. Laikosi akademinės etikos ir pratina mokinius jos laikytis taip pat. Pedagogas nuolat tobulėja, dalyvauja mokymuose, užsiima savišvieta, tobulina profesinę kvalifikaciją, dalinasi patirtimis su kolegomis (Priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrosios programos, 2022; Rahayu ir kt., 2021).

Pradinio ugdymo programą įgyvendina pedagogas išmanantis visų dėstomų dalykų turinį, gebantis individualizuoti, integruoti, pateikti mokymosi dalyko medžiagą. Pradinio ugdymo pedagogo išsilavinimą įgiję pedagogai pradinukus moko lietuvių kalbos, matematikos, pasaulio pažinimo, dailės, etikos, fizinio lavinimo, sveikos gyvensenos įgūdžių. Taip pat pedagogas užtikrina ne tik mokomųjų dalykų sklandumą bei efektyvumą, bet ir yra atsakingas už mokinių saugumą, emocinę gerovę. Tai užtikrinti padeda mokykloje dirbantys švietimo pagalbos specialistai: logopedai, psichologai, socialiniai pedagogai, specialieji pedagogai ir kt. Pradiniame ugdyme taip galimos pedagogų dalykininkų pamokos (muzikos, dailės, užsienio kalbų, dorinio ugdymo), kurios papildo arba pakeičia pradinio ugdymo pedagogo vedamas pamokas. Tai reiškia, kad pradinio ugdymo pedagogas turėdamas reikiamas kompetencijas gali pats vesti šias pamokas arba jį pakeičia pedagogai dalykininkai. Pradinių klasių mokinių kompetencijos ugdomos trijų lygmenų dėmenyse:

1. Nuostatos;
2. Gebėjimai;
3. Žinios ir supratimas.

(Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas dėl pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašo patvirtinimo, 2015).

Siekama, kad pradinių klasių mokinių kompetencijos būtų tobulinamos bendradarbiaujant su pedagogais bei bendraamžiais, švietimo specialistais. Būtų ugdomi mokinių bendradarbiavimo, noro tobulėti, pažinimo, kognityviniai gebėjimai. Savarankiškumas, atsakomybės už mokymąsi, bendrą veiklą, sveiką gyvenseną, kasdienes sprendimus, higiena. Pradiniame ugdyme ugdomi bendrieji pažintiniai: kritinio, loginio, kūrybinio, intuityviojo mąstymo gebėjimai. Bei bendrieji praktiniai: žinių priėmimo, analizavimo, taikymo, komunikavimo, bendravimo ir bendradarbiavimo, pilietiškumo, gyvenimiškų problemų sprendimo įgūdžiai. Trečias taip pat svarbus aspektas – žinių ir supratimo ugdymas. Ugdomi pradinių klasių mokinių gebėjimai analizuoti faktus, reiškinius, procesus, atskirti melą, nuo tiesos. Tad svarbu ne tik išugdyti pradinių klasių mokinių gebėjimą mokytis bei apdoroti, taikyti gautą informaciją, bet ir ugdyti gyvenimiškus įgūdžius, vertybes. Įgytas žinias bei gebėjimus taikyti, panaudoti praktiškai realiame gyvenime (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas dėl pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašo patvirtinimo, 2015; Priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrosios programos, 2022).

Pamoka – pagrindinė pradinio ugdymo organizavimo formą, jos svarbiausiais požymiais yra laikoma trukmė bei pedagogo ir mokinio sąveika, siekiant mokymosi tikslų (Kokia pradinio ugdymo pamokų kokybė?, 2020). Gera pradinio ugdymo pamoka neturi numatytų standartų ar rėmų, pabrėžima, kad svarbiu pamokos aspektu tampa – tikslingumas (Geros mokyklos koncepcija, 2015). Pedagogams ir mokiniams turi būti suprantami pamokos tikslai bei uždaviniai, o ugdymo metodai ir priemonės parenkami, tokie, kad pavyktų įgyvendinti išsikeltus tikslus. Mokiniai turi suprasti, ką naujo išmoks, kokias kompetencijas ugdysis. Pastebima, kad ugdymo tikslai veiksmingiau pasiekiami remiantis ugdymo paradigma, tai pamokos, kuriose mokiniams suteikiama daugiau atsakomybės už savo mokymąsi, pedagogas vaidina konsultanto – patarėjo vaidmenį, šiose pamokose remiamasi mokinių patirtimis, o ugdymosi procesas diferencijuojamas ir individualizuojamas (Kokia pradinio ugdymo pamokų kokybė?, 2020).

Pedagogas planuodamas mokomąjį turinį turi orientuotis į kiekvieno mokinio mokymosi ypatumus, padėti jam pasiekti jo gebėjimus atitinkančią mokymosi sėkmę. Pedagogas pažinodamas

mokinius, planuodamas pamokas, įgyvendindamas pamokos tikslus ir uždavinius numato diferencijuotas, individualizuotas, suasmenintas užduotis pagal mokomos klasės mokinių gebėjimus, poreikius. Individualizuoti – remtis mokinio asmeniniais poreikiais, asmenybės formavimosi ypatumais, orientuotis į konkretaus mokinio ugdymosi poreikių tenkinimą. Diferencijuoti – mokymo uždavinių, užduočių, metodų, priemonių, mokymosi tempų, aplinkos pritaikymas mokinių grupei. Suasmeninti – mokymas pritaikomas pagal mokinio pasirinkimus, specifinius poreikius, siejamas su mokinio tikslais išmolti, suvokti, išsiaiškinti savo mokymosi galimybes, ypatumus. Bendras individualizavimo, diferencijavimo ir suasmeninimo tikslas – sudaryti sąlygas kiekvienam mokiniui mokytis pagal savo galias, galimybes (Šarskuvienė, 2020).

Simonavičiaus (2015) teigimu: šiuolaikinis mokymas turėtų būti organizuojamas, taip kad mokiniai:

1. Gebėtų įsisavinti bei taikyti įgytas žinias;
2. Patys aktyviai dalyvautų ugdomosiose veiklose, būtų protiškai įveiklinti;
3. Savarankiškai priimtų sąmoningus sprendimus.

Viso ugdomojo proceso metu svarbiausia, kad mokinys išliktų aktyviu ugdymo proceso dalyviu, o pedagogas taptų pagalbininku, konsultantu, skatintoju. Landsbergienės (2019) teigimu, atsidavęs, savo darbą mylintis pedagogas be didesnių iššūkių, skirtingų metodų pagalba tokią pat meilę, smalsumą mokytis perduoda ir savo ugdytiniams. Narzulloevna, Tokhirovna, Bakhramovna, Odeldjanovna & Jurayevich (2020) pastebi, kad tam, jog ugdymo procesas būtų patrauklus bei įtraukus reikalingi skirtingi ugdymo(si) metodai bei būdai. Autoriai Narzulloevna, Tokhirovna, Bakhramovna, Odeldjanovna & Jurayevich (2020), Bankauskienė ir Bankauskaitė-Sereikienė (2017), Simonavičius (2015) pastebi, kad pradiniam ugdyme pamokų metu naudinga taikyti žaidimo metodą, kuris apima vaidinimus, situacijų analizę, ugdomuosius veiksmus su kamuoliu, įvairias skaičiuotes, dainas, mokymąsi su draugu, diskusijų metodą, kurį taikant mokiniai išsako savo nuomonę diskutuojamu klausimu, kol galiausiai prieina vienos bendros išvados, naudodamiesi vadovėliu bei pedagogo pagalba. Pedagogai taip pat taiko ir savarankiško bei grupinio darbo formas. Mokiniai mokosi dirbti individualiai ar bendradarbiauti. Nudinga į pamokas įtraukti išmaniąsias technologijas. Įtraukiant šį ugdymo būdą į pamokas mokiniai ugdosi kompiuterinį raštingumą bei gebėjimą naudoti įvairias programas. Remiantis straipsniu „Kokia Pradinio ugdymo pamokų kokybė“ (2020) informacinės technologijos mokykloje turėtų tapti kasdienybe, jau nuo pat pradinio mokyklinio amžiaus, pradinukai turėtų būti mokomi saugiai, veiksmingai ir prasmingai naudotis internetu. Taip pat būtent informacinės technologijos padeda tobulinti, praplėsti ugdymo procesą. Martišauskienė ir

Vaičekauskienė (2015, p. 9) teigia, kad „<...> pedagogai ugdymo(si) turiniui pajvairinti naudoja ne tik tradicines, bet ir virtualias ugdymosi aplinkas, turi visišką laisvę kūrybiškai kurti ugdymosi aplinką ne tik klasėje, bet ir kitose aplinkose“. Tad didelę svarbą įgauna mokymasis iš elektrinių svetainių, vadovėlių, knygų, tačiau tuo pat metu suvokiama aktyvaus mokymosi, mokymosi iš patirties svarba. Taipogi išmaniosios technologijos leidžia mokiniams klasės lentoje rodyti (demonstruoti) mokomąją medžiagą, vaizdo įrašus, atlikti interaktyvias užduotis. Demonstravimas paplitęs, ne tik tarp pradinėjų klasių pedagogų, bet ir tarp dalykininkų. Kuo daugiau metodų naudoja pedagogas, tuo patrauklesnės, įdomesnės yra jo vedamos ugdomosios veiklos. Labai svarbu, kad mokiniai patys suprastų mokslo naudą, reikalingumą. Tad, pedagogo užduotis visais įmanomais būdais sudominti mokinį, skatinti jo įsitraukimą į ugdymo procesą, plėsti savo akiratį, leisti patirti (Bankauskienė ir Bankauskaitė-Sereikienė, 2017; Landsbergienė, 2019; Simonavičius, 2015).

Svarbu, kad ugdomosiose veiklose būtų taikomas praktinis įgytų žinių panaudojimas, įtvirtinimas. Rekomenduojama taikyti įvairius individualaus ir grupinio darbo metodus, skatinančius tyrinėjimą, problemų sprendimą, interpretavimą, kūrybą, pokalbį, diskusiją, interviu ir kt. Pamokose, kuriose mokiniui suteikiama daugiau atsakomybės už savo mokymąsi (mokymosi paradigmoje) ugdomi atsakingumo, savarankiškumo, kritinio mąstymo, bendradarbiavimo, problemų sprendimo gebėjimai, veiksmingiau ir išsamiau įgyvendinami pamokos tikslai ir uždaviniai (Kokia pradinio ugdymo pamokų kokybė?, 2020). Brägger ir kt. (2013) pabrėžia, kad mokyklos veiklos kokybę atspindi tiesioginis pedagogo darbas su mokiniais, pedagogai su mokiniais kiekvieną dieną kuria mokymuisi tinkamas gyvenimiškas situacijas. Svarbu vaidmenį mokymo procese atlieka santykių kūrimas ir puoselėjimas. Moksliniame straipsnyje „Kokia Pradinio ugdymo pamokų kokybė“ (2020), pabrėžiama, kad labai svarbus geros pamokos bruožas – klasėje vyraujantis mikroklimatas. Svarbu, kad mokiniai mokyklos aplinkoje jaustųsi psichologiškai saugūs, galėtų visavertiškai mokytis, mokiniai turėtų būti skatinami mokytis iš teigiamų patirčių, ne iš traumuojančių išgyvenimų. Dar vienas svarbus aspektas – ugdymosi aplinka, remiantis prieš tai minėtu straipsniu, galima įvardinti, kad būtent mokomoji aplinka, skatina mokinius mokytis, suteikia naujas galimybes, gerina mokomojo turinio prieinamumą.

Tad pradinio ugdymo pedagogas įgyvendina 4 metų trukmės mokomąjį planą, dėsto mokomuosius dalykus, apibrėžtus pradinio ugdymo programose. Pedagogas taip pat bendrauja ir bendradarbiauja su mokiniais, jų tėvais, kolegomis. Atsižvelgia į kiekvieno mokinio išskirtinumus, mokymosi būdus, poreikius bei galimybes, organizuodamas mokomąjį procesą, teikia grįžtamąjį ryšį.

2. KOLEGIALUS MOKYMASIS PEDAGOGŲ PROFESINIO TOBULINIMOSI KONTEKSTE

2.1. Pedagogo kompetencijų aptartis

Warren (2021) pedagogų kompetencijas apibrėžia, kaip profesinių gebėjimų visumą, kuri tiesiogiai veikia, skatina bendruomenės narius tobulėti, keistis. Pedagogų profesinės veiklos įsivertinimą ir refleksiją, darbo ypatumus, reikalavimus, karjeros galimybes, profesines kompetencijas, veiklos rezultatus, profesinio tobulėjimo galimybes apibrėžia Mokytojų ir pagalbos mokiniui specialistų kompetencijų aprašas (2023). Apraše (2023) kompetencijos įvardinamos, kaip žinių, gebėjimų ir vertybinių nuostatų visuma „Pedagogų kompetencijos yra tarpusavyje susijusios, viena kitą papildančios ir drauge įgalinančios refleksija grįstą profesinį augimą“ (p. 1). Pedagogų kompetencijos sugrupuotos į keturias pagrindines sritis, kurios skaidomos į smulkesnes kompetencijas: profesinės elgsenos; kognityvines; veikimo kartu; emocines – motyvacinės (žr. 1 pav.).

Profesinės elgsenos srities kompetencijos:

- *profesinės etikos kompetencija;
- *profesinio tobulėjimo kompetencija;
- *profesinio atsparumo ir streso valdymo kompetencija;
- *sveikos gyvensenos kompetencija;
- *profesinės autonomijos ir reflektavimo kompetencija.

Kognityvinės srities kompetencijos:

- *ugdytinių pažinimo kompetencija;
- *įtraukiojo ugdymo planavimo ir įgyvendinimo kompetencija;
- *mokomojo dalyko (srities) ir tarpdalykinė kompetencija;
- *ugdymo turinio kūrimo ir realizavimo kompetencija;
- *kritinio mąstymo ir problemų sprendimo kompetencija ir kt.

Veikimo kartu srities kompetencijos:

- *mokymosi drauge, su kitais ir iš kitų kompetencija;
- *bendradarbiavimo su ugdytinio šeima (tėvais, globėjais, rūpintojais) kompetencija;
- *darbo komandoje kompetencija;
- *konstruktyvaus bendravimo ir bendradarbiavimo pedagogų profesiniuose ir tarp profesiniuose tinkluose kompetencija.

Emocinės-motyvacinės srities kompetencijos:

- *emocinio intelekto kompetencija;
- *lyderystės kompetencija;
- *kultūrinio identiteto, pilietiškumo ir tarpkultūrinė kompetencija.

1 paveikslas. Pedagogo profesinės kompetencijos

Sudaryta autorės pagal: Mokytojų ir pagalbos mokiniui specialistų kompetencijų aprašą (2023)

Profesinės elgsenos srities kompetencijos susijusios su kryptinga pedagogo veikla, profesiniu tobulėjimu, nuolatiniu augimu, siekiant ugdymo tikslų, įgyvendinant veiklas ugdymo įstaigoje ir už jos ribų. Kognityvinės srities kompetencijos apima ugdomąją veiklą – atliepiančia mokinių individualius poreikius, ugdymo prieinamumą, mokinių savarankiškumą. Veikimo kartu srities

kompetencijos suvokiamos, kaip pedagogo bendradarbiavimas su kitais pedagogais, mokiniu, jo tėvais, švietimo pagalbos specialistais. Pedagogo profesijos kompetencijų apraše (2021) kaip atskira kompetencija išskiriama – kolegialaus mokymosi kompetencija. Kolegialumo kompetencija išryškina pedagogo, kaip aktyvaus bendruomenės nario, kuris planuoja, organizuoja, vertina mokymosi procesą bei profesinį tobulėjimą veikimą kartu. Kolegiali pedagogų veikla tapatinama su veikimu kartu. Emocinės-motyvacinės srities kompetencijos apima savo ir kitų jausmų pažinimą, bendravimą, dalinimąsi, emocinį patyrimą, pedagogo bei mokinio, pedagogo ir kolegų, pedagogo ir tėvų ir kt. santykius (Mokytojų ir pagalbos mokiniui specialistų kompetencijų aprašas, 2023).

Nemet ir Velki (2016) teorinius pedagogų kompetencijų aspektus išskirstė į keturias sritis: profesines, pedagogines, organizacines, bendravimo – refleksyvias (žr. 2 pav.). Nemet (2018) pabrėžia, kad visos kompetencijų sritys yra vienodai svarbios ir reikalauja panašaus dėmesio švietime.

2 paveikslas. Kompetencijų sritys

Sudaryta autorės pagal: Nemet (2018, p. 2)

Pedagoginių kompetencijų sritis išskiriama, kaip pedagogo gebėjimų ir norų, įgūdžių bei žinių visuma, mokinių mokymuisi skatinti, jų akademinį žinių tobulinimui. Ivaškienė ir Malinauskienė (2021) atskleidžia, jog svarbiausia pradinio ugdymo pedagogų nuostata – ugdymo orientavimas į mokinį. Kad tai pasiektų pedagogai privalo pažinti mokinius, atsižvelgti į jų poreikius ir galimybes, taikytus įvairius tradicinius ir inovatyvius mokymo būdus, formas, priemones, kad padėtų kiekvienam pasiekti kokybišką ugdymą. Svarbu, kad kiekvienas pradinukas jaustųsi klasės bendruomenės dalis. Pedagoginę kompetenciją žvelgiant plačiai apima socialinių ryšių kūrimas bei profesinis tobulėjimas. Demokratiškai, profesionaliai ir socialiai bendraujantis pedagogas, kuria palankesnes mokyklos,

klasės ir mokymo aplinkas. Socialinė kompetencija pasireiškia, kuomet pedagogas, kuria klasės ar net visos mokyklos bendruomenę, organizuoja veiklas bendrauja ir bendradarbiauja. Pedagoginė kompetencija apima pedagogų asmenybės bruožus, gebėjimus kritiškai mąstyti, nebijoti pokyčių, keisti elgesį, mokyklos kultūrą. Aimah ir kt. (2017) pažymi, kad pedagoginė kompetencija turi būti ugdoma praktikų metu, analizuojant profesines situacijas, sprendžiant realias problemas, mokantis dirbti su mokiniais. Pedagogiškai kompetentingu pedagogu yra laikomas tas, kuris organizuoja, vadovauja, tarpininkauja, kuria socialius santykius (yra atviras), reflektuoja patirtis, veiksmingai reaguoja į švietimo naujoves, jam kylančius iššūkius (Nemet, 2018).

Organizacinės srities kompetencijos apima pedagogų gebėjimus: meistriškumą, kolegialumą, teigiamo mokyklos klimato kūrimą, drausmės palaikymą, abipuse pagarba tarp mokinių ir pedagogų. Pedagogas turėtų jaustis visavertis organizacijos narys – kūrėjas. Pedagogų tobulėjimui svarbu turėti galimybę analizuoti, organizuoti, planuoti (išvykas, bendruomenės renginius, projektus). Svarbu reflektuoti savo patirtis, pasiekimus, tobulintinas sritis, kolegialiai bendradarbiauti, mokytis vieniems iš kitų (Nemet, 2018).

Profesinės kompetencijos gretinamos su pedagogų darbu su mokiniais, jų tėvais, kolegomis, ugdymo organizavimu. Nemet ir Velki (2016) pažymi, kad tik kompetentingas pedagogas ypatingą dėmesį skiria kompetencijų plėtrai, profesinių žinių tobulinimui, jų taikymu praktikoje dirbant su mokiniais, kolegomis. Profesionaliai dirbantis pedagogas naudojasi iš aplinkos gaunamais patarimais, atkreipia dėmesį į tobulintinas ir gerąsias sritis, turi asmeninį potencialą, kad pasiektų gerų darbinių rezultatų.

Bendravimo-refleksyvosios kompetencijos tapatinamos su pedagogų bendravimu ir bendradarbiavimu, savosios patirties, savišvietos metu įgytų patirčių analize bei refleksija (Nemet ir Velki, 2016). Ši kompetencijų sritis apima pedagogų socialinį ir emocinį bendravimą bei glaudžiai siejasi su emociniu intelektu. Venslovaitės ir Danylienės (2018) teigimu, savimonė, savitvarda, socialinis sąmoningumas, bendravimo įgūdžiai, atsakingų sprendimų priėmimas sudaro emocinį žmogaus intelektą. Kompetentingas pedagogas pasižymi aukšta emocine branda, gebėjimu valdyti savo emocijas, būvimu empatišku, taiko šiuos gebėjimus bendraudamas su mokiniais bei jų tėvais, kolegomis. Šioje kompetencijų srityje išryškėja pedagogų kolegialus bendradarbiavimas (Nemet, 2018; Murkatik ir kt., 2020).

Apibendrinant galima teigti, kad visas kompetencijų sritys turėtų būti tobulintinos ir ugdomos vienodai, kadangi visos yra vienodai svarbios. Kognityvinės srities kompetencijos siejamos su ugdomosiomis veiklomis (pamokomis), mokiniais, jų mokymu, veikimo kartu – bendradarbiavimo su

mokiniu, kolega ir tėvais, kolegialumu, darbu komandoje, emocinės-motyvacinės srities kompetencijos – lyderyste, pilietiškumu, emociniu intelektu, profesinės elgsenos srities kompetencijos – etika, tobulėjimu, reflektavimu ir kt. svarbia profesine elgsena.

2.2. Pedagogų profesinio tobulinimosi aktualumas

Petronienė ir Šatienė (2022) atkreipia dėmesį į tai, jog pedagogo profesija yra neatsiejama, nuo nuolatinio mokymosi bei profesinio augimo, tobulėjimo. „Profesinis augimas – dirbančio pedagogo profesinių kompetencijų plėtotė ir gilinimas visos aktyvios profesinės veiklos laikotarpiu (Brandišauskienė ir kt., 2021, p. 6).“ Geros mokyklos koncepcijoje (2015) pažymima, kad šiuolaikinis ugdymas neturėtų atsilikti, nuo nuolatos besikeičiančio pasaulio. Mokyklos turi reaguoti į pokyčius, ugdymo įstaigoms įtaką daro įvairios naujovės: išmanioji įranga, technologijos, bendravimo tinklai. Norint užtikrinti ugdymo kokybę svarbu užtikrinti pedagogų mokymosi galimybes. „Mokymosi procesas iš esmės yra socialinis, nes mokytojai dirba kolegiškose bendruomenėse, kurios skatina dalytis patirtimi sprendžiant problemas, kurti bendras žinias ir dalytis aktualia patirtimi, spręsti problemas bei kurti ir diegti naujoves“ (Monkevičius ir Čiužas, 2015, p. 2). Pedagogų profesinis bendradarbiavimas, mokymasis vieniems iš kitų, dalinimasis patirtimis yra efektyvi veikla, kuria inicijuojami reikalingi pokyčiai, tobulėjama.

Pedagogų profesinis tobulėjimas – asmens dirbančio pedagoginį darbą „<...> žinių, įgūdžių, gebėjimų, vertybinių nuostatų, mokėjimo mokyti ir kitų sėkmingai mokytojo veiklai ugdymo procese reikalingų savybių – ugdymas (Rogozina, 2010, p. 2)“. Pasak Rogozinos (2010) profesinis tobulėjimas – bendradarbiavimo procesas, kurio metu analizuojami asmeniniai, kolegų atliekami veiksmai, mokymo metodikos, pokalbiai, diskusijos. Svarbu, kad bendradarbiautų ne vien pedagogai, bet ir visa mokyklos bendruomenė: administracija, partneriai, tėvai bei kiti bendruomenės nariai. Mičiulienė ir Brandišauskienė (2021) pažymi, kad profesinio tobulinimosi ir tobulinimo procesai skatina žmogaus poreikį keistis, augti. Profesinis tobulėjimas suprantamas, kaip veiksmingo ir sėkmingo pokyčio pasekmė. Profesinis tobulėjimas dažnai klaidingai būdavo suvokiamas, kaip trumpos trukmės kursai pedagogams, kurių metu pedagoginį darbą dirbantiems žmonėms buvo pateikiama informacija apie jų darbo specifiką. Per pastarąjį dvidešimtmetį šis požiūris pasikeitė ir į profesinį tobulėjimą imta žvelgti iš kitos pusės. Pedagogų profesinis tobulėjimas imtas suvokti, kaip ilgos trukmės procesas, apimantis kasdienę darbinę patirtį ir galimybes, palaipsniui padedančias sistemingai tobulėti pedagogui. Šiuolaikinis profesinis tobulėjimas pasižymi šiais bruožais: pedagogai laikomi aktyviais mokiniais, įtraukiami į įvairias užduotis: savęs vertinimo, savianalizės, mokėjimo mokyti ir mokyti.

Profesinis tobulėjimas – ilgalaikis procesas, pedagogai mokosi visą gyvenimą (Palaniandy, 2017). Turimas ir įgytas žinias sieja su naujai įgytomis patirtimis, informacija.

Profesinio tobulėjimo pradžia laikomos pedagoginės studijos, pedagoginė stažuotė, tuomet visas tobulėjimo procesas persikelia į aktyvios pedagoginės veiklos laikotarpį, kurio metu gilinamosios ir plėtojamos profesinės kompetencijos (Šedeckytė-Lagunavičienė ir Tumlovskaja, 2019). Lietuvoje pedagogų rengimas apima dalyko studijas ir pedagogines studijas, kurias sudaro teorinė medžiaga ir pedagoginės praktikos. Pedagogų rengimas suprantamas, kaip vientisa sistema apimanti visą studijų laikotarpį, suteikianti pedagogo kvalifikaciją bei apimanti pedagogo profesinį augimą, kuris tęsiamas visą pedagoginės veiklos laikotarpį, plėtojant profesines žinias, patirtį bei kompetencijas (Pedagogų rengimo reglamentas, 2018). Pedagogų rengimo reglamente (2018) pabrėžiama, kad pedagoginių studijų absolventas privalo būti įsisavinęs, sukaukęs dalykines žinias, gebėjimus, vertybines nuostatas, išmanytų mokomojo turinio ir pedagoginės specializacijos metodiką, edukacinę veiklą, gebėtų pažinti mokinių psichologiją, praktikoje taikytų įgytas žinias ir gebėjimus, tobulintų reikalingas kompetencijas. Studentai pabaigę pedagogines studijas įgyja vieną arba kelias mokomojo dalyko specializacijas: pradinio, ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pan. Studijuojant ne pedagogines studijas sudaroma galimybė baigti pedagogines studijas, kaip gretutines ir tokiu būdu papildomai įgyti pedagogui reikiamas kompetencijas bei specializaciją, kvalifikaciją. Pastebima, kad skirtingų pedagogų pritraukimas į ugdymo įstaigas gali pagerinti mokinių mokymosi rezultatus (Jevsejevienė, 2015; Pedagogų rengimo reglamentas, 2018).

Pedagogai privalo plėtoti bei gilinti profesines kompetencijas, pasirinkti profesinio augimo būdus. Dačiulytė ir kt. (2013) pabrėžia, kad šiuolaikiniam pedagogui taip pat keliami aukšti reikalavimai: gerąja linkme keisti mokinių gyvenimą, nuolat tobulinti pedagogines žinias, mokėti bendradarbiauti su kitais pedagogais, administracija, tėvais, dalyvauti platesnėse mokymosi veiklose, išsiugdyti nuolatinio mokymosi įprotį, suprasti, kad mokomoji aplinka yra nuolat kintanti, leisti ją pažinti ir tirti. Pedagogai mokosi visą savo profesinio gyvenimo laikotarpį, šio periodo metu jie keičiasi patys, tobulina savo kompetencijas, kuria mokyklos kultūrą, kuriai būdingi žmogiškieji santykiai, bendradarbiavimas, pasitikėjimas (Brust Nemet, 2018; Mičiulienė ir Brandišauskienė, 2021).

Pedagogai savo kompetencijas gali tobulinti įvairiais būdais: dalyvaudami kvalifikacijos tobulinimo programose, studijuodami, užsiimdami savišvieta, metodine veikla, dalindamiesi gerąja patirtimi su kolegomis, būdami kolegialus. Pedagogų kolegialumas, bendradarbiavimas glaudžiai siejasi su mokinių akademiniais pasiekimais, pastebima, kad tų mokyklų mokiniai, kuriose pedagogai

dirba kolegialiai pasiekia geresnių rezultatų, nei tose mokyklose, kuriuose pedagogai linkę į individualumą. Pabrėžiama, kad mokyklos kultūra turėtų būti keičiama iš izoliuotosios į bendradarbiaujančią. Mokymasis kolegialiai bus naudingas, tik tokiu atveju jei pedagogai patys tikės kolegialumo nauda, rodys iniciatyvą, bendradarbiaus. Toks pedagogų bendras darbas padeda gerinti mokinių mokymą ir mokymąsi. Pastebima, kad kolegialumas mokyklose daro teigiamą įtaką pedagogų profesiniam tobulėjimui, mokinių mokymuisi ir mokyklos efektyvumo didinimui (Shah, 2012).

Pasak Rogozinos (2010) nėra vieno visiems tinkančio profesinio tobulėjimo modelio, visi yra saviti ir unikalūs. Kiekvienas pedagogas atranda sau labiausiai tinkantį. Mokyklos bendruomenės nariai, pedagogai turėtų įvertinti ir įsivertinti, kuris profesinio tobulėjimo būdas tinka jiems ar visai bendruomenei. Autorės teigimu, pedagogai – savirefleksijos praktikai, turėdami teorines žinias, jas išbando praktiškai, analizuoja aplinką, plačiau supranta šiuolaikines ugdymo teorijas, yra lankstūs, ugdo įvairių sričių kompetencijas. Daukilas ir kt. (2016) pedagogų kompetencijų tobulinimosi būdus išskyrė į tris grupes: pagal apimtį, pagal novatoriškumą, pagal veiklos pobūdį. Pagal apimtį išskirtoje grupėje pateikiami du skirsniai: organizacinė partnerystė (mokyklų tinklai, pedagogų stažuotės, stovyklos, nuotolinis mokymasis ir kt.) bei mažos grupės ar individuali veikla (atvirų pamokų organizavimas, seminarai, konsultacinių ir metodinių būrelių veikla, savišvieta. Pagal novatoriškumą išskirtoje grupėje pabrėžti du aspektai: tradiciniai (kursai, seminarai, pedagoginės veiklos tyrimas, akademinės studijos, pamokų stebėjimas, edukacinės išvykos ir kt.) ir netradicinius (mentorystė, stažuotė, praktikumas, metodinės veiklos). Pagal veiklos pobūdį išskirtoje kompetencijų tobulinimo grupėje išryškinamos keturios grupės: veiklinimas (pradedančio pedagogo įsitraukimo stovykla, stažuotės, mokyklų tinklai), stažuotės (mokomieji renginiai, stebėjimai, vertinimai, savivaldus mokymasis), konsultacinė veikla (mentorystė, vizijos, ugdomasis konsultavimas) ir tiriamoji veikla (dalyvavimas raidos, tobulinimo veiklose, problemų formulavimas, ugdomosios veiklos tyrimas, studijų grupių veiklose). Mokslininkai (Daukilas ir kt., 2016) apibendrina, kad pedagogai orientuoti į savo karjeros tobulinimą renkasi individuellesnes ar mažose grupėse vykstančias kvalifikacijos kėlimo, kompetencijų tobulinimo formas: konsultacinė veikla, kolegialusis mokymasis, pamokų stebėjimas, seminarų organizavimas ir dalyvavimas juose, tarpusavio ugdomasis konsultavimas ir kt. Pedagogai siekiantys savo darbą sieti su mokyklos ugdymo tikslais, vizija linkę rinktis organizacinės partnerystės formas: stažuotes, profesijos tobulėjimo stovyklose, mokyklų tinkluose, distanciniame mokyme (Daukilas ir kt., 2016).

Bakutytė ir Ušeckienė (2016) pažymi, kad pedagogų profesinio tobulėjimo raiška pasižymi pedagogo parengties mokytis ne tik stebint, tačiau ir analizuojant kolegų darbą, dalyvaujant grupiniuose darbuose, seminaruose, kvalifikacijos kėlimo kursuose. Veiksmingiausia profesinio tobulėjimo forma ta, kuri siejama su kasdienėmis mokykloje vykstančiomis situacijomis, procesais, mokinių ir pedagogų kasdiene veikla (Palaniandy, 2017). Rogozina (2010) pabrėžia, kad tradicinis požiūris į ugdymo įstaigas kinta ir mokykla suprantama, kaip atviras informacijos centras, kuriame kuriama bendruomenė, teikiama profesionali pagalba. Todėl palankiausios sąlygos profesiniam pedagogų tobulėjimui – mokymasis darbovietėje, pokyčių iniciavimas, prisitaikymas, analizavimas. Bakutytė ir Ušeckienė (2016) pradinių klasių pedagogų mokymąsi, profesinį tobulėjimą darbovietėje apibrėžia šiais indikatoriais: informacijos gavimo, kaupimo, sklaidos, informacijos dalinimasis tarp kolegų bendraujant ir bendradarbiaujant, pedagogams reikalinga mokymosi medžiaga talpinama mokyklos bibliotekoje, mokykloje sudarytos sąlygos pedagogams naudotis kompiuteriu, interneto ryšiu, pedagogai dalinasi patirtimis tarpusavyje grįžę iš mokomųjų kursų seminarų, vyksta informacijos sklaida, aptariamas ugdymo procesas tarp pedagogų ir administracijos, apmąstomos tobulintinos vietos, teikiami pasiūlymai, pedagogai domisi savo mokinių poreikiais ir interesais, ugdomosiose veiklose naudojami metodai atitinka mokinių poreikius bei mokymosi ypatumus, mokyklos administracija atsižvelgdama į pedagogų pasiūlymus bei poreikius planuoja kompetencijų tobulinimo užsiėmimus, seminarus, pedagogai reflektuoja savo bei kolegų patirtis. Išvardintos tobulėjimo formos atliepia kolegialaus mokymosi ypatumus – refleksija bei grįžtamasis ryšys.

Profesinis pedagogų tobulėjimas apima ne tik didaktinį praktinių ir teorinių žinių tobulinimą, bet ir kultūrinį pedagogų sąmoningumą. Pedagogai privalo patys elgtis taip, kaip norėtų, jog elgtųsi jų mokiniai. Darling-Hammond ir kt. (2017) pabrėžia, kad aukštos kokybės profesinis tobulėjimas suteikia pedagogams galimybes dalintis idėjomis, bendradarbiauti ugdymo procese (mokant mokinius), tartis, kurti planus, bendradarbiauti darbo vietoje. Bendradarbiaudami pedagogai kuria bendruomenę, kuri teigiamai keičia klases, mokyklos ar net rajono kultūrą bei mokymo lygį.

Vienas iš būdų profesiniam augimui – tobulinti bendrąsias ir specialiąsias kompetencijas įvairiais, asmeniškai labiausiai tinkamais būdais, tokiais kaip: savišvieta, dalyvavimas ugdymo įstaigos, kaip besimokančiosios bendruomenės, veiklose, neformaliose kompetencijų tobulinimo užsiėmimuose, siekiant kelti savo sąmoningumą, darbui reikalingas kompetencijas, įgūdžius, žinias. Pedagogų kompetencijoms tobulinti pedagogus rengiančiose įstaigose, savivaldybėse, regionuose, švietimo pagalbos centruose, institucijose, įgijusiose teisę rengti pedagogų kompetencijų tobulinimo

programas, organizuojamos kompetencijų tobulinimo programos, kurių tikslas gilinti pedagogų profesines kompetencijas (Pedagogų rengimo modelio aprašas, 2017).

Jarviso (2002) mokymosi iš patirtų išgyvenimų, sąveikavimo su aplinka teorijoje paryškinama, kad žmogus mokosi sąveikaudamas su aplinka, tam kad mokymosi medžiaga produktyviai pasiektų besimokantį svarbu turėti išvystytą aktyvią dispoziciją mokytis, suprasti, kam to reikalinga ir kokia mokslo prasmė (cituojama pagal: Bakutytė ir Ušeckienė, 2016). Tam, kad individas mokytųsi svarbiu aspektu tampa – praktika bei praktiniai įgūdžiai, geriausiai išmokstama tuomet, kai bendradarbiaujama su kolegomis, dirbama komandose. Manoma, kad pedagogų mokymosi procese tobulėjimo prasmė atsiskleidžia tiek individualiu, tiek komandiniu lygmeniu, kadangi darbovietėje kylančias problemas padeda įveikti kolegos, bendradarbiai taip pat kursto naujų žinių bei gebėjimų įgijimą. Pedagogai mokosi ne tik sąveikaudami su kitais, bet ir mokosi iš kitų, nebendraudami su jais tiesiogiai, eksperimentuodami, reflektuodami savo ir kitų darbo veiklą, pedagogai mokosi ir spontaniškai, susidarius palankiai mokomajai aplinkai. Sėkmingas pedagogų mokymasis vyksta tuomet, kai juos veikia palankios aplinkos sąlygos tokios, kaip: infostruktūra, suteikiamos galimybės ir aplinkos refleksijai, parama, efektyvi komunikacija (Bakutytė ir Ušeckienė, 2016).

Petronienė ir Šatienė (2022) teigia, kad pedagogai profesines kompetencijas tobulina nuolat, dažniausiai tobulėjimo procesas vyksta savišvietos būdu: pedagogai dalyvauja seminaruose, studijuodami, dalyvaudami kvalifikacijos kėlimo kursuose ir kt. Pasak Česnavičienės ir Urnėžienės (2016) pedagogų profesinis tobulėjimas neatsiejamas nuo nuolatinio kolegialaus bendravimo ir bendradarbiavimo. Siekiant prisitaikyti prie intensyvėjančių aplinkos pasikeitimų jaučiama būtinybė reguliariai organizuoti organizacijos narių, kolegų mokymąsi, kuris vyksta individualiu arba organizaciniu lygmeniu (Tubutienė ir Morkūnaitė, 2008). Mokymasis individualiai vyksta tuomet, kai dirbantysis organizacijoje savarankiškai atlieka įstaigai reikalingą darbą. Mokymasis kolegialiai vyksta, kai kolegos veikia bendrai grupėse, komandose, ar net visos organizacijos mastu. Tokio grupinio mokymosi rezultatai, įgyti bendradarbiavimo, organizaciniai gebėjimai naudingi visai bendruomenei ir įstaigai. Šedeckytė-Lagunavičienė ir Tumlovskaja (2019) pažymi, kad svarbiu profesinio augimo aspektu tampa pedagogų mokymasis ugdymo įstaigos bendruomenėje, darbo vietoje, drauge su mokiniais ar kolegomis. Pastebima, kad pedagogai, kurie yra linkę dirbti kolegialiai, dalintis gerąja ir blogąja praktika, mokytis kartu, vieniems iš kitų, sukurti geresnės kokybės ugdymą savo mokiniams, atliepti jų individualius poreikius, išskirtinumus (Dačiulytė ir kt., 2013).

Apibendrinant galima teigti, kad profesinis tobulėjimas veiksmingo ir sėkmingo pedagogo darbo pasekmė, tai ilgas mokymosi procesas apimantis kasdienę darbinę patirtį ir galimybes: mokymosi, savianalizės, bendradarbiavimo, kolegialumo.

2.3. Kolegialaus mokymosi samprata ir ypatumai

Kolegos tai bent du žmonės dirbantys toje pačioje veiklos srityje, juos sieja bendras tikslas, panašus statusas ar atsakomybės lygis (Betzler & Löschke, 2021). Pastebima, kad vienas iš labiausiai paplitusių tarpasmeninių santykių – santykiai su kolegomis. Vidutiniškai žmogus per dieną darbe praleidžia aštuonias valandas, dirbdamas penkias dienas per savaitę, tai yra ganėtinai didelis laiko tarpas, kurio metu ne tik dirbama, tačiau ir kuriamas santykis tarp žmonių dirbančių drauge. Bendraujant ir bendradarbiaujant su kolegomis formuojama pasaulėžiūra, koreguojamas mąstymas, gyvenimo būdas, požiūriai, fizinis bei psichologinis aktyvumas. Žmonės su kuriais drauge dirbama – daro tiesioginę įtaką gyvenimo kokybei bei atliekamam darbui. Mokslininkai (Betzler & Löschke, 2021; Michaelson ir kt. 2014) pažymi, kad teigiami santykiai tarp kolegų didina motyvaciją, darbo našumą, gerina nuotaiką, kuria pasitikėjimu grįstą aplinką, esant neigiamiems santykiams darbo aplinka gali virsti nemalonia, kolegų trūkumai kenkti darbo našumui, požiūriui, darbinei aplinkai. Kolegų santykiai daro tiesioginę įtaką jų psichologinei būklei bei darbo našumui (Betzler & Löschke, 2021). Kolegos nuolatos sąveikaudami, dalindamiesi patirtimis, stebėdami kolegų atliekamą darbą, mokydami iš jų, darbinėje aplinkoje kuria kolegialius santykius.

Kolegialaus mokymosi sąvoka bendrinėje kalboje dažniausiai vartojama ir suprantama, kaip elgesio būdas, apibrėžiant kolegų tarpusavio santykius, orientuotus į kolektyvą, abipusę naudą (Bacon, 2014). Hewett & La Paro (2019) kolegialaus mokymosi sąvoką apibrėžia, kaip socialinę sąveiką tarp pedagogų, bendradarbiavimą, priklausymą grupei bei teikiamą vadovo paramą. Vadovų palaikomos iniciatyvos kuria bendradarbiavimu grįstą aplinką, gerina pedagogų emocinę savijautą, stiprina teigiamas mokyklos gyvenimo patirtis bei nuostatas (Miltenienė ir kt., 2022).

Kolegialumas apibrėžiamas, kaip darbuotojų priklausomybė vieniems nuo kitų, jų teikiama parama, pasitikėjimas, bendras darbų planavimas, organizavimas bei vykdymas. Harvey & Teledahl (2019) kolegialų mokymąsi apibūdina, kaip veiklą, kurios metu pedagogai kolektyviai ir sistemingai analizuoja savo mokymo metodus, būdus, dalinasi patirtimis, siekdami tobulinti savo kompetencijas, darbinę patirtį, gerinti mokinių pasiekimus. Švedijos mokyklų inspekcija (cituojuama pagal Forsling, 2021) kolegialų mokymąsi įvardina, kaip aukštos kokybės požymį ugdymo įstaigose, darbo vietose, ryškiu kokybės rodikliu tampa darbuotojų gerosios patirties dalinimasis: refleksyvūs pokalbiai, bendri

siekiai susiję su įstaigos ir kolegialiu tobulėjimu. Žibėnienė (2020) kolegialų mokymąsi apibrėžia kaip procesą, kurio metu pedagogai mokosi vieni iš kitų, stebi vieni kitų veiklas, dalinasi sukaupta patirtimi su mokyklos ir kitų ugdymo įstaigų bendruomenėmis. Kolegialusis mokymasis gali būti siejamas su individualiu mokymusi, kuris vyksta su bendradarbių pagalba. Siekiant organizacijos plėtros, tobulėjimo svarbu, kad kolegos ne tik mokytųsi vieni iš kitų, bet ir plėtotų tarpusavio supratimą bei darytų bendras išvadas.

Mokslininkų pateikti kolegialaus mokymosi apibrėžimai glaudžiai susiję. Esminiais žodžiais kalbant apie kolegialų mokymąsi tampa – dalinimasis patirtimis, bendradarbiavimas (Forsling, 2021). Bendradarbiavimo kultūra mokyklose apibūdinama, kaip profesionalus pedagogų darbas dirbant komandoje, siekiant bendrų tikslų. Tai solidari bendruomenė, kurios pagrindas sudarytas iš geranoriškų santykių bei kolegialios pagalbos. Bendras pedagogų darbas skatina asmenybių raišką bei tokiu būdu pasiekiami aukštų asmeninių bei individualių rezultatų (Survutaitė ir kt., 2015). Bendradarbiaudami kolegos siekia bendrų tikslų, kuria pozityvius santykius, teikia kolegialią pagalbą, kuriama tolerantiška aplinka. Mokydamiesi kolegialiai pedagogai, mokosi kartu, iš asmeninių bei kolegų patirčių, dalinasi įžvalgomis, pastebėjimais, sumanymais, stebi kolegų darbinę veiklą, nuolatos organizuojami mokymai, pedagogų darbinei veiklai tobulinti (žr. 3 pav.).

Bendradarbiavimo kultūra

- Kolegų komanda siekianti bendrų tikslų;
- Bendruomenės santykiai pagrįsti geranoriškumu, kolegialia pagalba;
- Bendras veikimas kuriantis asmenybių raišką.

Kolegialusis mokymasis

- Pedagogai mokosi drauge, vieni iš kitų;
- Dalinimasis patirtimi, atradimais, sumanymais, stebima kolegų veikla (refleksija);
- Periodiškai organizuojamos pedagogų mokymasis, išvykos ugdymo turiniui plėsti, aktualizuoti.

3 paveikslas. Bendradarbiavimo kultūros ir kolegialaus mokymosi bruožai

(pagal Survutaitė ir kt., 2015, p.15.)

Bendradarbiavimo kultūra siejama su bendra veikla, pojūčiu, savianalize, buvimu bendruomenės dalimi. Kolegialus mokymasis platesnė sąvoka, į ją telpa ne vien tik pojūčiai, buvimas bendruomenės dalimi, pagrindiniu tikslu tampa – mokymasis iš asmeninių/kolegų patirčių, jų

analizavimo, reflektavimo, grįžtamojo ryšio teikimo/ gavimo, abipusės mokymosi ir tobulėjimo naudos (Survutaitė ir kt., 2015).

Vienu iš svarbiausių kolegialaus mokymosi aspektų tampa: kolegialus grįžtamasis ryšys. Grįžtamasis ryšys – kolegų teikiamos mintys, pastebėjimai, atsiliepimai, paremti abipuse pagarba ir pasitikėjimu. Valuckienė ir kt. (2023) pastebi, kad kolegialios pedagogų refleksijos, išryškina sėkmės momentus, kuriais remiantis sprendžiamos problemos susijusios su pokyčiais švietime, pedagogų pastiprinimu, įgalinimu bei palaikymu. Pedagogams mokantis kolegialiai sukuriama mokyklos parama, kolegialios pedagogų veiklos, produktyvesnis idėjų įgyvendinimas ugdymo procese ar jo organizavime. Grįžtamasis ryšys tampa prasmingu mokymosi įrankiu, kurį taikant geriau susipažįstama su savimi, savęs tobulinimu, darbinės veiklos gerinimu – papildymu, koregavimu, atnaujinimu, darbo palengvinimu – aukštų reikalavimu sau sumažinimu, pasitikėjimo savimi augimu. Pedagogai, kurie reguliariai prašo grįžtamojo ryšio iš kolegų, aplinkos, naudojami gautais atsiliepimais tam, kad gautų informaciją atskleidžiančią jo darbo ypatumus, privalumus bei trūkumus. Brägger ir kt. (2013, p. 3) apibrėžia šiuos kolegialaus grįžtamojo ryšio privalumus:

1. Palaikymo ir patvirtinimo žodžiai;
2. Geriau susipažįstama su mokiniais, jų mokymosi stiliais;
3. Išbandomi nauji mokymo būdai, daugiau apie juos sužinoma;
4. Išsiaiškinama, koks pedagogo elgesys, teigiamai veikia mokinių mokymąsi;
5. Gaunama informaciją apie pamokų tobulinimą, optimizavimą.

Teikiant kolegialų grįžtamąjį ryšį svarbu: pabrėžti ne tik tobulintinas sritis, bet ir teigiamus dalykus, grįžtamąjį ryšį teikti tokiu tonu, balso maniera, žodžiais, jog kolega jaustųsi lygiaverčiu partneriu, teikti, tik tokias tobulintinas sritis, kurias partneris galėtų pakeisti, tai yra nekalbėti apie charakterio ypatumus, asmenybę. Svarbu ne vertinti, o aprašyti pastebėjimus, vengti jausmų ar spėjimų. Grįžtamąjį ryšį formuluoti aiškiai ir tiksliai, pokalbio pradžioje kolegą rekomenduojama prašyti pačiam įsivertinti ir tik tuomet pateikti savo pastabėjimus, kalbėti aš kalba, pirmuoju asmeniu. Svarbu kolegialų grįžtamąjį ryšį priimti, kaip šansą tobulinti savo atliekamą darbą, būtina atidžiai klausytis, perklausti ar teisingai suprantama informacija, būtina išlikti atviram, prireikus argumentuoti savo pasirinkimus ar elgesį, tačiau jo neteisinti (Brägger ir kt., 2013). Pastebima, kad pedagogai mokosi reflektuodami savo bei kolegų veiklą, objektus, vykstančius procesus. Brägger ir kt. (2013) pedagogų asmeninę savirefleksiją apibūdina, kaip profesinės praktikos išteklius, leidžiančius įveikti profesines kliūtis, įvertinti darbo patirtį, kaupti praktines žinias.

Mokslininkai (Poteliūnienė ir kt., 2019; Žibėnienė, 2020) pažymi, kad kolegialus mokymasis yra pagalbos būdas įgalinantis diegti ugdymo inovacijas. Mokinių pažanga glaudžiai susijusi su mokyklos pažanga. Siekiant bendros pažangos svarbiausiu sėkmės rodikliu laikomas gebėjimas bendrauti, susitarimai dėl svarbių inovacijų diegimo, bendrystės, kompetentingumo (Gera mokykla: vizija ir realybė, 2017; Lietuvos pažangos strategija „LIETUVA 2050“; Visvizi ir kt., 2020). Žibėnienė (2020) pažymi, kad svarbūs rodikliai mokyklos pažangai, kokybiniais pokyčiams pamatuoti yra pedagogų bendravimas ir bendradarbiavimas, kolegialumas. Mokslininkė įvardina, kad mokytojų kolegialus bendradarbiavimas, patirtinis mokymasis padeda skatinti mokinių susidomėjimą, įsitraukimą bei bendruomenių sąveiką. Geros mokyklos koncepcijoje (2015) pažyma, kad mokykla ir mokymas yra nuolat kintantys, atsinaujinantys. Šiuolaikinis ugdymo procesas, mokyklų pažanga neatsiejama, nuo naujovių – inovacijų (Žibėnienė, 2020). Inovacijos švietime apibrėžiamos kaip: naujų programų, metodų praktinį įgyvendinimą, siekiant kuo didesnio mokinių mokymosi per patirtis (Uchendu, 2015, cit. iš Saulėnienė ir Grikietytė, 2022); informacinių technologijų taikymą, įvairių mokomųjų programėlių panaudojimą pamokų metu (Janiūnaitė, 2019); pedagogų kompetentingumas, integracinis požiūris, ryšių kūrimas su artima, darbo aplinka, atsakomybė už savo veiksmų pasekmes, mokinių gebėjimų ugdymas, pedagogų santykiai, komandiškumas (Visvizi ir kt., 2020). Švietimo inovacijos grupuotinos į dvi kategorijas: susijusios su mokyklos bendruomenės veikla bei susijusios su mokyklos materialinės bazės tobulinimu (Žibėnienė, 2020). Aptartųjų inovacijų dėmė prisideda prie mokinių ugdymo(si) proceso tobulinimo, pedagogų profesinio augimo (Visvizi ir kt. 2020).

Mokslininkai pabrėžia kolegialaus mokymosi naudą pedagogų profesiniam augimui (Dačiulytė ir kt., 2013). Kolegialus mokymasis daro teigiamą įtaką pedagogų profesinio tobulėjimo praktikai (Mičiulienė ir Brandišauskienė, 2021). Forsling (2021) pastebi, jog asmeninis bei profesinis tobulėjimas yra glaudžiai susiję veiksniai. Mokantis kolegialiai siūlomi ir įgyvendinami lemiami pokyčiai, gerinantys ugdymo kokybę, besimokančios ir atviros naujovėms ugdymo įstaigos kūrimąsi, formavimąsi. Kolegialus dalinimasis patirtimi per įvairias veiklas, tokias kaip: pamokų stebėjimas ir demonstravimas, metodinių grupių, dalykų asociacijų veikla, konsultavimas ir konsultavimasis šios veiklos didina kvalifikacijos tobulinimosi formų įvairovę ir daro teigiamą įtaką kolegų santykiams (Dačiulytė ir kt., 2013). Pasak Juozaičio (2017) nėra geresnės pedagogų kompetencijų tobulėjimo formos, kaip kolegialus grįžtamasis ryšys. Autoriaus teigimu, šis mokymosi būdas keičia mokymosi atmosferą, keičia bendruomenės tarpusavio santykį bei ugdymo įstaigos kultūrą, puoselėja atvirus santykius, sudaro galimybes kūrybiškesnei, iniciatyvesnei pedagogų tarpusavio veiklai. Petronienė ir

Štatiene (2022) kolegialų mokymąsi priskiria prie vieno iš savišvietos būdų ir teigia, kad kolegialus dalinimasis patirtimis tobulina pedagogų darbo kokybę bei plečia profesines kompetencijas.

Kolegialusis mokymasis ir profesinis tobulėjimas susisieja tuomet, kai bent du pedagogai atranda būdą drauge mokytis, vieniems iš kitų, drauge, tyrinėjant aplinką, aptariant metodus, ugdymo būdus, veiksmingumą, atliekant praktines užduotis. Pasak Česnavičienės ir Urnėžienės (2016) kolegialios mokyklos bendruomenės neįmanoma sukurti be palankaus, bendradarbiavimu grįsto klimato, kuris didina pedagogų tarpusavio pasitikėjimą bei paramą, pedagogų nuolatinio augimo motyvaciją. Shah (2012) pastebi, kad kolegiali mokyklos bendruomenė labiau įpareigoja pedagogus tobulėti, kolegialiai bendradarbiaujantys pedagogai tampa lankstesni, atviresni naujoms idėjoms, mokymo metodams, pedagogai labiau profesiskai tobulėja nei dirbdami individualiai. Pedagogų profesinis tobulėjimas neatsiejamas, nuo kolegialaus pedagogų bendradarbiavimo, kolegialumas suteikia galimybes drauge spręsti iškilusias problemas, siekti geresnių rezultatų, pokyčių. Svarbi yra ir pedagogų kolegialumo nuostata, atvirumas, gebėjimas dalintis. Pedagogai dirbdami kolegialiai – tobulėja, kaip profesionalai (Česnavičienė ir Urnėžienė. 2016; Rogozina, 2010). Pedagogai mokydami kolegialiai, kuria vieną stiprią, ambicingą komandą, pasiekia aukštesnių individualių ar komandinių pasiekimų, mokantis šiuo būdu mokomasi drauge, dalijamasi patirtimi, sumanymais, bendradarbiaujama, atrandama, stebimos kolegų pamokos, teikiamas kolegialus grįžtamasis ryšys (Miltenienė ir kt., 2022).

Kolegialumas suburia jau patyrusius pedagogus su mažai patirties turinčiais bei stiprina pradedančiųjų pedagogų kompetencijas, pasitikėjimą savimi (Shah, 2012). Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcijoje (2012) pažymima, jog pirmaisiais metais dirbantys pedagogai privalo kolegialiai semtis patirties dalyvaudami metodinių, dalykinių grupių veiklose, pamokų, įskaitant ir atviras, pedagoginėse veiklose, demonstracijose, stebėjimuose, konsultacijose ne mažiau, kaip vieną trečiąją viso apmokamo darbo laiko.

Rincón-Gallardo&Fullan (2016) pabrėžia, kad pasitikėjimas kitais ir savimi yra pagrindinė kolegialaus profesinio tobulėjimo, mokymosi kartu sąlyga, reikalaujanti komandinio darbo bei potencialo. Pasitikėjimu grindžiamoje aplinkoje pedagogai sąveikauja, skatina „stumia“ vieni kitus į priekį, nebijo būti nesuprasti, neįvertinti, patirti gėdos jausmą, tokioje aplinkoje atsiranda poreikis keistis bei tobulinti esamą situaciją. Palaniandy (2017) teigia, kad kolegialumas ir dalinimasis patirtimis, žiniomis yra svarbus aspektas skatinantis pedagogų profesinį augimą, tobulėjimą. Autorius pabrėžia, kad toks darbo būdas padeda įvertinti kolegų atliekamą darbą, pastebėti augimą, pritaikyti įžvalgas savo asmeniniam tobulėjimui, prisiimama bendra atsakomybė, sprendžiamos problemos,

kuriama palaikanti bendruomenė. Pedagogų profesinių besimokančiųjų veikla siejama su pokyčiais švietime bei inovatyvių idėjų praktiniu įgyvendinimu (Palaniandy, 2017). Jungtinių Amerikos Valstijų edukologijos reformos terminų žodyne (2014) pateikiamas pedagogų profesinės besimokančiosios bendruomenės apibrėžimas, kuriame pabrėžiami nuolatiniai pedagogų grupių susitikimai, kolegialus dalinimasis patirtimis, poreikis, siekis gerinti mokinių mokymosi pasiekimus, ugdomąjį procesą. Pasak mokslininkų Linder, Post ir Calabrese (2012) pedagogų profesinė besimokančiųjų bendruomenė yra efektyvi, ilgalaikė, skatinanti pedagogų profesinį augimą. Pedagogų mokymasis vyksta kasdien darbinėje aplinkoje: pedagogai įvairiomis formomis įgauna žinias, jas taiko mokydami mokinius, šio praktinio proceso metu vėl įgauna didaktinių žinių, dalinasi su kolegomis. Sigurdardóttir (2010) pastebi, kad kolegialus mokymasis yra vienas iš pagrindinių pedagogų profesinių besimokančių bendruomenių veiklos požymis, kuomet pedagogai mokosi vieni iš kitų, sutaria dėl bendros vizijos, vertybių, konstruoja naujas žinias mokinių akademiniam pasiekimams formuoti. Pedagogų profesinis tobulėjimas vyksta jiems nuolat kolegialiai mokantis bei dirbant.

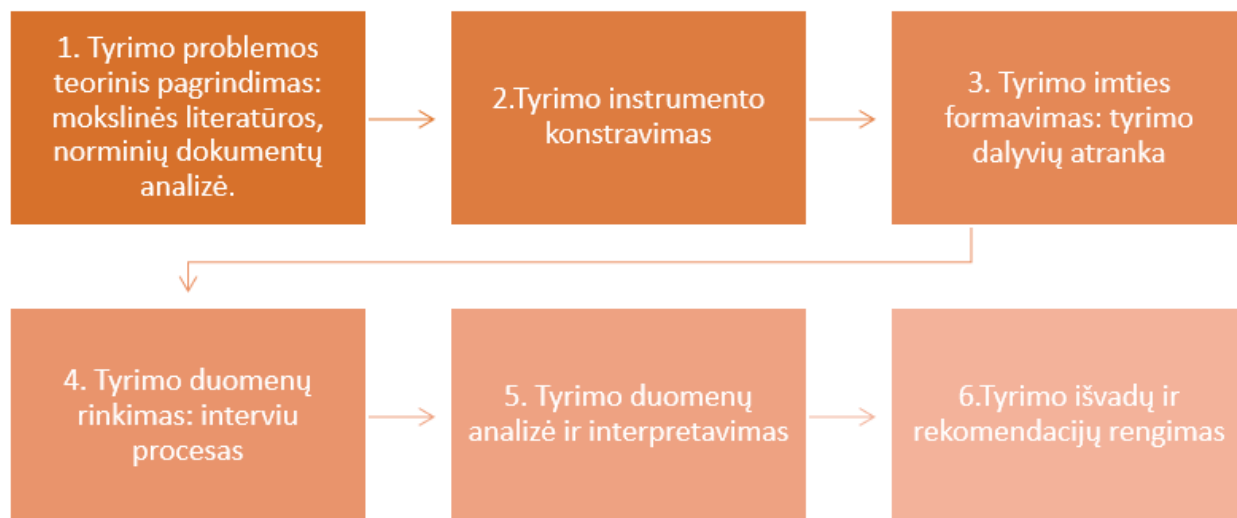
Mičiulienė ir Brandišauskienė (2021) pastebi, kad kolegialiai mokantis, bendradarbiaujant galima ugdyti visas pedagogines kompetencijas, jų sritis. Mokantis kolegialiai pagerėja kompetencijų plėtra, žinių įsisavinimas bei panaudojimas realioje, darbinėje praktikoje (Venslovaitė ir Danylienė, 2018). Taigi kolegialiam mokymuisi būdingas kolegialus grįžtamasis ryšys bei refleksija. Reflektuodami savo ar kolegų patirtis, teigdami kolegialų grįžtamąjį ryšį pedagogai tobulina kompetencijas, plečia akiratį, dirba komandoje, ko dėka pasiekiami aukštesni mokinių pasiekimai, gerėja atliekamo darbo kokybė. Pastebėtina, kad kolegialūs pedagogų santykiai teigiamai veikia pedagogų darbo kokybę, psichologinę būseną, mokinių mokymąsi, padeda pedagogams kaupti reikiama informaciją tiek teoriškai, tiek praktiškai, ko rezultate pedagogas profesionaliai tobulėja pats bei daroma teigiama įtaka klasės mokinių mokymuisi. Kolegialus mokymasis išskiriamas ir kaip viena efektyviausių pedagogų kompetencijų tobulinimo formų, skatinanti pedagogo ūgtį, plėtojanti mokyklos kaip besimokančios organizacijos kultūrą.

3. TYRIMO „PRADINIO UGDYMO PEDAGOGŲ KOLEGIALAUS MOKYMOŠI PATIRTIS“ REZULTATAI

3.1. Tyrimo metodologija

Kolegialaus mokymosi patirčiai pradinio ugdymo pedagogo darbe ištirti buvo pasirinktas **kokybinis tyrimas**. Kokybinio tyrimo metodas leidžia išsamiai atskleisti individualias pradinio ugdymo pedagogų patirtis, profesiskai tobulėjant kolegialaus mokymosi procese. Taip pat atskleidžia daugiau ypatumų apie kolegialaus mokymosi organizavimą ir realizavimą pradinėse mokyklose, atskleidžiant kolegialų mokymąsi, kaip profesinio augimo prielaidą. Svarbiausia kokybinio tyrimo paskirtis – gauti duomenų apie jau žinomą, tačiau mažai tyrinėtą sritį (Žydzžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017).

Empirinis tyrimas buvo atliekamas keliais etapais – mokslinės literatūros, norminių dokumentų analizė, tyrimo instrumento konstravimas, tyrimo dalyvių atranka, tyrimo duomenų rinkimas, analizavimas ir interpretavimas, tyrimo išvadų ir rekomendacijų rengimas (žr. 4 pav.).

4 paveikslas. Empirinio tyrimo planas.

Kokybinio tyrimo duomenų rinkimo metodas – **pusiau struktūruotas interviu** buvo pasirinktas siekiant atskleisti pedagogų kolegialaus mokymosi patirtis ir praktikas, kolegialaus mokymosi vietą pedagogų profesinio tobulėjimo kontekste. Kokybinio interviu pasirinkimas leidžia analizuoti subjektyvias kasdienes patirtis, išgyvenimus, sampratas, atskleidžia tyrimo dalyvių perspektyvas, požiūrius (Gaižauskaitė ir Valavičienė, 2016). Šio duomenų rinkimo metodo pasirinkimas padėjo atskleisti pradinio ugdymo pedagogų kolegialaus mokymosi patirtis profesinio

tobulėjimo kontekste. Pusiaus struktūruoto interviu metodas leidžia atrasti ryšį su apklausiamuoju, suvokti jo patirtis, apibrėžiamas reikšmes, situacijas, realybės konstravimą (Creswell, 2009).

Pusiaus struktūruotas interviu buvo vykdomas su pradinio ugdymo pedagogais. Tyrimo imtis – **tikslinė kritinė**. Tyrimo dalyviai turėjo atitikti šiuos kriterijus:

- Pradinio ugdymo pedagogo kvalifikacija.
- Pedagoginis stažas ne mažesnis nei 3 metai,
- Dirba Vilniaus mieste esančioje ugdymo įstaigoje,
- Dirba nevalstybinėje (privačioje) ugdymo įstaigoje.

Tyrimo dalyvavo 10 pedagogų iš dviejų skirtingų Vilniaus miesto nevalstybinių ugdymo įstaigų (žr. 1 lentelė). Po 10 interviu buvo pastebėta, kad informacija pasikartoja, tyrimo duomenys nespildė. Tai leido suprasti, kad tiriamųjų vienetų imties pakanka (Bitinas, 2013).

1 lentelė. Tyrimo dalyvių charakteristika.

Tyrimo dalyviai	Pedagogo darbo stažas	Turima kvalifikacija / baigtos studijos
P1	9 metai	Aukštasis universitetinis / bakalauro laipsnis
P2	4 metai	Aukštasis universitetinis / bakalauro laipsnis
P3	24 metai	Aukštasis universitetinis / magistro laipsnis
P4	3 metai	Aukštasis universitetinis / bakalauro laipsnis
P5	5 metai	Aukštasis universitetinis / magistro laipsnis
P6	20 metų	Aukštasis universitetinis / magistro laipsnis
P7	5 metai	Aukštasis universitetinis / bakalauro laipsnis
P8	7 metai	Aukštasis universitetinis / magistro laipsnis
P9	4 metai	Aukštasis universitetinis / magistro laipsnis
P10	5 metai	Aukštasis neuniversitetinis/ bakalauro laipsnis

Tyrimo instrumentas. „Kokybinį tyrimą atliekantis tyrėjas pats tampa savo tyrimo instrumentu, lemiančiu analizės būdą, kryptį ir turinį“ (Gaižauskaitė ir Valavičienė, 2016, p. 316).

Pusiaus struktūruotas interviu klausimynas buvo sudarytas iš 5 pagrindinių ir 21 papildomo,

patikslinamo klausimo (Priedas Nr. 1). Klausimynas buvo sukurtas remiantis analizuota mokslinė literatūra bei norminiais dokumentais (žr. 2 lentelė).

2 lentelė. Klausimyno sudarymo pagrindimas

Klausimai	Pagrindžiantys moksliniai šaltiniai
Jei jums reiktų pristatyti kolegialaus mokymosi reiškinį savo kolegai (-ei), kuris (-i) neturi tokios patirties, kaip paaiškintumėte?	Bacon (2014), Hewett & La Paro (2019), Harvey & Teledahl (2019), Česnavičienė ir Urnėžienė (2016).
Pasidalinkite savo turima kolegialaus mokymosi patirtimi kasdienėje veikloje.	Betzler & Löschke (2021); Petronienė ir Šatienė (2022), Michaelson ir kt. (2014), Valuckienė ir kt. (2023).
Prisiminkite paskutinę sėkmingo kolegialaus mokymosi patirtį.	Petronienė ir Šatienė (2022); Shah (2012), Miltenienė ir kt. (2022); Žibėnienė (2020).
Kokia vietą kolegialus mokymasis užima Jūsų profesinio tobulinimosi procese?	Monkevičius ir Čiužas (2015), Nordgren ir kt. (2021), Miltenienė ir Daniutė (2014), Petronienė ir Šatienė (2022).
Kokią vietą kolegialus mokymasis užima Jūsų švietimo įstaigos darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo procese?	Forsling (2021), Survutaitė ir kt. (2015), Poteliūnienė ir kt. (2019), Linder, Post ir Calabrese (2012).

Interviu metu tyrėjas, priklausomai nuo tyrimo dalyvio atsakymų užduodavo papildomus tikslinamuosius klausimus. Prieš tyrimo atlikimą pedagogai buvo supažindinti su tyrimo instrumentu. Klausimynas buvo išsiųstas prieš interviu. Iš anksto žinomi klausimai leidžia kurti laisvesnę atmosferą, dėl kurios tyrimo dalyvis gali jaustis saugus ir laisviau atsakyti į klausimus (Tidikis, 2003).

Tyrimo atlikimo procesas. Tyrimo duomenų rinkimas vyko 2023 metų spalio – kovo mėnesiais. Tyrimo dalyvius siūlė ir rekomendavo kolegos, įstaigų vadovai. Pedagogams sutikusiems dalyvauti tyrime, atitinkantiems išsikeltus kriterijus buvo detalai pristatytas tyrimo tikslas, eiga, nusiųstas tyrimo instrumentas. Informantų išsakytos mintys buvo įrašomos mobiliuoju telefonu panaudojant programėlę „Voice Memos“, gauti duomenys buvo transkribuojami ir atliekama kokybinė duomenų analizė. Interviu vyko tyrimo dalyvių darbo vietose arba nuotoliniu būdu panaudojus „Teams“ platformą. Su kiekvienu tyrimo dalyviu individualiai buvo sutartas susitikimo laikas, data, atlikimo formatas. Gavus žodinius tyrimo dalyvių sutikimus. Vidutinė interviu trukmė – 20 minučių. Atlikus interviu gauti duomenys buvo transkribuojami „tikslus kalbos garsų rašymas pagal tarimą“ (Bitinas, Rupšienė, Žydzūnaitė, 2008, p. 303) (žr. 3 lentelė).

3 lentelė. Interviu trukmė ir transkripcijų apimtis

Tyrimo dalyvių kodai	Interviu trukmė	Transkribuoto teksto apimtis
P1	17:36	3
P2	17:24	3
P3	19:06	3
P4	18:47	3
P5	20:00	3
P6	24:31	4
P7	15:56	3
P8	18:03	4
P9	28:28	3
P10	22:33	3
Viso:	202:24	32

Tyrimo etika. Atliekant pusiau struktūruotą interviu buvo vadovautasi Žydžiūnaitės ir Sabaliausko (2017) išskiriamais kokybinio tyrimo etikos principais: konfidencialumo ir anonimiškumo, pagarbos asmens privatumui, laisviškumo, geranoriškumo, teisingumo, informuotumo. Laikantis konfidencialumo ir anonimiškumo principo užtikrinama, kad darbe panaudoti duomenys be tyrėjo ar informantų raštiško sutikimo nebus panaudoti. „Kuo mažiau žinoma apie informacijos šaltinį, t. y. apie tyrimo dalyvį, tuo sunkiau jį identifikuoti, tai reiškia – tuo didesnis anonimiškumas jam užtikrinamas“ (Žydžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017, p. 337). Vadovaujantis šiuo principu tyrimo dalyvių vardai, ugdymo įstaigos pavadinimai neįvardinami. Kiekvienam tyrimo dalyviui atsitiktiniu būdu priskirtas individualus kodas (P1 – P8). Tai leidžia užtikrinti anonimiškumą. Užtikrinant informatyvumą, teisingumą ir geranoriškumą tyrimo dalyviai buvo supažindinti su tyrimo tikslais, dalyvavimo nauda, tyrėjas įsipareigojo, gautus rezultatus naudoti tik mokymosi tikslais (Kardelis, 2005). Laikantis laisviškumo principo su tyrimo dalyviais buvo suderintas tyrimo laikas, data, aptarti tyrimo tikslai, uždaviniai, supažindinama su tyrimo instrumentu. Pagarbos asmens privatumui principas užtikrinamas nespaudžiant tyrimo dalyvių atsakyti į nepatogius klausimus ir panorėjus bet kada nutraukti dalyvavimą tyrime (Žydžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017).

Tyrimo duomenų analizės metodai. Siekiant išanalizuoti tyrimo duomenis buvo taikomas kokybinės turinio analizės metodas (angl. *content*). „Pamatinis kokybinės analizės principas – kreipti dėmesį į tai, ką tyrimo dalyvis nori pasakyti, o ne ką tyrėjas nori išgirsti“ (Gaižauskaitė ir Valavičienė, 2016, p. 318). Taikant šį analizės metodą išskiriamos kategorijos ir įterpiamos į tyrimo kontekstą,

apibūdinamas tiriamasis reiškinys. Kategorijos skaidomos į smulkesnes grupes – subkategorijas, kurios leidžia dar labiau atskleisti nagrinėjamą temą.

Tyrimo duomenų patikimumas ir validumas. „Būtent tyrimo validumo ir patikimumo užtikrinimas yra tas barometras, rodantis tyrimo kokybę“ (Rupšienė, 2007, p. 38). Kokybiniai tyrimai laikomi validžiais tuomet, kai siekiama sudaryti nuomonių, vertinimų, išsakyti tam tikru klausimu sąrašą. Taip pat svarbiu aspektu tampa – metodinių reikalavimų laikymasis (Rupšienė, 2007).

Kokybinio tyrimo patikimumas priklauso nuo viso tyrimo proceso: planavimo, įgyvendinimo, rezultatų sklaidos (Gaižauskaitė ir Valavičienė, 2016). Siekiant užtikrinti tyrimo duomenų validumą ir patikimumą tyrimo dalyvių duomenys bei gauti rezultatai nebuvo iškraipyti, tyrėjas pakartotinai atlikęs tyrimą gautų panašius rezultatus, tyrimo duomenys įrašyti kokybiškai, garso įrašai kruopščiai patikrinti tyrėjos bei pateikiami be išankstinių nuostatų. Gautais tyrimo rezultatais galima naudotis ir remtis, jie skirti šia tema besidominantiems skaitytojams (Rupšienė, 2007).

Tyrimo ribotumai. Tyrime dalyvavę pedagogai dirba tik Vilniaus miesto privačiose įstaigose, kas neleidžia daryti apibendrintų išvadų apie visą populiaciją. Taip pat tyrimo ribotumu galima laikyti tyrėjos patirties stoką atliekant kokybinius tyrimus.

3.2 Tyrimo duomenų analizė

Atliekant kokybinį tyrimą buvo siekiama atskleisti pradinio ugdymo pedagogų kolegialaus mokymosi patirtį ir reikšmę profesiniam tobulėjimui. Buvo siekiama sužinoti, ką pedagogams reikia kolegialusis mokymasis, kokius kolegialaus mokymosi būdus taiko savo darbovietėje, kurie pasiteisino labiausiai, kokie yra kolegialaus mokymosi iššūkiai ir džiaugsmi. Išsiaiškinti, kokia yra kolegialaus mokymosi vieta profesinio tobulėjimo kontekste: kokias kompetencijas padeda ugdyti, kokiomis formomis pasireiškia, yra organizuojamas, kaip yra vertinimas kvalifikacijos tobulinime. Kokybinio tyrimo duomenų analizės metu išsiskyrė dvi duomenų teminės grupės ir šešios jas iliustruojančios kategorijos (žr. 5 pav.)

5 paveikslas. Duomenų teminės grupės ir jų kategorijos

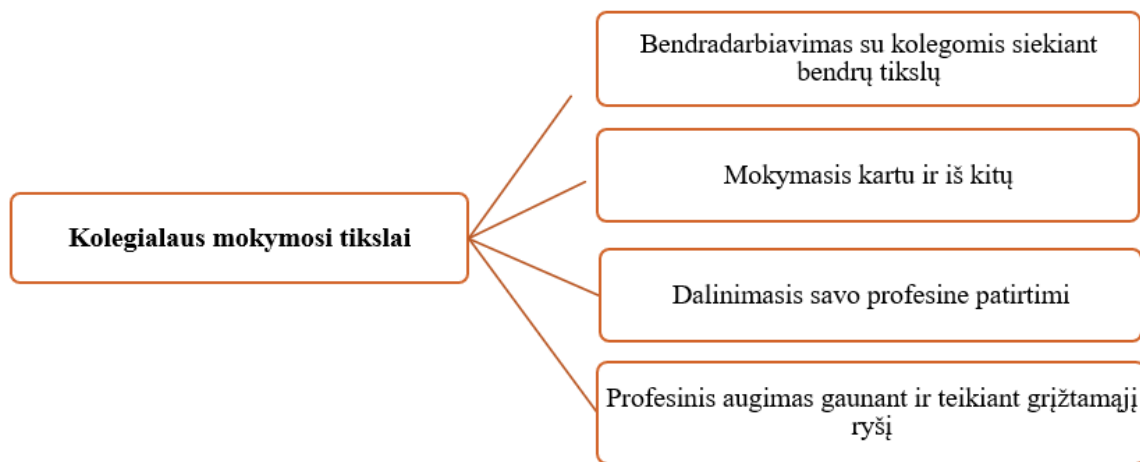
Tyrimo rezultatų analizė bus pateikiama pagal išsiskyrusias temas.

3.2.1 Kolegialaus mokymosi raiška kasdienėje pedagogo veikloje

Analizuojant tyrimo duomenis temoje „Kolegialaus mokymosi raiška kasdienėje pedagogo veikloje“ išskirtos keturios kategorijos:

1. Kolegialaus mokymosi tikslai;
2. Taikomos kolegialaus mokymosi formos;
3. Švietimo įstaigos vaidmuo skatinant kolegialumą;
4. Kolegialaus mokymosi iššūkiai.

Analizuojant tyrimo duomenis pirmoji kategorija „Kolegialaus mokymosi tikslai“ buvo detalizuota keturiomis subkategorijomis: (1) bendradarbiavimas su kolegomis siekiant bendrų tikslų, (2) mokymasis kartu ir iš kitų, (3) dalinimasis savo profesine patirtimi, (4) kolegialaus mokymosi iššūkiai (žr. 6 pav.).

6 pav. Kategorijos „Kolegialaus mokymosi tikslai“ subkategorijos

Tyrimų rezultatai atskleidė, kad tyrimo dalyviai kolegialų mokymąsi renka dėl bendradarbiavimo su kitais, pasakojo, jog dirbdami kartu jaučiasi saugesni, dirbant kartu lengviau įveikia iškilusius sunkumus, kurti draugiškus santykius su kolegomis:

„<...> procesas, kai bendradarbiauja, dalinasi žiniomis ir patirtimi, siekdami kartu išmolti ir tobulėti. Tai skatina abipusį supratimą, diskusijas ir draugystę, prisidedant prie geresnio mokymosi rezultato <...>“ (P3)

„<...> Darbas komandomis <...> bendradarbiaujame vienas kitam užduodame klausimus, bandomė spręsti iškilusias problemas kartu, ieškome tinkamų būdų išmolti <...>“ (P7)

„<...> Kolegų darbas kartu, ruošiant užduotis, diskutuojant <...> kuo daugiau žmonių, tuo daugiau idėjų, variantų, to ko tu nesugalvoji gali sugalvoti tavo kolega <...>“ (P8)

„Kai vedi poroje tos įtampos yra mažiau, nes vienas kitą papildai ir esi labiau atsipalaidavęs ir tada gali labiau save stebėti. <...>“ (P9)

Pedagogai dalinasi, jog dirbant kartu mokosi iš kitų, dalinasi idėjomis, kaupia žinias ir tokių būdu tobulėja, kaip profesionalai:

„<...> Kolegialų mokymąsi paaiškinčiau kaip bendradarbiavimą tarp kolegų profesinėje aplinkoje <...> atsižvelgiant į kitus: kolegas, mokinius, galbūt, ir administracijos darbuotojus, kai visi vieni iš kitų mokosi. <...> pasidalintų pamokų idėjomis, pasidžiaugtų, atrastų naujus dalykus ir būdus, prisitaikytų sau, kad ir ji galėtų tobulėti, kaip mokytoja. „<...> Tarpusavy tartųsi, bendradarbiautų, planuotų pamokas, turėtų laiko pasiplanuoti veiklas, pasimokyti viena iš kitos <...> atvykusios lektorės iš užsienio dalinasi savo patirtimi, savo praktika, visus mokytojus įdarbino, parodė įvairių metodų, kaip dirbti, ką dirbti, kad mokytojai išmoltų būtent apie IB programą, bet tuo pačiu

jos irgi iš mūsų išmoko, sužinojo, pasisėmė naujų žinių, pabendravo su visai kitos kultūros žmonėmis tai, manau, čia ir tas sėkmingas kolegialaus su mokymosi pavyzdys. <...> “ (P1)

<...> „Aš asmeniškai pastebiu vyresnių mokytojų įtaką savo profesiniam tobulėjimui. Spręsdama savo kažkokias problemas, paklausiu jų (kolegų) nuomonės, taip aš vis tobulėju ir mokausi <...> Kolegialus mokymasis vyksta tada, kai viena pusė pasiruošusi dalintis, o kita – priimti (patarimus ar pagalbą) <...>“ (P2)

„<...> Kaip pradedančiajai mokytojai man svarbiausia buvo įgyti žinias, sužinoti, ką kitos taiko pamokose <...>“ (P4)

„<...> Man kolegialus mokymasis reiškia mokymąsi kartu, mokymąsi iš kitų siekiant kažkokio tikslo, sprendžiant problemą kartu, pasitariant, bendradarbiaujant <...>“ (P5)

„<...> Kolegialusis nuo žodžio kolegos <...> labai svarbu, kad mes galime dalintis ir vieni iš kitų taip mokytis <...> Kolegialumas, tai praktika <...>labai gerai veikia metodų mugė, kai žmogus scenoje kalba apie metodą, tu jį prisimeni „užsichekini“, kad tau reikia prie jo prieiti. Savo iniciatyvą rodai paskui <...>“ (P6)

„<...> noras ne tik sau gero, bet atliepti savo ir kolegos mokymosi poreikius, sutarti ir ieškoti kompromiso, dalintis <...> Tai man atrodo kolegialumas yra atvira skelbimų lenta. Daug daug prikabinėtų lapukų, o tu eini ir nusikabini tą lapuką, kurio tau reikia ir sakai: aš tai padarysiu, padėsiu, atnešiu, pasidalinsiu, palydėsiu (šypsosi) <...>“ (P7)

„<...> Manau, tai veikia ugdymo kokybę, vaikų mokymąsi taip pat iš mokytojo pusės sužinai kažkokių naujų idėjų, kad ir pavyzdžiui ta, pyragų diena, aš nesu vedus tokios pamokos. Pats kaip mokytojas augi, manau, tas mokytojo augimas ir yra pagrindinis tokių veiklų tikslas.“ (P8)

„Kai aš mokausi iš savo kolegos ir jis mokosi iš manęs. Kai dalinamės gerąją patirtimi, aptariame įvairias situacijas, dalinamės patarimais, kaip išspręsti tam tikras problemas <...>“ (P10)

Tyrimo dalyvių pasisakymai atskleidė, kad pedagogai noriai dalinasi savo profesine patirtimi. Taip pat ir mokosi iš kolegų sukaupusių didesnę patirtį. Kolegialus mokymasis, pasak pedagogų vyksta tiek praktinių, tiek teorinių/ žodinių veiklų metu:

„<...> labiau patyrę pedagogai dalinasi patirtimi, turi galimybę išvengti jų darytų klaidų, o gal pasinaudoti jų išmėgintu metodu, kuris pasiteisino metai iš metų. <...> (P2)

„<...> Kolegos prikaupę nemažai praktinės patirties, kurios mokytojo darbe trūksta labiausiai. Pastebiu, jog kolegialus mokymasis labiausiai padeda su klasės valdymo problemų sprendimu arba įdomesnių temų aiškinimo mokiniamis metodų.“ (P3)

„<...> Kolegialumą apibūdinau taip – ne teorinis mokymasis iš paskaitų medžiagos, bet būtent žvelgimas į praktinę darbo pusę mokytojų darbo <...>“ (P4)

„<...> Sprendimus kolegialiai turime priimti kartu. Gal būt akcentuočiau, kaip vieną iš aspektų patirties dalijimasi, nes tik tokiu būdu, mes galime tobulėti ir mokytis <...>“ (P5)

„<...> Jeigu pavyzdžiui esu išsikėlusį tikslą su mokiniais važiuoti į kelionę, užsienyje. Tai aš einu pas tas kolegas, kurie tai darė, kurie tą etapą jau praėjo ir man gali patarti, ir aš iš jų mokysiuosi, kaip kurti bendruomenę, kaip išleisti vaikus į užsienį <...>“ (P6)

„<...> Prieš tris metus, kai mes su kolege, taip pat antrojų mokytoja, sugalvojome dalyvauti konkurse apie Valstybes, mokiniams reikėjo rasti įvairius įdomius faktus ir ruošti plakatus. <...> Kai mano vaikai pristatinėjo, atėjo kolegė ir pateikė patarimus/ pastabas ir iš pradžių tai mane sunervino, bet vėliau pagalvojus, ji buvo teisi <...> Tai buvo antri mano darbo metai, neturėjau tiek patirties, kiek kolegė, ji jau buvo tris – keturias kartas išleidusi, aš net nepagalvojau apie tokį dalyką, kad namuose tą užduotį galima buvo atlikti.“ (P8)

„Tai na tikrai būna smagu, kai pasidalina, naujomis žiniomis, patarimais: nuo klasės įrengimo iki ugdymo metodų. Pas mus matau, kad mokytojai tikrai dalinasi <...>“ (P9)

„Aš savo praktikoje susidūriau su tuo, jog apmokindavau naujas darbuotojas. Visada pasiūlydavau pastebėti veiklas, aplinką, kitas dirbančias mokytojas, jog prisirinktų daug informacijos ir galėtume aptarti po tarkim savaitės iškilusius klausimus arba tam tikras situacijas <...>“ (P10)

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad pedagogai pastebi ir įvardina grįžtamojo ryšio naudą ir reikalingumą dirbant kolegialiai, jų teigimu grįžtamasis ryšys suteikia galimybę pastebėti kolegų ir savo paties stipriąsias ir silpnąsias puses, jas tobulinti:

„Tai profesinis augimas tobulėjimas, kai tu pati matai, galbūt, kur tu gali patobulėti, ką tau reikia daryti ir čia vat, apima grįžtamąjį ryšį, kai tau kolega pasako, suteikia tą grįžtamąjį ryšį tu gali save įsivertinti pats, kur gali keistis ir tobulėti <...>.“ (P1)

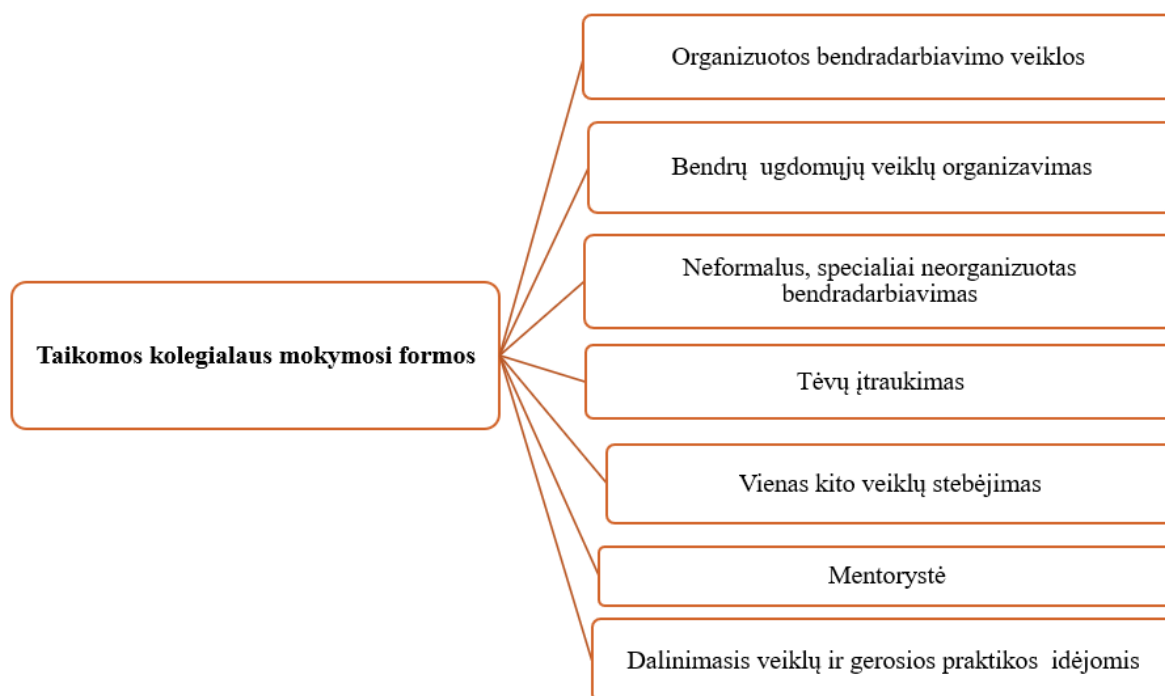
„<...> Mokytojai gali peržiūrėti ir vertinti vienas kito darbus ar pasiūlymus, teikti vienas kitam grįžtamąjį ryšį. Tai skatina atvirumą kritikai ir pasiūlymams bei padeda suvokti skirtingas perspektyvas <...>“ (P3)

“<...> tobulėju kadangi po kiekvienos tokios (stebėtos) pamokos gaunu grįžtamąjį ryšį, kas yra gerai ir, ką dar galėčiau tobulinti <...> “(P5)

„<...> Labiausiai reflektuoja mano darbą – ugdymo kokybės vadovė, nes ji tiesiogiai yra atsakinga už mano darbo kokybę. Ir ji dažniausiai pastebi, kur aš einu į gerą pusę ir kur reiktų tobulėti, ką reikia pastiprinti, kur dar padirbėti, o kas jau puikiai veikia <...>.“ (P4)

Apibendrinant tyrimo dalyvių atsakymus pastebima, kad svarbiais kolegialaus mokymosi tikslais tampa bendradarbiavimas, kuriamas santykis su kolegomis, mokymasis su kitais ir iš kitų, noras padėti, dalintis patirtimis, jas priimti ir taikyti savo darbinėje veikloje, teikti ir sulaukti grįžtamojo ryšio, kuris padeda gerinti atliekamo darbo kokybę, pažvelgti į savo darbą iš kito perspektyvos.

Tyrimo duomenų analizė atskleidė, kokios kolegialaus mokymosi formos taiko pedagogai. Minėta kategorija, analizuojant tyrimo duomenis, patikslinta septyniomis subkategorijomis: (1) bendrų ugdomųjų veiklų organizavimas, (2) organizuotos bendradarbiavimo veiklos, (3) tėvų įtraukimas, (4) neformalus, specialiai neorganizuotas bendradarbiavimas, (5) vienas kito veiklų stebėjimas, (6) mentorystė, (7) dalinimasis veiklų ir gerosios praktikos idėjomis (žr. 7 pav.).

7 pav. Kategorijos „Taikomos kolegialaus mokymosi formos“ subkategorijos

Tyrimo dalyviai dalinosi, jog bendrų pamokų vedimas, pasitarimas su kolegomis, darbas kartu, planavimas organizavimas, dalinimasis patirtimis sudaro vieną iš kolegialaus mokymosi formų:

„<...> mokytojos turi bendras pamokas dirba kartu bendradarbiaudamos, dalinasi savo idėjomis, galbūt, viena mokytoja parodo kažkokius metodus kita, parodo kitus metodus, jos tarpusavy bendrauja, ieško ką galėtų iš kolegės sau darbinėje veikloje prisitaikyti <...>“ (P1)

„<...> šiuo metu daugiau naudos teikia pasitarimai su kolegomis bendrų sprendimų paieška <...>“ (P4)

„<...> mes dirbame kartu, dalinamės pamokų planais, užduotimis, patirtimi, išgyvenimais, iš kurių tu mokaisi ir turi teisę tai kartoti arba pasimokęs iš kolegės patirties to nedaryti <...>“ (P5)

„<...> Turime pamokų, kur dirbame dviese, taip pat centruose planuojame veiklas <...>“ (P8)

„Paskutinė kolegiali veikla vyko projekto metu, kuomet dirbome drauge su mokytojais dalykininkais. Ši veikla vyko ir klasės, ir mokyklos mastu, kadangi tai apėmė IB projektą. <...>“ (P7)

„Taip pat pamokų vedimas kartu, bet ne apie stebėjimą kalbu, o apie kolegų bendrą darbą, kad kiekvienas prisideda, bet tada matai ir vienas kitą ir tada tuo pačiu mokaisi iš vienas kito.“ (P9)

Tyrimo dalyviai taip pat išskiria bendrų ugdomųjų veiklų organizavimą, kuomet dirba išvien su to paties koncentro pedagogais, bendradarbiauja kursų, mokymų metu, susirenka aptarti bendras temas, kuria užduotis:

„<...> Taip pat mokinių atostogų metu, organizuojamas ir laikas planuoti ateinančias veiklas išvien su koncentrų mokytojais, o vykstančių kursų metu mokytojai nemažai bendradarbiauja. <...>“ (P2)

„Mokytojai susirenka, kad aptartų tam tikrą temą ar užduotį. Tai skatina aktyvų dalyvavimą, argumentavimą ir idėjų mainus.<...>“ (P3)

„Užduočių kūrimas kartu, susėdam kartu trys – keturi žmonės, kuriam idėjas, kuo daugiau tų idėjų, tuo lengviau atsirinkti, ką darom, ko nedarom. <...>“ (P9)

Pedagogai kolegialiai mokosi ir neplanuotų neformalių susitikimų metu (susitikus koridoriuje, mokytojų kambaryje, pertraukų metu), kalbant, dalinantis gerosiomis praktikomis:

„Kasdienėse situacijose, pasikalbant, pasidalinant sprendžiant problemas, priimant studentus, mokantis iš jų.“ (P1)

„<...> vis dėlto, gilinti žinias ar spręsti iškilusias problemas galima žymiai efektyviau konsultuojantis su kolegomis. Dažniausiai toks mokymasis vyksta mokytojų kambaryje laisvų pamokų metu, kai galima neformaliai pasitarti rūpimais klausimais <...>“ (P2)

„ <...> net einant koridoriuje (vyksta kolegiali veikla), pertraukos metu, pakalbint, pakonsultuot, pareflektuot. <...> (P8)

„Na stengiamės su kolegėm pašnekėti, kartais, kas kaip ką darė, kokia nors idėja, kur nukeliauti, ką pamatyti, tiesiog, jau žodžiu labiau <...>.“ (P9)

Tyrimo dalyvių pasisakymai atskleidė, kad mokinių tėvai taip pat yra įtraukiami į pedagogų organizuojamas kolegialias veiklas, jie pristato savo darbinės veiklas, dalyvauja bendruomenės renginiuose:

„Taip pat mokinių tėvai ateina vesti įvairių veiklų, profesijas pristato, pasimatuoti mokytojų profesiją, jie dirba skirtingose srityse ir matydami jų veikla mokytojai taip pat kasdien tobulėja, savo darbe galim pritaikyti jų idėjas.“ (P1)

„<...> Pavyzdžiui pas mus tai labai išvystytas tas koncentrų darbas, mes trečiokų mokytos labai dalinamės ir su tėvais aktyvūs esame ir tarpusavyje. <...> sujungėm visų trečiokų, antrojų tėvelius, iniciatyvius tėvelius, iš kiekvienos klasės pasiėmėme ir mes kartu puošėme erdves. Tai mes subūrėm tėvelius. Tai reiškia, kad mes visos keturios išmokome spręsti sudėtingas situacijas, padėjome viena kitai, išprovokuoti tuos tėvelius ir mes dabar turim jau gražų derlių, dabar jie laukia, kada pavasarį mamoms puoš koridorius.“ (P6)

Pedagogai dalinasi, jog pamokų stebėjimas taip pat yra viena iš kolegialaus mokymosi formų, pasakojo, kad stebėdami kitus mokosi ir patys. Pastebėta, kad stebėjimas nėra toks efektyvus, kaip bendros organizuotos veiklos, pasakojo, kad stebėti kitų veiklas ne visada užtenka laiko ar, kad jų įstaigose tai nėra iki galo išvystyta:

„<...> Aišku, dar labai padeda stebėjimas veiklų, pas nėra tai labai išvystyta, nes mūsų tvarkaraščiai labai skirti, tai mes kiek norėjom, kiek galėjom tai darėme. Aišku būdavo, kad ir pamiršdavom negalėdavom <...>“ (P6)

„Pamokų stebėjime, manau, kad kiekvienoj situacijoje galima pasimokyti iš kolegos <...> Stebime pamokas, jei tik jaučiamas poreikis ir noras“ (P8)

„Stebėjimas, tačiau, manau, kad stebėjimas yra daugiau naudingas tam, kuris stebi, nes ten poto suteikia grįžtamąjį ryšį, bet tu pats savęs tai nematai iš šono, tad tik tave mato, nes viską darai pats <...>“ (P9)

Kalbėdami apie kolegialaus mokymosi formas tyrimo dalyviai išryškino mentorystę – patyrusio pedagogo pagalbą studentui ar naujai atėjusiam kolegai:

„<...> kolegialus mokymasis yra skatinamas tiek formaliai, tiek neformaliai. Pradėjus dirbti kiekvienam naujam darbuotojui skiriamas mentorius, kuris padeda susivokti naujame darbe <...>“ (P2)

„<...> Patyręs mokytojas gali padėti ir mentoriauti naujokui ar mažiau patyrusiam kolegai, dalindamasis savo žiniomis ir patirtimi <...>“ (P3)

„Mentorystės veiklos, jos visada asocijavosi su kolegialumu, pagalba, kada tu turi mentorių, kuris stebi, padeda įveikti iššūkius, kada kalbiesi apie tai, kas pavyko – nepavyko. Mentorius, kaip geriausias draugas, jis visada šalia, visada yra linkęs padėti, nori padėti, būti kartu, aptarti, reflektuoti, kas pasisekė, kas nepasisekė, ką galima pakeisti, kaip situacijas įvairias išspręsti. <...>“ (P10)

Tyrimo dalyviai pasakojo, kad nuolatos dalinasi idėjomis, gerąją patirtimi, džiaugiasi bendryste dirbant kartu, tokios dalybos padeda tobulėti ir kurti kolegialią bendruomenę:

„<...> Labiausiai pasiteisino dalinimasis veiklų idėjomis. Kadangi mokykloje, kurioje dirbu, turime bendrą mokytojų erdvę, kurioje dažnai renkasi mokytojai laisvų pamokų metu, čia galime dažnai pabendrauti. Tokiu būdu, dalinantis iššūkiiais ir problemomis, atsiranda mokytojai, kurie su jais taip pat buvo susidūrę, tai pasidalina sprendimo būdais, kurie jiems pasiteisino. <...> Manau, kai du žmonės generuoja idėjas, jų atsiranda žymiai daugiau. Taip pat, idėjas kolega gali įvertinti ir kritiškai: ar ją pavyks įgyvendinti? Gal šią idėją galima papildyti ir patobulinti? <...>“ (P2)

„<...> Mokytojai irgi yra skatinami dalintis savo darbais, dalintis gerąją patirtimi, per mokinių atostogas paruošia skaidres, mokymus kitiems mokytojams, pavyzdžiui aš buvau paruošus pristatymą „Programėlių naudojimas pamokose“. Pasakojau, kaip naudotis tais robotukais, kur aš galiu juos pritaikyti, kaip galima juos panaudoti. Aš tokiu būdu gilinu savo žinias ir kolegės taip mokosi, dalinasi pastebėjimais. <...>“ (P4)

„Turime tobulėjimo vakarus kartą per mėnesį, jų metu mes iškeliamo svarbiausią temą, šiuo metu ruošiamės fenomenų konferencijai, prieš tai buvo vertinimas, trišaliai pokalbiai, mokytojai skatinami pristatyti savo stipriąsias puses ir mus labai skatina dalintis. <...> kad ir iš mūsų pristatymų, sakykime, kiti mūsų kolegos galėtų pasimokyti kažko pasisemti, tam tikrų idėjų. <...> yra organizuojami įvairūs mokymai, kurių metu atvažiuoja lektoriai, kurie pasakoja savo asmeninę patirtį, kaip bendrauti, sudominti vaiką, kaip užmegzti ryšį <...> Dirbant drauge kyla žymiai daugiau idėjų, negu galvojant vienam žmogui. Vienas pastebi dalykus iš vienos perspektyvos, kitas iš kitos, vienas kitą papildo, pamoko.“ (P6)

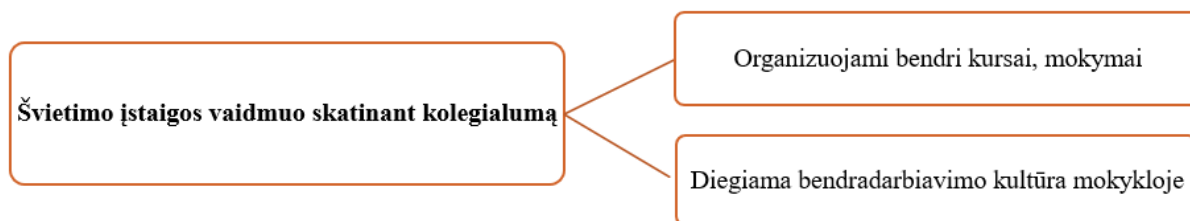
„<...> Idėjomis, palaikymu, visada žinai, kad jei kažko nerandi, nesupranti, visada gali nueiti pas kitą, paklausti, jei esate išsiugdę, tą bendrystę dirbant. <...> mes dalinamės medžiaga, va tarkim dabar padariau „Sharing the planet“ planus. Kolegė ateis pasižiūrėt, aš nueisiu pas ją. Pas ją yra kažkas, ko dar nemačiau, ji ir atras kažką naujo. <...>“ (P8)

„<...> žinių dalinimasi, jeigu pati kažką turi, tai pavyzdžiui pas mus darbe yra tas „Share point“, kuriame mes dalinamės savo idėjomis, semiamės idėjų iš kitų, nu tai toks - pasidalink priimk.“ (P9)

„Taip pat vykdomė įvairius projektus, kur susibūrusios mokytojos dalinasi savo idėjomis. Mokytojos yra drąsios, todėl visada pataria tai ką jau žino, dalinasi savo sėkme, iškilusiais iššūkiais. <...> Nauja mokytoja pasidalindavo savo patirtimis ir išgyvenimais ir tuo pačiu aš taip pat pasisemdavau gerų kūrybinių idėjų arba tam tikrų situacijų sprendimo būdais.“ (P10)

Apibendrinant tyrimo dalyvių atsakymus, galima teigti, kad pedagogai taiko įvairias kolegialaus mokymosi formas. Kolegos planuoja bendras ugdomąsias veiklas, organizuoja bendrus susitikimus, kurių metu aptaria aktualias temas, planuoja veiklas, stebi kolegų pamokas, tampa mentoriais – apmoko studentus, naujai atėjusius kolegas. Mielai dalinasi patirtimis ir idėjomis, įtraukia tėvus į kolegialius santykius, kuria bendruomenę. Kolegialus mokymasis vyksta ne tik formaliai, bet ir neorganizuotų veiklų metu: susitikus koridoriuje, mokytojų kambaryje, pertraukų metu.

Tyrimo duomenų analizė atskleidė, koks yra švietimo įstaigos vaidmuo skatinant kolegialų mokymąsi. Minėta kategorija, analizuojant tyrimo duomenis, patikslinta dvejomis subkategorijomis: (1) organizuojami bendri kursai mokymai, (2) diegiama bendradarbiavimo kultūra mokykloje (žr. 8 pav.).

8 pav. Kategorijos „Švietimo įstaigos vaidmuo skatinant kolegialumą“ subkategorijos

Pedagogų atsakymai atskleidė, kad švietimo įstaigos vadovai – administracija organizuoja kursus, seminarus ir mokymus, kurių metu yra skatinamas kolegialumas, dalinosi, jog tokiu būdu pedagogams yra sudaromos sąlygos dirbti kartu, padėti vieni kitiems, dalintis patirtimis, išmokti kažko naujo:

„Administracija kolegialumą skatina per kursus, mokymus, sudaro galimybes mokytojams dirbti kartu: bendros pamokos, skatinimais keltis kvalifikaciją, padėti vieni kitiems <...>.“ (P1)

„Na mokykla tikrai skatina tą kolegialų mokymąsi organizuojami mokymai, keletą kartų metuose, kurių metu mokytojams yra suteikiama teisė dalintis gerąja patirtimi <...>.“ (P2)

„Mokymuose dažnai tenka dirbti kartu, su kolegomis. Tai būna ir žaidimo forma ir rimtų problemų sprendimo, tikslui pasiekti <...>.“ (P5)

„<...> Tokius mokymus organizuoja mokyklos administracija. Tikslas yra plėsti profesines kompetencijas, bendradarbiavimo kultūrą.<...> Mokytojams parodoma kolegialumo nauda: dirbant kartu pasiekiami geresni rezultatai <...>“ (P4)

„Na tai, seminarai, dalyvavimas seminaruose kartu arba atskirai, jeigu dalyvauji atskirai tada grįžęs daliniesi su kitais, tu gali kelti diskusija.<...>“ (P9)

„Tai vyksta daugiausia vaikų atostogų metu, kada pati įstaiga organizuoja įvairiausių seminarus, kurių metu išmokstame kažką naujo, pagiliname žinias ir susirenka visas būrys mokytojų, kur mes būname išsiskirsčiusios į labai skirtingas komandas, kartais būname komandose su tais, kuriuos, galbūt, žinome tik iš matymo, būna paskiriamos užduotys dirbti komandoje, kartu dėliojame mintis.“ (P10)

Tyrimo dalyviai įvardino, jog švietimo įstaiga inicijuoja ir kuria bendradarbiavimo kultūrą mokykloje teikdami rekomendacijas, skatindama dalintis, dirbti komandoje, atliepdami darbuotojų poreikius, suteikdami laisvę rinktis:

„<...> Valdžia, pati mokykla rekomenduoja stebėti kolegų pamokas ir semtis idėjų vienam iš kito, dirbti kartu <...>.“ (P5)

„<...> Mano vaikai darė klasėje padedami mokytojų, bet visoje mokykloje turėjome tą pačią temą, kuri buvo skirtingai įgyvendinta. Bendruomenė buvo skatinama dalintis ir dirbti kartu <...> yra prašoma stebėti kolegų pamokas. Ir semtis iš jų gerosios praktikos ir taikyti savo pamokose.“ (P7)

„Manau, kad darbuotojai yra skatinami dirbti kartu, bet ir daug vietos yra palikta mūsų pačių apsisprendimui. Nes tokių, kaip po bendrų susėdimų nėra, tai viskas priklauso nuo tų pačių mokytojų. Turbūt iš administracijos nėra suformuota tokio, kad Jūs turit tai daryti, ar dabar yra Jūsų eilė kažkokia.“ (P8)

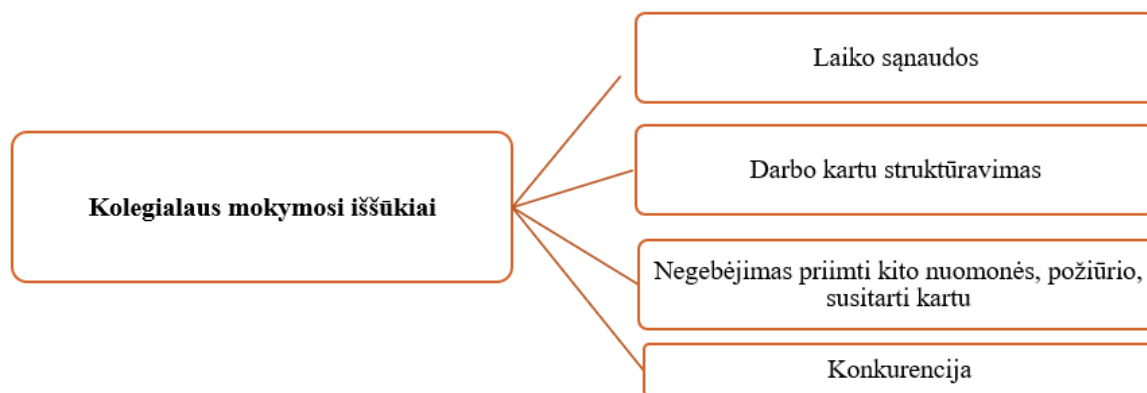

„Administracija sukuria galimybes gamtos mokslų pamokų metu dirbti kartu, pagal tvarkaraštį ir šiaip yra nieko prieš jai mokytojos pačios savo nuožiūra sugalvoja apjungti klases ir drauge vesti pamoką.“ (P9)

„<...> seminaro metu skirtingi žmonės buvo padalinti į komandas, mus reikėjo pastatyti, kuo didesnį bokštą, gavome priemones: makaronus, lipnią juostelę, Lego detales, pieštukus, zefyriukus. Tai mes dirbdami kartu ir dalindamiesi savo inžineriniais, konstravimo įgūdžiais statėme bokštus, labai smagu buvo ir pačiam dalyvauti ir kartu tuo pačiu pastebėti, kaip dirbo kiti komandos nariai. Mokymasis kartu, aš asmeniškai pasisėmiau daug gerų idėjų iš inžinerinės pusės – pamokoms, kaip atrodo iš elementarių dalykų galima sukurti kažką nesuvokiamo.“ (P10)

Apibendrinat tyrimo dalyvių atsakymus, galima pastebėti, kad švietimo įstaiga kuria kolegialaus mokymosi atmosferą organizuodama formalias veiklas (mokymus, kursus, seminarus), kurių metu pedagogai yra skatinami dirbti drauge, dalintis ir padėti vieni kitiems. Taip pat yra kuriama bendradarbiavimu grįsta aplinka – pedagogams sukuriamos sąlygos dirbti porose, prašoma stebėti kitų vedamas pamokas, dalintis patirtimi, įgyvendinti bendrus tikslus, tuo pačiu yra suteikiama laisvė – kur ir kada tokias veiklas įgyvendinti/ aptarti.

Tyrimo rezultatų analizė atskleidė ir tyrimo dalyvių patirtus kolegialaus mokymosi iššūkius. Pastaroji kategorija detalizuota keturiomis subkategorijomis: (1) laiko sąnaudos, (2) darbo kartu struktūravimas, (3) negebėjimas priimti kito nuomonę, požiūrį, susitarti kartu, (4) konkurencija (žr. 9 pav.).

9 pav. Kategorijos „Kolegialaus mokymosi iššūkių“ subkategorijos

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad pedagogams dirbant ir mokantis kolegialiai sunkumus kelia laiko planavimas, nuolatinis skubėjimas:

„Galbūt, kartais būna sudėtinga atrasti laiko <...>“ (P1)

„Kartais sunku iš tikrųjų dirbti kolegialiai, reikia suderinti kartu laiką <...>“ (P2)

„Didžiausiais iššūkis būtų laiko stoka. Kartais tiesiog paprasčiau viską susidėlioti vienam, nei eiti tartis, planuoti kartu, pasitarti, dalintis mintis. Ne visada pavyksta suspėti <...> Pagalbą mūsų mokykloje stengiasi suteikti visi, tačiau visi visur skuba. <...>“ (P5)

„<...> Aišku tai pas mus nėra tai labai išvystyta (pamokų stebėjimas), nes mūsų tvarkaraščiai labai skirtingi, tai mes kiek norėjom, kiek galėjom, kiek spėjom, tiek ir darėme <...>“ (P6)

„Tame kolegialume, kaip aš suprantu, turi visi būti suinteresuoti. Tai atima labai daug laiko, koks tikslas dalintis, jei niekas nenori to panaudoti?“ (P9)

„Laiko stoka, pavyzdžiui, nusprendė mokytojos, kad susitiks, sutarė laiką, kurs projektą, įgyvendins idėjas, bet nutinka gyvenimas, kažkas negali, kažkas praleidžia, galbūt, tas žmogus turėjo puikių idėjų, bet negalėjo dalyvauti ir tos idėjos nubluko.“ (P10)

Taip pat iššūkius kėlė darbo kartu struktūrizavimas, pedagogai dalinosi, kad ne visada pavyksta pasidalinti darbais, struktūruoti veiklas, pasakojo, kad svarbu įstaigoje turėti žmogų, kuris padalintų atsakomybes, ar pedagogai patys turi gebėti pasiskirstyti:

„Vienas iš pagrindinių iššūkių yra struktūruoti komandinį darbą, turi atsirasti vadovas, kuris paskirstytų darbus, pažinotų kiekvieną, jo stiprybes, silpnybes, paskirstytų atsakomybes, vieno žmogaus stiprybės gali papildyti kito tobulintinomis vietomis <...>“ (P3)

„<...> Mano nuomone, dirbant kartu atsiranda daugiau iššūkių, nei dirbant vienai, sudėtinga pasidalinti, kas paima, kurią pamokos dalį, mokytojai turi būti iš anksto susitarę, ką jie nori daryti tą pamoką ir būtent žinoti, ką kuris mokytojas tą pamokos dalį daro <...>“ (P4)

„<...> ta prasme, kad turi būti žmogus, kuris sudarytų tą kolegialią atmosferą. Turi būt žmogus, kuris tai kuria: ugdymo vadovai, mentoriai, vyr. mokytojai, metodinio būrelio pirmininkai, manau, jie ir turėtų kurti tą komandą. Ne tik renginius organizuoti, bet ir skatinti kolegialumą. <...> .“ (P6)

„Dirbti kartu sudėtinga, aš savimi pasitikiu labiau. Na aš žinau, kad aš padarysiu, taip, kaip reikia man, kitas pasidarys, taip, kaip reikia jam ir aš nežinau ar man tai tiks. Ir poto, kai aš pasidarau, aš žinau, kas padaryta, kaip tai padaryta, žinau, kad tai man bus naudinga. Nebent komandoje dirbtume

sąžiningai, kad nebūtų, taip, kad vienas dirba, o kitas sėdi. *Svarbu tinkamai susidėlioti darbus.* <...>“
(P9)

Tyrimo dalyviai pasakojo, kad ne visada yra lengva susitarti su kolega, priimti jo požiūrį, nuomonę, gebėti susitarti:

„<...> sudėtinga mokytojoms, kurių skirtingi požiūriai. Tuomet kartu dirbti yra sunku, nes kiekvienas žmogus turi tam tikrus savo požiūrius, vertybes <...> joms yra sudėtinga dirbti su savo kolega, aišku, irgi mokomasi, kad mes turim priimti kitą žmogų, tokį koks jis yra, ieškotų kažkokių sprendimų, galbūt, būdų, kaip mes galėtume bendradarbiauti, kas vėl sueina, kad aš turiu ugdyti savo toleranciją, kažkokią kitam žmogui, mokyti prisitaikyti prie kito nuomonės, nors ji nėra artima <...>.“ (P1)

„<...> reikia prisiderinti prie kitokių žmonių, nes visi mokytojai skirtingi, skiriasi jų darbo principai <...>“ (P2)

„<...> aš, manau, kad tas pats kolegialumas yra tam tikros struktūros laikymasis, nes jeigu, kaip pavyzdys yra projektas ir mes su dalykų mokytojais dirbam drauge, sėmėmės patirties, bet jeigu aš sakyčiau, kad viena daro savo, o kita savo ir dirba su siena, nesusitaria, tuomet sunku išgauti norimą rezultatą <...>“ (P7)

„Būtų svarbu, kad kiekvienas kolega suprastų, kad yra svarbu, dalintis ir kad mes turim priimti, tą medžiagą, kurią su mumis dalinasi. Na va pavyzdžiui, aš matysiu nauda to, o tu nematysi, tai koks tikslas dalintis jeigu tu to nematai naudos. Neišbandysi to, arba atvirksčiai.<...> dažniausiai aš net gyvenime individualistė labiau, tai man sunkiau šitoje vietoje (dirbti kartu)“ (P9)

„Taip pat žmonės kartu dirbti negali, kai nesutampa charakterio bruožai, manau, kad kolegialiam mokymuisi, bendroms veikloms žmogus turi būti labai empatiškas, tolerantiškas, gebanti save valdyti, kad emocijos nepaimtų viršaus, pagarbus, draugiškas ir tuo pačiu nebijantis pasakyti savo idėjų, nes yra tokių žmonių, kurie yra lyderiai iš prigimties ir jie gali užgožti, tuos kurie yra ramesni iš savęs.“
(P10)

Sunkumus daliai tyrimo dalyvių kelia konkurencinga aplinka darbo vietoje:

„<...> Kad jaustųsi, kad ne konkurencingumas tarp kolegų yra, o būtent va tie kolegialūs santykiai, nes tu tada gerai jautiesi tarp kolegų, tavęs nelygina <...>“ (P6)

„<...> Nes tu esi tokiam strese, žinai, kad tave apkalbės, komentuos. <...> Manau, kad viena iš priežasčių, mokytojų žiūrėjimas į kolegas, kaip į konkurentus.“ (P8)

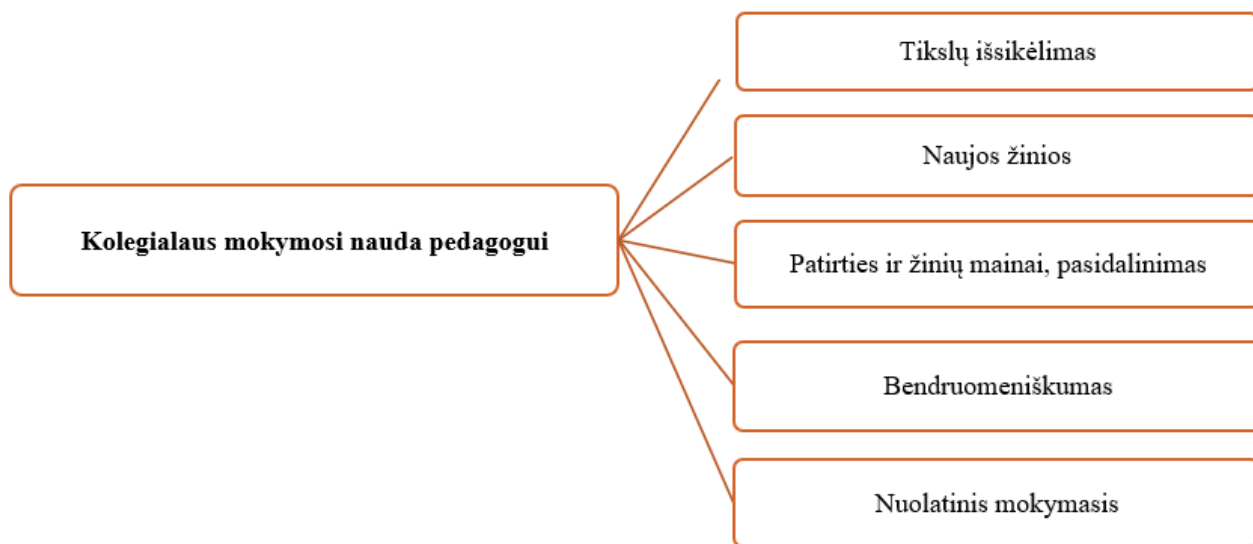
Apibendrinat „Kolegialaus mokymosi raiška kasdienėje pedagogo veikloje“ temą, galima pastebėti, kad kolegialus mokymasis vyksta tuomet, kai pedagogai yra pasiruošę bendradarbiauti, siekti bendrų tikslų. Yra atviri vieni su kitais, mokosi stebėdami vieni kitų vedamas pamokas, teikdami ir sulaukdami grįžtamojo ryšio, dalindamiesi patirtimis, organizuodami bendras ugdomąsias veiklas ir į jas įtraukdami mokinių tėvus. Pedagogai kolegialiai mokosi ir neformalių susitikimų metu: pertraukų metu, susitikus mokytojų kambaryje. Švietimo įstaigos vadovai prie šio mokymosi būdu prisideda organizuodami mokymus, kurdami mokyklos bendruomenę. Kliūtis, kurios trukdo kolegialiam mokymuisi: laiko stoka, darbo struktūrizavimas, pedagogų asmenybių skirtumai bei požiūrio nesutapimai, dalis pedagogų įvardino ir konkurencijos problemą.

3.2.2 Kolegialaus mokymosi vertė profesiniam tobulėjimui

Analizuojant tyrimo duomenis temoje „Kolegialaus mokymosi vertė profesiniam tobulėjimui“ buvo išskirtos dvi prasminės kategorijos:

1. Kolegialaus mokymosi nauda pedagogui;
2. Pedagogų kompetencijų plėtra mokantis kolegialiai.

Analizuojant tyrimo duomenis, pirmoji kategorija („Kolegialaus mokymosi nauda pedagogui“) buvo detalizuota penkiomis subkategorijomis: (1) tikslų išsikėlimas, (2) naujos žinios, (3) patirties ir žinių mainai, pasidalinimas, (4) bendruomeniškumas, (5) nuolatinis mokymasis (žr. 10 pav.).

10 pav. Kategorijos „Kolegialaus mokymosi nauda pedagogui“ subkategorijos

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad dalis pedagogų įžvelgia tikslų išsikėlimo naudą sekant savo, kaip pedagogo tobulėjimą ir augimą:

„Aš galvoju, kad labai svarbu kiekvienam pedagogui išsigryninti savo tikslus. Savaitės gal per trumpas laikotarpis, bet pusmečio arba metų laikotarpis būtų pats tas, susigalvojant, ką tuo laikotarpiu norėtum pasiekti <...> Taip, tai aš galvoju, kad labai svarbu žinoti, kur tu esi kaip pedagogas ir link ko tu eini... <...>“ (P6)

„Pats turi įsikelti tikslus, ar mokykla iškelti, jei skatina dirbti kolegialiai, turi būti iškelti uždaviniai: ko tu ten eini, ką nori pamatyti/ išgirsti. <...> Tikslų išsikėlimas pedagogo darbe išvis yra labai svarbus akcentas.“ (P8)

Tyrimo dalyvių pasisakymai atskleidė, kad kolegialiai mokantis ir dirbant įgyjamos naujos žinios:

„<...> sužinau naujų problemų sprendimo būdų, kuriuos galiu išbandyti savo klasėje <...>“ (P5)

„Aš prisimenu, kai mes nuotoliniu dirbome, tai tik kolegos vedė seminarus, kiekvieną dieną turėjome susirinkimus, dalinomės platformomis, kokie appsai atsidarė, kaip su tėvais bendrauti, kaip refleksijas siųsti, kokius aplankalus pildyti, tai tik iš kolegų, kolegialaus darbo semiasi naujas idėjas <...>“ (P6)

„Galbūt, tas kolegialus mokymasis prasideda ir yra sėkmingas tada, kai studentė girdi, apie ką aš kalbu ir ji supranta, kad tai svarbu. Arba stebi klasės vaikus, renka informaciją, žinias. Vėliau supranta, kuriems vaikams reikia daugiau dėmesio ar pagalbos <...>“ (P7)

„Tai yra didesnė komanda ir labai daug gali pasisemti visko. Ir va, kai IB planavomės, tas labai pasijuto. Nes pas visas labai skirtingų minčių atsirado, jas apdiskutuojam, išanalizuojam, aptariam tiktų – netiktų.“ (P9)

Dirbant komandoje dalinamasi patirtimis, kurios suteikia pagrindą pedagogo tobulėjimui, jas išbandant praktiškai savo klasėje. Kalbėdami apie patirties ir žinių mainus tyrimo dalyviai išskyrė mokymąsi kartu, dalinimąsi priemonėmis, metodais, pasiruošimą veikloms kartu:

„Kolegialumo svarbiausią aspektą paaiškinčiau duodama pavyzdį: aš iš vaiko mokausi, kaip žaisti kompiuterinį žaidimą, vaikas mokosi man pasakoti, kaip viskas veikia, aš mokausi suprasti ir įgytas žinias taikyti praktiškai, išskirčiau mokymąsi kartu.“ (P1)

„Kolegė dalinosi dalomąja medžiaga, kurios aš neturėjau, aš prisidėjau piešinėlių ieškojimu internete. Taigi, prisidėjome, kaip galėjome. <...>“ (P2)

„To pačio koncentro mokytojos susėda ir drauge ruošiasi pamokoms, tematiškai, dalinasi patirtimis, suteikia minčių viena kitai, taip dirbti lengviau <...>“ (P4)

„<...> manau, kasdien susiduriu su kolegialiu mokymosi. Tiek aš, tiek mano kolegos dalinasi savo patirtimi, savo įžvalgomis, vienais ar kitais klausimas, kurie verčia ir man pačiai susimąstyti, apgalvoti jų žodžius, suprasti, kas jiems svarbu, kuo jie gyvena, kaip sprendžia problemas <...>“ (P5)

„<...> Vieną tą turi, kitą tą, čia, kaip kūrybinės dirbtuvės. Tau reikėtų pasiūti suknelę ir tau visi suneša, kas ką turi, tai ir mes vat va tokie.<...> „Tai va čia toks kolegialus, kad mes viena kitai, dėl kitos. <...> va mūsų komandoje mes esame labai susigrojusios, mes kaip orkestras, tikrai, ar yra dirigentas – nepasakyčiau, bet mes labai gerai vieną kitą papildom. <...> gera dalintis, tiesiog atidavinėti, žinojau, kad tuomet kitais metais su manimi pasidalins.“ (P6)

„Projektą įgyvendinant dirbome dviese su anglų kalbos mokytoja, apsikeitėme patirtimis, užduotimis, apjungėme mokomuosius dalykus, per anglų jie mokėsi žodžius, per science, kaip tie žodžiai veikia aplinkoje, o tarkim per dailę mokė iliustruoti. Kiekviena įdėjome savo indelį į mokinių mokymosi rezultatą.“ (P7)

„<...> medžiagos daugiau temos nagrinėjime, nesigauna, nepavyksta, tu gali dalintis, gal kitas turi geresnių idėjų, geresnės metodinės medžiagos, kaip išsiaiškinti, kažką išmolti, kad tai būtų rezultatas, o ne tik formalumas praeitas <...> Jei abu žmonės nusiteiktų ieškoti kompromiso, tada tokie santykiai būtų labai naudingi, kolegos papildytų vienas kitą, atrastų geriausių sprendimo būdą, tiek sau, kaip pedagogams, tiek mokiniams. Ne kiekvienas mokytojas nori į savo klasę priimti kitą mokytoją, jie turi pasitikėti vienas kitu. Tokie santykiai turi būti naudingi abiem pusėms <...>“ (P8)

„<...> Tuo metu prisiminiau, kaip dirbau praeitoje mokykloje, dalinausi prisiminimais, kaip ėjom į skirtingas vietas, darėm skirtingas veiklas, kurios tiktų dabartinėms nagrinėjamos temoms. Ir tu pats taip daliniesi, tavo kolegos irgi daro tą patį ir tu pasisemi visokių idėjų <...>“ (P9)

„Kai tarkim yra 5 pedagogai, kurie turi tam tikrą temą ir turi sukurti projektą, jie visi dalinasi, kiekvienas iš kažkokių pasakymų idėjų išvysto dar didesnes idėjas, užrašo, galbūt, įgyvendina projektu <...> Manau, kad augu, labai daug mokiausi iš savo kolegijų, kurios turi patirtį dirbant su tokio amžiaus vaikais, todėl jos man padėjo siūlydamos idėjas, aš pateikiau savąsias ir mes dažnai kartu aptariame iškilusias situacijas, jos man pataria, kaip ir kokius, pavyzdžiui, laiškus rašydavo, ką reikėtų aptarti. Išmokau iš kitų labai daug, tikiuosi, kad ir iš manęs išmoko ir pasisėmė naudingų žinių, kurias taikau savo darbe.“ (P10)

Tyrimo dalyviai dalindamiesi patirtimis apie kolegialumo naudą išskyrė bendruomeniškumo, darbo kartu svarbą bei tokių santykių pagrindą – „tu duodi ir tau duoda mainais“ (P6):

„Mokydamiesi kolegialiai mes dirbame, mokomės, sprendžiame problemas visi drauge, derinamės prie kitų, mokomės vieni iš kitų, įsiklausome į vienas kitą ir viską sprendžiame kartu, bet ne vieni.“ (P5)

„Mes su kolegomis labai greitai vieni su kitais pasidalinome, nurodėme, kur kreiptis, kaip naudotis. Kiekvienas surašė, ko jiems trūksta: metodų, gylis, kas apskritai tai yra, tas dirbtinis intelektas, kaip jį panaudoti ir mes, kaip galėdami padėjome vienas kitam <...>“ (P6)

„Na pavyzdžiui X mokytoja yra mano mentorė ir iš pat pradžių ji labai daug man padėjo: teikė pasiūlymus, stebėjo mano veiklas, reflektavo, atsakė į klausimus ir aš taip pat stengiausi jai pagelbėti pasidalinti metodais, pavykusių pamokų planais. Tu man padėjai tai ir aš tau padedu iš gerosios pusės.“ (P7)

„Kolegialaus darbo metu formuojama bendruomenės kultūra. Mokyklos aplinka yra skatinanti, remianti ir pagrįsta pasitikėjimu bei pagarba, tai lemia teigiamą įtaką bendradarbiavimui ir visos grupės narių gerovei.“ (P3)

„Kolegialumas skatina pedagogus bendrauti ir bendradarbiauti, jie kartu, tai nėra kažkieno vieno, tai daug skirtingų asmenybių susijungusių bendru tikslu ir dirbančios kartu, besimokančios viena iš kitos ir formuojančios stiprią komandą.“ (P10)

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad pedagogai nuolatos mokosi iš savo kolegų, klausia jų patarimų, vienas kitą papildo, patys gilina savo žinias, klausia patarimų, juos taiko savo darbe, stebi kolegas ir teikia grįžtamąjį ryšį, taip tobulėdami patys ir padedami tobulėti kitiems:

„Kai patys save analizuojame, kai mokomės iš kolegų. Tu jautiesi vienoj srity stipresnis negu buvai prieš tai, nuolatos mokaisi, tobulini savo turimas žinias pavyzdžiui laiško rašymas, galbūt, pradžioj reikia pasimokyti po to jau žinai, kaip tą laišką rašyti, nes man irgi taip buvo kad aš nežinau, bet laikui bėgant supranti, kad tobulėji ir kuo daugiau bandai, tuo geriau pavyksta.“ (P1) „<...>

Pedagogikoje esantis žmogus, mano nuomone, turi nuolatos tobulėti tiek asmeniškai, tiek profesiskai, visada kažką skaitai, ruošiesi, tariesi, mokaisi.“ (P2)

„<...> dirbant kolegialiai pasisemi naujų idėjų, pats tobulėji ir mokaisi, ir kolegos tuo pačiu, papildome vienas kitą.“ (P4)

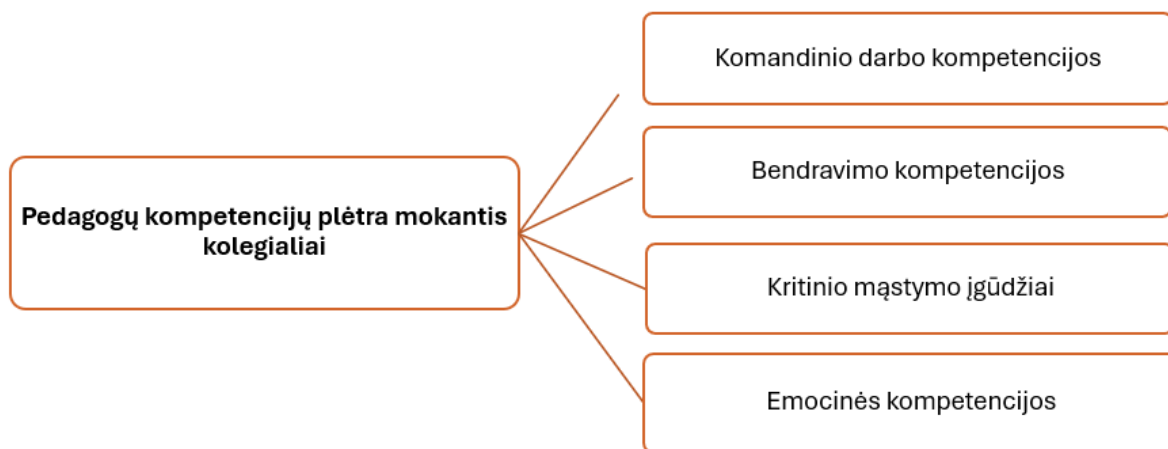
„Akcentuočiau sprendimo priėmimą drauge, kaip vieną iš svarbesnių aspektų. Sprendimus kolegialiai turime priimti kartu. Tokiu būdu pasakojame apie praėjusias patirtis, jas pritaikome bendroje dabarties veikloje, mokomės viena kitą išgirsti, suprasti ir priimti tinkamą sprendimą. Tuo pačiu nuolat mokomės ir papildome savo žinias kolegų patirtimis, pastebėjimais.“ (P5)

„Aš visada einu pas tas kolegas, kurie tai darė, kuri tą etapą jau praėjo ir man gali patarti, ir aš iš jos mokysiuosi, kaip kurti bendruomenę, kaip išleisti vaikus į užsienį.“ (P6)

„Nuolatinis mokymasis stebint kitus, dirbant komandoje. Priklauso nuo to, koks bus žmogus – vienas tiesiog gali sėdėti ant sofos, o kitas sėdės, reflektuos, teiks grįžtamąjį ryšį. Taip pat analizuojamasis pats tuo pat metu stebi savo elgesį, daro išvadas.“ (P10)

Apibendrinant tyrimo dalyvių atsakymus pastebima daugialypė kolegialaus mokymosi nauda pradinio ugdymo pedagogui. Dirbant ir mokantis kartu pedagogai vienas kitą skatina nuolatos mokytis ir tobulėti, stebėdami kitų veiklas, dalindamiesi patirtimis kolegos įgyja naujų žinių, praktinių metodų, kuria bendruomenę, kurioje pedagogai yra linkę dalintis ir padėti vieni kitiems, priimti bendrus sprendimus.

Tyrimo duomenų analizė atskleidė, kokias pedagogui reikalingas kompetencijas padeda plėtoti kolegialusis mokymasis. Minėta kategorija, analizuojant tyrimo duomenis, patikslinta keturiomis subkategorijomis: (1) komandinio darbo kompetencija, (2) bendravimo kompetencija, (3) kritinio mąstymo įgūdžiai, (4) emocinės kompetencijos (žr. 11 pav.).

11 pav. Kategorijos „Pedagogų kompetencijų plėtra mokantis kolegialiai“ subkategorijos

Tyrimo rezultatų analizė atskleidė, kad mokantis kolegialiai tobulinama komandinio darbo kompetencija, pedagogai dirba komandose, dalinasi mokymo patirtimis ir metodais, priima bendrus sprendimus:

„<...> darbas grupėje, mokėjimas sutarti, atrasti bendrą sprendimą <...>“ (P2)

„Komandinio darbo įgūdžiai: Kolegialus darbas dažnai atliekamas grupėje arba komandoje. Tai skatina komandinio darbo įgūdžius, kaip sąveikauti su kitais, dalintis atsakomybe ir kartu siekti bendrų tikslų <...>“ (P3)

„<...>Pas vienus labiau išreikštas noras bendradarbiauti, kaip viena iš meilės kalbų, pas kitus mažiau, bet mes turime teisingai mainytis, nėra taip, kad aš tik gaunu gaunu ir nieko manais neatiduodu, manau, ta bendro darbo kompetencija yra viena svarbiausių pedagogo darbe“ (P6)

„Komandinio darbo, bendravimo tarp mokytojų, gebėjimu dirbti bendrai, priimti bendrus sprendimus <...>“ (P8)

„Jeigu kiekvienas už save stovės, neišgirs kito nuomonės, tai bendrų sprendimų priimti nepavyks. Buvimo aktyviu, kūrybišku, besidalinančiu, gebančiu dirbti su kitu žmogumi kompetencijos“ (P9)

„ <...> Čia atsiranda svarbus kolegų gebėjimas vienas kitą išgirsti, išreikšti savo mintis ir tai galima sudėti į bendrą idėja, bet tuo pačiu žmonės turi būti organizuoti ir gebantys dalintis atsakomybėmis, atsižvelgti į kitus“ (P10)

Taip pat pedagogai gilina bendravimo įgūdžius, mokosi suprasti kitą, turi būti empatiški ir dėmesingi kitam, gebėti iškomunikuoti savo mintis ir idėjas:

„Bendradarbiavimas su kolegomis reikalauja efektyvaus bendravimo, gebėjimo aiškiai išreikšti savo mintis ir sugebėjimo klausytis kitų nuomonės.“ (P3)

„Labai skatinamas atviras bendravimas keliamas klausimas: tiko – netiko? O šiaip komandose pildome formas, kas buvo gerai, ką darytum kitaip kitą kartą. Svarbu gebėti tinkamai komunikuoti <...>.“ (P6)

„Bendravimo tarp mokytojų, mes ir informacija dalinamės, mokymo medžiaga, pati vis kažką naujo sužinau, gaunu grįžtamąjį ryšį, visą tai pateikiama bendraujant <...>.“ (P8)

„<...> Bendravimo kompetencija – svarbu gebėti komunikuoti, norint suprasti ir išklausti, gebėti priimti kito nuomonę. Dirbant kartu, tai tampa labai svarbiu gebėjimu.“ (P9)

„Mokėti bendrauti ir bendradarbiauti, nes bendraudami ir bendradarbiaudami mes galime dirbti kartu, jei nebendrausime nebus ir bendradarbiavimo, tik bendraudami galime pasiekti bendrų tikslų, svarbu nebijoti kalbėti, pasakyti savo nuomonę <...>.“ (P10)

Tyrimo dalyvių teigimu dirbant kolegialiai tobulinami ir kritinio mąstymo įgūdžiai, pedagogai papuola į įvairias situacijas, kurioms išspręsti reikalingi mąstymo gebėjimai:

“Kritinio mąstymo įgūdžiai: Analizuojant ir svarstant idėjas su kolegomis, darbuotojai ugdo kritinio mąstymo įgūdžius. Jie mokosi vertinti skirtingas perspektyvas ir argumentuoti savo nuomonę <...>.”

(P3)

„Manau, kai du žmonės generuoja idėjas, jų atsiranda žymiai daugiau. Taip pat, idėjas kolega gali įvertinti ir kritiškai: ar ją pavyks įgyvendinti? Gal šią idėją galima papildyti ir patobulinti? <...>

Tobulinami kritinio mąstymo įgūdžiai, ne tik kolegų, bet ir mokinių, kurie ima pavyzdį iš mūsų <...>

(P2)“

„<...> Reikėtų nepamiršti ir Kritinio mąstymo įgūdžių, kurie dažniausiai ugdomi analizuojant ir svarstant idėjas su kolegomis, darbuotojai ugdo kritinio mąstymo įgūdžius. Jie mokosi vertinti skirtingas perspektyvas ir argumentuoti savo nuomonę <...>“ (P4)

“Kritinio mąstymo gebėjimai taip pat labai svarbūs, kad mokėtum išgirsti kitą, nepriimti visko už „gryną pinigą“, gebėtum išanalizuoti informaciją, argumentuoti savo nuomonę, priimtum tinkamą sprendimą, gebėtum sąmoningai vertinti save ir kitą <...>” (P9)

„Mokytojui reikia kritinio mąstymo, kad galėtum išmąstyti esamas situacijas, gebėtum jas analizuoti, pastebėti savo ir kitų veiksmus, apmąstyti, kas pavyko/nepavyko, ką reikėtų keisti.“ (P10)

Tyrimo dalyviai taip pat minėjo, kad labai svarbu gebėti valdyti savo emocijas, atliepti kito poreikius, ieškoti kompromiso, būti supratingu ir empatišku. Visa tai atsiremia į emocinės srities kompetencijas:

„<...> tai žodžių raiška, emocinis intelektas ir noras ne tik sau gero, bet atliepti savo ir kolegos mokymosi poreikius, sutarti ir ieškoti kompromiso. Tai aš įvardinčiau: emocijų raišką ir emocinį intelektą. Kaip tu gali bendrauti ir padaryti taip, kad abi pusės būtų patenkintos.“ (P7)

„Supratimas ir empatija yra svarbūs kolegialaus darbo aspektai. Bendradarbiaujant su kitais, mokomasi suprasti jų jausmus ir reikalus bei parodyti pagarbą.“ (P3)

„Emocijų valdymas daug lemia, emocinis intelektas empatija, tu vis tiek turi pažinti kitą žmogų, su vienu bendrausi vienai, su kitu jį pažinodamas visai kitaip. Žinai, kurį žmogų reik išklaudyti, nes jis kitaip visai užsidarys, o kitam visai gal to nereikia. Pačiam svarbu žinoti, kada geriau kalbėti, kada geriau patylėti, kiek daug gali pasakyti, svarbu gebėti vertinti save ir kitą: mokinį, kolegą, tėvus, administraciją.“ (P9)

„Svarbu gebėjimas valdyti savo paties emocijas, jeigu tavo „bloga diena“ turi gebėti to neparodyti, prislopinti ir valdyti, kad tai neatsilieptų kitiems: kolegoms, mokiniams. Galbūt reikėtų įvardinti kolegoms, kaip šiandien jautiesi, juos perspėti, tai padėtų įveikti nemalonias emocijas, bet tuo pačiu

tavo komandos narys galės tave suprasti ir padėti, pasidalins savo patarimais, ką jis tokiais atvejais daro, kad pasijaustų geriau.“ (P10)

Taigi mokantis kolegialiai pedagogai tobulinasi komandinio darbo, bendravimo, emocinės srities kompetencijas bei kritinio mąstymo įgūdžius. Gebėti dirbti su kitais yra viena svarbiausių kolegialaus mokymosi sąlygų, suprasti, ką komunikuoja ir pačiam komunikuoti, būti žmogišku ir empatišku, gebėti tinkamai reaguoti svarbu ir reikalinga. Kritinio mąstymo įgūdžiai pedagogams suteikia galimybę įvertinti situacijas iš skirtingų perspektyvų, apsvarstyti, ar siūlytinos idėjos yra tinkamos, priimti sprendimus apgalvotai ir teisingai.

DISKUSIJA

Atliktas tyrimas atskleidė pradinio ugdymo pedagogų patirtis mokantis kolegialiai. Kolegialų mokymąsi pedagogai taiko siekiant bendradarbiauti su kolegomis, mokytis kartu ir iš kitų, dalintis profesine patirtimi su mažesne patirtį turinčiais kolegomis, teikti ir gauti grįžtamąjį ryšį, siekiant tobulėti pačiam ir padėti kolegai atrasti savo stipriąsias ir silpnąsias puses, t.y tobulintinas darbinės sritis. Išvardintais būdais pedagogai gilina žinias, tobulėja, kaip profesionalai. Gauti rezultatai atliepia mokslininkų (Brägger ir kt., 2013; Betzler & Löschke, 2021; Monkevičius ir Čiužas, 2015; Valuckienė ir kt., 2023; Miltenienė ir kt., 2022; Forsling, 2021, Valuckienė ir kt., 2023) tyrimų rezultatus, pažyminčius kolegialaus mokymosi tikslingumą ir bendradarbiavimo tarp pedagogų švietimo įstaigose naudą. Darbo autorės atlikto tyrimo rezultatai atliepia kitų tyrimų (Brägger ir kt., 2013) rezultatus, kurie kaip vieną iš svarbiausių kolegialaus mokymosi tikslų išskiria grįžtamąjį ryšį, kurį taikant pedagogai gauna ir suteikia informaciją apie pamokų tobulinimą ir optimizavimą, gaunamus ir teikiamus palaikymo ir patvirtinimo žodžius.

Pasak tyrėjų kolegialusis mokymas vyksta tuomet, kai pedagogai yra pasiruošę dalytis aktualia patirtimi ir spręsti iškilusius sunkumus (Harvey & Teledahl, 2019; Bacon, 2014, Brägger ir kt., 2013). Kolegialiai mokydami jie bendradarbiauja (Betzler & Löschke, 2021; Michaelson ir kt. 2014, Forsling, 2021; Survutaitė ir kt., 2015) vyksta diskusijos, aptarimai, analizuojama mokymo metodika (Survutaitė ir kt., 2015; Valuckienė ir kt., 2023; Juozaitis, (2017), stebimos ugdomosios veiklos (Žibėnienė, 2020, Dačiulytė ir kt., 2013) mentorijama (Palaniandy, 2017; Daukilas ir kt., 2016). Daukilas ir kt. (2016) išskiria grupę kolegialaus mokymosi formų, kurias pedagogai taiko dažniausiai: kursai, seminarai, pedagoginės veiklos tyrimas, akademinės studijos, pamokų stebėjimas, edukacinės išvykos, mentorystė, stažuotė, praktikumas, metodinės veiklos. Kolegialus mokymas vyksta analizuojant kolegų darbą, dalyvaujant grupiniuose darbuose, seminaruose, kvalifikacijos kėlimo kursuose ir stebint kolegų atliekamą darbą (Bakutyte ir Ušeckienė, 2016; Shah, 2012; Harvey & Teledahl, 2019). Kolegialaus mokymosi metu sukaupia informacija, praktika dalinamasi ne tik su kolegomis, bet ir tėveliais, kitų mokyklų atstovais. Atliktas tyrimas patvirtina šias mokslininkų nuostatas. Nustatyta, kad pedagogai renkasi jau minėtas kolegialaus mokymosi formas: organizuotas ir neformalias bendradarbiavimo veiklas, pamokų stebėjimą, mentorystę, dalinimąsi gerąją praktika, mokinių tėvai įtraukimą į ugdomąjį procesą.

Mokslininkai (Monkevičius ir Čiužas, 2015; Rogozina, 2010, Bakutyte ir Ušeckienė, 2016; Miltenienė ir kt., 2022; Nemet, 2018, Poteliūnienė ir kt., 2019) išvelgia švietimo įstaigos vaidmenį skatinat kolegialų mokymąsi: įvardinama, kad pedagogas turi jaustis laisvas ir įgalintas planuoti ir

kurti dirbant drauge su kolegomis ar individualiai. Švietimo įstaigos vadovai kurdami kolegialią mokyklos bendruomenę įtraukia visus jos narius (administraciją, tėvus, pedagogus, partnerius, mokinius). Organizuojami kolektyvo – grupiniai mokymai, sudaromos galimybės pedagogams mokytis ir tobulėti, analizuoti skirtingas patirtis. Autorės atlikto tyrimo rezultatai papildo mokslininkų pastebėjimus: švietimo įstaigų vadovai organizuoja mokymus, seminarus, kurių metu pedagogai turi galimybę plėsti savo kompetencijas, bendradarbiauti, dalintis patirtimi, padėti vieni kitiems ir išmukti, ko nors naujo. Taip pat švietimo įstaigoje diegiama bendradarbiavimo kultūra, pedagogai skatinami dalintis, kartu planuoti ir vesti ugdomąsias veiklas. Vadovai stebi darbuotojų veiklas, teikia pastebėjimus ir grįžtamąjį ryšį.

Tyrėjai (Carbone ir kt., 2019; Kebritchi ir kt., 2017) išskiria pagrindinius kolegialaus mokymosi sunkumus su kuriais susiduria pedagogai: laiko trūkumas, vadovų paramos, palaikymo ir tinkamo atlygio už nuveiktus darbus stoka, nepakankamas kolegų ir vadovų pripažinimas. Autorės atlikto tyrimo rezultatai dalinai atitinka mokslininkų (Carbone ir kt., 2019; Kebritchi ir kt., 2017) tyrimų rezultatus: laiko trūkumas susitikimas, pokalbiams, bendriems planavimams, pamokų stebėjimui, darbo struktūravimas, vadovo įtakos stoka kolegialiems darbams organizuoti, skatinti ir paskirstyti – yra pagrindiniai sunkumai su kuriais susiduria pedagogai.

Atlikto tyrimo rezultatai atskleidė, kad pedagogams sudėtinga dirbti kartu, kai nesutampa požiūris į darbą, išsiskiria nuomonės, supratimas, tikslai. Kai kurie pedagogai įžvelgia konkurencingumą tarp kolegų, tuomet sunku pasitikėti žmogumi ir dirbti kartu. Šie rezultatai atliepia kitų mokslininkų įžvalgas (Brägger ir kt., 2013; Česnavičienės ir Urnėžienės, 2016; Rincón-Gallardo & Fullan, 2016), kad svarbu su kolega jaustis lygiaverčiu, kurti pasitikėjimu grįstus santykius, kalbėti tinkamu tonu, teikti atsiliepimus ne apie kolegos asmenybę, o apie jo atliekamą darbą, argumentuoti savo nuomonę. Kolegialusis mokymasis gali vykti, tik tuomet, kai abu pedagogai pasiruošę mokytis, dalintis, tirti aplinką ir priimti kito nuomone, būti lanksčiu (Bakutytė ir Ušeckienė, 2016; Betzler & Lösche, 2021; Michaelson ir kt. 2014).

Brägger ir kt. (2013) išskiria kolegialaus mokymosi privalumus pedagogams: gaunama informacija apie stipriąsias ir tobulintas sritis, kolegos palaiko ir pastiprina vieni kitus, geriau pažįstami mokiniai ir jų poreikiai, išbandomi nauji mokymosi būdai, išsiaiškinama, koks pedagogo elgesys, teigiamai veikia mokinių mokymąsi. Palaniandy (2017) pažymi, kad kasdienės situacijos vykstančios mokykloje – geriausia tobulėjimo forma, tad svarbu inicijuoti pokyčius, prisitaikyti, analizuoti, dirbti ir mokytis drauge. Autorės atliktas tyrimas atskleidė kolegialaus mokymosi privalumus ir naudą pedagogams. Dirbant kolegialiai kuriama mokyklos bendruomenė – problemos

sprendžiamos kartu, teikiama produktyvi pagalba, pagarba kitam, formuojama stipri komanda. Nuolatos mokomasi – išgirsti kitą, pasinaudoti patarimu, pasimokyti iš jau turimos kolegės patirties, atliekant naujus veiksmus. Dalis pedagogų įvardino, kad kolegialumas skatina kelti tikslus, tobulėti, gerinti atliekamo darbo kokybę. Harvey & Teledahl (2019); Žibėnienė (2020) tyrimuose pabrėžiama pedagogų kolegialaus mokymosi svarba, nauda mokinių mokymosi pasiekimams, autorių teigimu kolegiali pedagogų veikla didina mokinių susidomėjimą, įsitraukimą bei bendruomenių sąveiką. Autorės atliktame tyrime kolegialumo nauda mokiniams nebuvo akcentuota tyrimo dalyvių.

Tyrimo dalyvių atsakymai išryškino, kad kolegialiai mokantis ugdomos specifinės kompetencijų sritys: emocinės, bendravimo, komandinio darbo, kritinis mąstymas. Mokslininkai išskiria bendrąsias profesinio augimo kompetencijas, tokias kaip: pedagogines, profesines, bendravimo-refleksyviausias ir organizacines kompetencijų sritis, kurias tobulinant plėtojami pedagogų gebėjimai - kritiškai mąstyti, nebijoti keistis ir bandyti, dirbti komandomis, reflektuoti patirtis, bendraujant ir bendradarbiaujant, tobulinant bendravimo, emocijų valdymo įgūdžius (Nemet, 2018, Nemet ir Velki, 2016, Aimah ir kt., 2017; Murkatik ir kt., 2020). Taigi, tokios mokymosi formos, kaip darbas kartu, emocijų raiška ir priėmimas, kritinis mąstymas, gebėjimas bendrauti yra svarbios visapusiškam pedagogų profesiniam augimui.

Šiame darbe pristatomas tyrimas buvo skirtas ištirti pedagogų kolegialaus mokymosi patirtį. Tyrimo rezultatai plečia galimybes tyrinėti kolegialumą, kaip reiškinį Lietuvos ugdymo įstaigose. Galima tolimesnių tyrimų kryptis: pedagogų kolegialaus mokymosi poveikis mokinių mokymosi rezultatams. Rekomenduotina remiantis šio tyrimo rezultatais atlikti platesnės apimties kiekybinį tyrimą tiriant kolegialaus mokymosi įtaką pedagogų profesiniam tobulėjimui.

IŠVADOS

1. Pradinis ugdymas – 4 metų trukmės pirmoji formaliojo ugdymo pakopa, vykdoma pagal pradinio ugdymo programą, kurią baigus įgyjamas pradinis išsilavinimas. Pradinio ugdymo siekis yra ugdyti mokinių vertybines nuostatas, skatinti jų kultūrinę, tautinę ir pilietinę savimonę, suteikti jų amžiaus tarpsniui būdingus raštingumo įgūdžius bei socialines, emocines, sveikos gyvensenos kompetencijas. Mokinių pasiekimai vertinami pagal 4 pasiekimų lygius: slenkstinį, patenkinamą, pagrindinį ir aukštesnįjį. Įgyvendindamas pradinio ugdymo programą pedagogas personalizuoja ugdomąjį turinį, siekia mokyti ne tik mokomųjų dalykų, bet ir formuoti vertybines nuostatas bei ugdyti bendruosius gebėjimus. Pradinių klasių pedagogas realizuodamas ugdymo turinį nuolatos bendrauja ir bendradarbiauja su mokiniais, jų tėvais, kolegomis, teikia ir gauna grįžtamąjį ryšį. Mokomųjų dalykų turinys siejasi ir su mokinių kompetencijų plėtote, įgyvendinant pradinio ugdymo švietimo programą mokiniai gilina šias kompetencijas: komunikavimo, kultūrinę, kūrybiškumo, pažinimo, pilietiškumo, skaitmeninę, socialinę, emocinę ir sveikos gyvensenos. Pradinio ugdymo programa ir jos realizavimas grindžiamas pradinių klasių mokinių socialinės, psichologinės, kognityvinės raidos ypatumais.
2. Profesinis tobulėjimas – ilgalaikis procesas apimantis kasdienes pedagogų darbinės patirtis, išgyvenimus, mokymąsi, savianalizę, bendradarbiavimą, kolegialumą. Kolegialus mokymasis suprantamas, kaip veikla, kurios metu pedagogai drauge analizuoja profesinės veiklos ypatumus, metodus, būdus, dalinasi patirtimis, siekdami tobulinti savo kompetencijas, darbinę patirtį, gerinti mokinių pasiekimus. Kolegialiam mokymuisi būdinga refleksija ir grįžtamasis ryšys. Kolegialus mokymasis išskiriamas ir kaip viena efektyviausių pedagogų kompetencijų tobulinimo formų, skatinanti pedagogo ūgtį, plėtojanti mokyklos kaip besimokančios organizacijos kultūrą. Kolegialūs pedagogų santykiai teigiamai veikia pedagogų darbo kokybę, psichologinę būseną, mokinių mokymąsi, padeda pedagogams kaupti reikiama informaciją tiek teoriškai, tiek praktiškai, ko rezultate pedagogas profesionaliai tobulėja pats bei daroma teigiama įtaka klasės mokinių mokymuisi.
3. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad:
  - kolegialų mokymąsi pedagogai renkasi dėl bendradarbiavimo su kolegomis siekiant bendrų tikslų, galimybės mokytis iš kitų ir su kitais, galimybės dalintis savo gerąja

patirtimi. Vienas iš svarbių kolegialaus mokymosi tikslų, išskirtas tyrimo dalyvių, yra profesinis augimas gaunant ir teikiant grįžtamąjį ryšį;

- kolegialus mokymasis reiškiasi organizuotų ir neorganizuotų veiklų metu, kai vyksta pedagogų pasitarimai, pokalbiai, bendrų veiklų planavimas ir įgyvendinimas, dalinimasis patirtimis, stebimos kolegų pamokos, mentoriaujama. Mokinių tėvai taip pat yra įtraukiami į ugdomąjį procesą, kuria kolegialius santykius su pedagogais: jie pristato savo darbinės veiklas, dalyvauja bendruomenės renginiuose;
- švietimo įstaigos vaidmuo skatinant kolegialumą reiškiasi per organizuojamus mokymus, seminarus, kurių metu sudaromos galimybės pedagogams mokytis ir dirbti kolegialiai – dalintis patirtimis, spręsti iškilusias problemas, diskutuoti aktualiomis ir svarbiomis temomis, dirbti komandoje. Taip pat per švietimo įstaigoje kuriamą bendradarbiavimu grįstą aplinką – skatinama dalintis informacija ir patirtimi, dirbti kartu;
- pagrindiniai kolegialaus mokymosi iššūkiai pedagogams yra laiko planavimas bei nuolatinis skubėjimas, darbų struktūravimas, negebėjimas priimti kito nuomonės ir požiūrio, konkurencija;
- kolegialaus mokymosi privalumus pedagogai sieja su naujų žinių įgijimu, tikslų numatymu, dalinimusi patirtimis su kolegomis, bendruomeniškais santykiais, nuolatinio mokymosi, kompetencijų plėtra. Mokydamiesi kolegialiai pedagogai plėtoja komandinio darbo, komunikacines, emocines, kritinio mąstymo kompetencijas. Gebėti dirbti komandoje, suprasti kito ir savo reiškiamas emocijas ir jausmus, bendrauti, kritiškai įvertinti gaunamą informaciją svarbu dirbant su kolegomis, tariantis, dalinantis informacija, kartu rengiant mokymo planus, stebint ir teikiant/ priimant grįžtamąjį ryšį.

REKOMENDACIJOS

Pradinio ugdymo pedagogams:

- Aktyviai įsitraukti į kolegialaus mokymosi procesus švietimo įstaigoje: stebėti ugdomąsias veiklas, planuoti bendras pamokas, mentoriauti, reflektuoti savo ir kolegų patirtis, teikti ir priimti grįžtamąjį ryšį.
- Kurti abipuse pagarba ir pagalba grįstus santykius su kolegomis, vengti konkurencijos, priimti žmonių išskirtinumus, kaip privalumus, o ne trūkumus.
- Tobulinti refleksijos ir savirefleksijos gebėjimus.

Įstaigų vadovams:

- Skatinti kolegialaus mokymosi kultūrą švietimo įstaigoje, plėtojant bendradarbiavimu ir bendryste grįstus profesinius santykius .
- Organizuoti kursus, mokymus, seminarus, kurių metu pedagogai galėtų pasisemti naujų žinių ir dalintis savo patirtimis, žiniomis su kolegomis ir lektoriais.

LITERATŪRA

1. Aimah, S., Ifadah, M., & Bharati, D. (2017). Building Teacher's Pedagogical Competence and Teaching Improvement through Lesson Study. *Arab World English Journal*, 8(1), 66–78. <https://doi.org/10.24093/awej/vol8no1.6>
2. Bakutytė, R., & Ušeckienė, L. (2016). Pradinių klasių mokytojų mokymosi darbovietėje dimensijų raiškos suvokimas. *Pedagogika*, 121(1), 41–52. Prieiga per internetą <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=442439>
3. Bankauskienė, N., & Bankauskaitė-Sereikienė, G. (2017). Lietuvių kalbos mokymo ir mokymosi metodai ugdymo paradigmu kontekste. *Gimtoji Kalba Mokykloje*, 6–21. <https://etalpykla.lituanistika.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2017~1606137717447/>
4. Bendrųjų programų gairės (2019). Prieiga per internetą <https://www.mokykla2030.lt/wp-content/uploads/2019/08/Bendruju-programu-atnaujinimo-gaires.-Projektas-2019-08-21.pdf>
5. Betzler, M., & Löschke, J. (2021). Collegial Relationships. *Ethical Theory and Moral Practice*, 24(1), 213–229. <https://doi.org/10.1007/s10677-021-10165-9>
6. Bitinas, B. (2013). Rinktiniai edukologiniai raštai II tomas. Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas ugdymo tyrimo idėjos ir problemos. Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla
7. Bitinas, B., Rupšienė, L. ir Žydžiūnaitė, V. (2008). Kokybinių tyrimų metodologija. Klaipėda: S. Jokužio leidykla – spaustuvė.
8. Brägger, G., Egli, P., Gehrig, P., Fischer, E. ir Widmer, R. (2013) *Kolegialaus grįžtamojo ryšio diegimas*. Prieiga per internetą <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2021/08/Kolegialaus-griztamojo-ryσιο-diegimas.pdf>
9. Brandišauskienė, A., Mičiulienė, R. ir Petruškevičiūtė, A. (2021). Pedagogų profesinio tobulinimo(si) modelis. Vilnius: Vytauto Didžiojo universitetas, Švietimo akademija.
10. Carbone, A., Drew, S., Ross, B., Ye, J., Phelan, L., Lindsay, K., & Cottman, C. (2019). A collegial quality development process for identifying and addressing barriers to improving teaching. *Higher Education Research & Development*, 38(7), 1356–1370. <https://doi.org/10.1080/07294360.2019.1645644>
11. Creswell, J. W. (2009). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. 3rd Edition. Los Angeles: Sage Publications Prieiga per internetą https://www.ucg.ac.me/skladiste/blog_609332/objava_105202/fajlovi/Creswell.pdf
12. Česnavičienė, J. ir Urnėžienė, E. (2016). Mokytojų kolegialaus bendradarbiavimo ypatumai siekiant profesinio tobulėjimo. *Mokytojų Ugdymas*, 26 (1), 15–24(26), 15–24. Prieiga per internetą <https://etalpykla.lituanistika.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2016~1507019772239/>
13. Dačiulytė, R., Dromantienė, L., Indrašienė, V., Merfeldaitė, O., Nefas, S., Penkauskienė, D. ir Railienė, A. (2013). Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo Lietuvoje būklė ir plėtros galimybės. Prieiga per internetą <https://repository.mruni.eu/handle/007/16936>
14. Darling-Hammond, L., Hyler, M., & Gardner, M. (2017). *Effective Teacher Professional Development*. Prieiga per internetą

- https://learningpolicyinstitute.org/sites/default/files/product-files/Effective_Teacher_Professional_Development_REPORT.pdf
15. Daukilas, S., Mičiulienė, R., Kovalčikienė, K. ir Kasperiušienė, J. (2016). Profesijos pedagogų veiklos turinys : profesinis tobulėjimas, identitetas, ugdymo turinio metodologija ir kokybė. Prieiga per internetą <https://www.lituanistika.lt/content/79667>
  16. Dilfuza, S. (2021). Primary education teacher and student teaching activities and system of personal values. *European Scholar Journal (ESJ)*, 2(7). Prieiga per internetą <https://media.neliti.com/media/publications/399154-none-2b08cc5f.pdf>
  17. Dunajevs, E., Girkontaitė, A., Celcytė, B., Jermalavičiūtė, M. ir Padvilikis G. (2019). Ugdymo ankstinimas ir ugdymo kokybė. Tyrimo ataskaita. Prieiga per internetą https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/veikla/es_investicijos/2_4_1_Ugdymo%20ankstinimas_prognostinis%20vertinimas.pdf
  18. Ernar, O., Eleupanovna, Z. A., Nurlanbekovna, U. A., Bakirovna, A. A., & Mukhtaruly, K. S. (2021). Developing primary school students' skills on general developmental exercises and teachers' professional development on learning technologies in physical education. *World Journal on Educational Technology: Current Issues*, 13(1), 42–53. <https://doi.org/10.18844/wjet.v13i1.5408>
  19. Forsling, K. (2021). Collegial Learning and Digital Literacy Education in a Swedish Preschool. *Early Childhood Education Journal*. <https://doi.org/10.1007/s10643-021-01289-9>
  20. Gaižauskaitė, I., & Valavičienė, N. (2016). *SOCIALINIŲ TYRIMŲ METODAI: KOKYBINIS INTERVIU*. Prieiga per internetą <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/6bc9b0c7-425b-4420-a2cd-e6ec2d12736a/content>
  21. Gera mokykla: vizija ir realybė (2017). Švietimo problemos analizė, Vilnius: ŠMM, 2017 m. birželis Nr. 2 (158). Prieiga per internetą <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/07/Gera-mokykla-vizija-ir-realybe.pdf>
  22. Geros mokyklos koncepcija (2015). Patvirtinta LR Švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. V-1308. Prieiga per internetą <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/46675970a82611e59010bea026bdb259?jfwid=32wf90sn&fbclid=IwAR39HSRRLpgkK4KZbp9xlQDsiQTjcepgW3SFeInJds7A2ErOxWmKhuHXyTo>
  23. Hakkarainen, P. E., Brėdikytė, M., Brandišauskienė, A., & Sujetaitė-Volungevičienė, G. (2015). *Ikimokyklinio amžiaus vaiko raida: žaidimas ir savireguliacija*. <https://doi.org/10.7220/9786094543982>
  24. Harvey, F., & Teledahl, A. (2019). *Teacher Professional Development and Collegial Learning: A literature review through the lens of Activity System*. Prieiga per internetą <https://hal.science/hal-02422537/document>
  25. Hewett, B. S., & La Paro, K. M. (2019). Organizational Climate: Collegiality and Supervisor Support in Early Childhood Education Programs. *Early Childhood Education Journal*. <https://doi.org/10.1007/s10643-019-01003-w>

26. Ivaškienė, J., & Malinauskienė, D. (2021). Pradinių klasių mokinių ugdymas: kokybės aspektas. *Švietimas: Politika, Vadyba, Kokybė*, 13(1), 10–21. <https://doi.org/10.48127/spvk-epmq/21.13.10>
27. Janiūnaitė, B. (2019). Edukacinių inovacijų diegimo atvejai. Kaunas: KTU leidykla
28. Jevsejevienė, J. (2015). Kaip rengiami mokytojai? Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Prieiga per internetą https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/01/5_naujausi1_Kaip-rengiami-mokytojai-1.pdf
29. Juozaitis, A. M. (2017). Keli žodžiai apie atsakomybę. Projekto „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ leidinys. Prieiga per internetą <http://www.nmva.smm.lt/wp-content/uploads/2012/12/Projektas-%E2%80%9EBesimokantys-mokytojai-besimokantys-mokiniai%E2%80%9C-1.pdf>
30. Kardelis, K. (2005). Mokslinių tyrimo metodologija ir metodai. Šiauliai: Lucilijus
31. Kebritchi, M., Lipschuetz, A., & Santiago, L. (2017). Issues and Challenges for Teaching Successful Online Courses in Higher Education. *Journal of Educational Technology Systems*, 46(1), 4–29. <https://doi.org/10.1177/0047239516661713>
32. Kokia pradinio ugdymo pamokų kokybė? (2020) Prieiga per internetą <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/12/Pradinio-ugdymo-pamoku-kokybe-1.pdf>
33. Kondratavičienė, R. (2019). Pradinių klasių mokinių vertybių ugdymas naudojant informacines komunikacines technologijas. Prieiga per internetą <https://www.lituanistika.lt/content/78607>
34. Kudinoviėnė, J. (2008). Meno edukologinių tyrimų metodologijos pradmenys. Prieiga per internetą <https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:4242074/datastreams/MAIN/content>
35. Landsbergienė, A. (2019). *Pradinukų abėcėlė*. Vilnius: Dvi Tylos.
36. Langdon Warren, L. (2021). The Importance of Teacher Leadership Skills in the Classroom. *Education Journal*, 10(1), 8. <https://doi.org/10.11648/j.edu.20211001.12>
37. Lapėnienė, A. ir Šilingaitė, S. (2019). Mokytojo kaip kūrėjo ugdymas pedagogikos studijose. *Geografija Ir Edukacija Mokslo Almanachas / Geography and Education Science Almanac*, 7, 35–47. <https://doi.org/10.5200/ge.2019.3>
38. Lietuvos respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. gegužės 30 d. įsakymas. Nr. V-899 „Dėl pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcijos tvirtinimo“. 2012-06-01, Nr. 62-3152.
39. Lietuvos respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015m. gruodžio 21d. įsakymas „Dėl pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašo patvirtinimo“. TAR, 2015-12-21, Nr. 20049.
40. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas, Lietuvos Respublikos Seimo 2011 m. kovo 17 d. nutarimas Nr. XI-1281.
41. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023m. lapkričio 27d. įsakymas Nr. V-1499 „Dėl mokytojų ir pagalbos mokiniui specialistų kompetencijų aprašo patvirtinimo“. TAR, 2023-11-27, Nr. 22836.

42. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas 2017m. kovo 13d. „Dėl Lietuvos respublikos vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“. TAR, 2017-03-13, Nr. 4172.
43. Linder, R., Post, G. ir Calabrese, K. (2012). Professional learning communities: Practices for successful implementation. *Professional Development*. Professional Development Retrieved Prieiga per internetą http://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=cache:Hq4CvT9vFbgJ:scholar.google.com/+Professional+Learning+Communities:+Practices+for+Successful+Implementation&hl=lt&as_sdt=0
44. Maier, A., Daniel, J., Oakes, J., & Lam, L. (2017). *Community Schools as an Effective School Improvement Strategy: A Review of the Evidence*. Prieiga per internetą https://learningpolicyinstitute.org/sites/default/files/product-files/Community_Schools_Effective_REPORT.pdf
45. Martišauskienė, E., & Vaičekauskienė, S. (2015). Vertybės bendrojo ugdymo mokykloje: pedagogų požiūris. *Pedagogika*, 118(2), 127–144. <https://doi.org/10.15823/p.2015.010>
46. Michaelson, C., Pratt, M. G., Grant, A. M., & Dunn, C. P. (2014). Meaningful Work: Connecting Business Ethics and Organization Studies. *Journal of Business Ethics*, 121(1), 77–90. Prieiga per internetą <https://www.jstor.org/stable/42921366>
47. Mičiulienė, R. ir Brandišauskienė, A. (2021). Mokytojų profesinio tobulėjimo sampratos analizė. *Pedagogika / Pedagogy*, 143(3), 23–44. <https://doi.org/10.15823/p.2021.143.2>
48. Miltenienė, L., & Daniutė, S. (2014). Pedagogų ir būsimųjų pedagogų kompetencija ugdyti įvairių poreikių turinčius mokinius inkluzinio švietimo kontekste. *Specialusis Ugdymas*, 1(30), 9–26. Prieiga per internetą <https://epublications.vu.lt/object/elaba:6096737/>
49. Miltenienė, L., Jūratė Valuckienė, Damkuvienė, M., Sigitas Balčiūnas, Evandželina Petukienė, & Bugenytė, M. (2022). Vadovų požiūris ir veikmė kuriant įtraukią mokyklą. *Specialusis Ugdymas*, 1(44), 9–54. <https://doi.org/10.15388/se.2022.v1i44.11>
50. Monkevičius, J., ir Čiužas, R. (2015). Mokytojų profesinių besimokančių bendruomenių sampratos konceptualizavimas besimokančių organizacijų tyrimų kontekste. *Socialinis Ugdymas*, 40(1), 118–132. Prieiga per internetą <https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/c5a97ca7-3b9c-4f31-a250-0f3ac20ccc69/content>
51. Murkatik, K., Harapan, E., & Wardiah, D. (2020). The Influence of Professional and Pedagogic Competence on Teacher's Performance. *Journal of Social Work and Science Education*, 1(1), 58–69. <https://doi.org/10.52690/jswse.v1i1.10>
52. Narzulloevna, A.S., Tokhirovna, K.F., Bakhranovna, A.Z., Odeldjanovna, S.S., & Jurayevich, S.U. (2020). MODERN PEDAGOGICAL METHODS IN EFFECTIVE ORGANIZATION OF LESSONS. *Journal of critical reviews*.
53. Nemet, M. B. (2018). A Correlation between Teachers' Social and Pedagogical Competences and School Culture. *Sodobna Pedagogika/Journal of Contemporary Educational Studies*, 69 (135). Prieiga per internetą https://www.researchgate.net/profile/Maja-Brust-Nemet/publication/329249093_A_correlation_between_teachers'_social_and_pedagogical

- [competences and school culture/links/5e8c73ce4585150839c67c66/A-correlation-between-teachers-social-and-pedagogical-competences-and-school-culture.pdf](#)
54. Nemet, M. B., & Velki, T. (2016). The Social, Emotional and Educational Competences of Teachers as Predictors of Various Aspects of the School Culture / Socijalne, emocionalne i pedagoške kompetencije nastavnika kao prediktori različitih aspekata kulture škole. *Croatian Journal of Education - Hrvatski Časopis Za Odgoj I Obrazovanje*, 18(4). <https://doi.org/10.15516/cje.v18i4.2006>
  55. Nordgren, K., Kristiansson, M., Liljekvist, Y., & Bergh, D. (2021). Collegial collaboration when planning and preparing lessons: A large-scale study exploring the conditions and infrastructure for teachers' professional development. *Teaching and Teacher Education*, 108, 103513. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2021.103513>
  56. Palaniandy, S. (2017). COLLEGIALITY VERSUS INSTRUCTIONAL SUPPORT. *JISTE*, 21(2). <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1176960.pdf>
  57. Pedagoško profesijos kompetencijų aprašas. (2021). Prieiga per internetą https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2021/11/Pedagoگو-profesijos-kompetenciju-aprasas_III-lygmenys-atnaujintas.pdf
  58. Pedagogų rengimo modelio aprašas. (2017). Prieiga per internetą <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/01388c40998611e78d46b68e19efc509?jfwid=5w7avl4go>
  59. Pedagogų rengimo reglamentas. (2018). Prieiga per internetą <https://www.panrs.lt/wp-content/uploads/2020/05/ISAKYMONR.V54%C5%BEDEL1.pdf>
  60. Petronienė, R. ir Šatienė, S. (2022). Ikimokyklinio ugdymo pedagogų kolegialus dalijimasis geraja patirtimi. *Verslas, Technologijos, Biomedicina: Inovacijų Išvalgos 2022: Straipsnių Rinkinys*, (1), 314–323. Prieiga per internetą <https://vb.kvk.lt/object/elaba:135016882/>
  61. Poteliūnienė, S., Ustilaitė, S., Sabaliauskas, S., Česnavičienė, J., & Juškevičienė, A. (2019). Mokytojų patirtys įgyvendinant ugdymo turinį: mokytojas, kaip švietimo politikos dalyvis, mokyklos bendruomenės narys ir profesionalas. *Pedagogika*, 133(1), 78–104. Prieiga per internetą <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=805945>
  62. Povilaitytė, J. ir Lenkauskaitė, J. (2020). Mokinio autentiškos patirties įprasminimo būdai pradinio ugdymo procese | Jaunųjų mokslininkų darbai. Prieiga per internetą <https://www.zurnalai.vu.lt/jaunuju-mokslininku-darbai/article/view/23680/22950>
  63. Pradinio ugdymo bendroji programa. (2016). Prieiga per internetą https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2016/01/ugdpr_1priedas_pradinio-ugdymo-bendroji-programa.pdf
  64. Priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrosios programos (2022). Prieiga per internetą https://www.emokykla.lt/upload/EMOKYKLA/BP/2022-03-10/BP%20%C4%AEvadas_04_22.pdf
  65. Rahayu, S., Ladamay, I., Wiyono, B. B., Susanti, R. H., & Purwito, N. R. (2021). Electronics Student Worksheet Based on Higher Order Thinking Skills for Grade IV Elementary School. *International Journal of Elementary Education*, 5(2), 453. <https://doi.org/10.23887/ijee.v5i3.36518>

66. Rakickienė, L. (2021). Mokyklinio amžiaus vaiko ir jaunuolio kognityviosios ir socialinės-emocinės raidos aprašas. Prieiga per internetą <https://www.mokykla2030.lt/wp-content/uploads/2020/06/VAIKO-RAIDOS-APRA%C5%A0AS.pdf>
67. Rincón-Gallardo, S., & Fullan, M. (2016). Essential features of effective networks in education. *Journal of Professional Capital and Community*, 1(1), 5–22. <https://doi.org/10.1108/jpcc-09-2015-0007>
68. Rogozina J. (2010). Lietuvos mokytojų profesinis tobulėjimas. Švietimo problemos analizė [interaktyvus], [žiūrėta 2023-07-17]. 5(45), 1-8. Prieiga per internetą https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2016/01/vlm_sv_problema_5.pdf
69. Rupšienė, L. (2007). Kokybinio tyrimo duomenų rinkimo metodologija. Prieiga per internetą https://epale.ec.europa.eu/sites/default/files/kokybiniu_tyrimu_duomenu_rinkimo_metodo_1.pdf
70. Sancar, R., Atal, D., & Deryakulu, D. (2021). A new framework for teachers' professional development. *Teaching and Teacher Education*, 101, 103305. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2021.103305>
71. Šarskuvienė, A. (2020). *Bendrojo ugdymo mokyklų išorinio rizikos vertinimas*. Nacionalinė švietimo agentūra. Prieiga per internetą https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/05/Diferencijavimas_individualizavimas_suasmeninimas_kodel_sv_arbu_akcentuoti_ugdymo_organizavima_remiantis_mokiniu_poreikiais.pdf
72. Saulėnienė, S., ir Grikietytė, S. (2022). Pedagogų kompetencijos taikant inovacijas ikimokykliniame ugdyme. *Studijos – verslas – visuomenė: dabartis ir ateities įžvalgos*, VII, 95–103. <https://doi.org/10.52320/svv.v1iVII.240>
73. Shah, M. (2012). The Importance and Benefits of Teacher Collegiality in Schools – A Literature Review. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 46, 1242–1246. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.05.282>
74. Sigurðardóttir, A. K. (2010). Professional Learning Community in Relation to School Effectiveness. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 54(5), 395–412. Prieiga per internetą https://www.researchgate.net/publication/232916563_Professional_Learning_Community_in_Relation_to_School_Effectiveness
75. Simonavičius, E. (2015). Aktyvieji mokymosi metodai: naujos formos ir galimybės. Prieiga per internetą <https://www.vdu.lt/cris/entities/publication/d4acc007-e5df-4c3a-a4e9-7971daad9dfc/details>
76. Survutaitė, R., Bacys, V., Balčiūnas, S., Čiuladienė, G., Petkūnienė, V., Sičiūnienė, V., Vaicekauskienė, V., Valuckienė, J., & Vilkonienė, M. (2015). ES struktūrinių fondų projektas bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo modelis ir rodikliai. Prieiga per internetą http://vkudirka.lt/wp-content/uploads/2021/03/isivertinimas_3_N_rodikliai_2016.pdf
77. Šedeckytė-Lagunavičienė I., Tumlovskaja J. (2019) Mokytojo profesinis tobulėjimas remiantis mokyklų įsivertinimo ir išorinio vertinimo duomenimis. *Švietimo naujienos*.

- Prieiga per internetą <https://www.svietimonaujienos.lt/mokytojo-profesinis-tobulejimas-remiantis-mokyklu-isivertinimo-ir-isorinio-vertinimo-duomenimis/>
78. Šedeckytė-Lagunavičienė, I. (2018). *Mokytojo profesinis mokymasis – mokinio ir mokyklos pažangai*. Švietimo Naujienos. Prieiga per internetą https://www.svietimonaujienos.lt/mokytojo-profesinis-mokymasis-mokinio-ir-mokyklos-pazangai/#_ftn2
79. The Glossary of Education Reform. (2014). S. E. Abbott (Ed.) JAV. Prieiga per internetą: <https://www.edglossary.org/professional-learning-community/>
80. Tidikis, R. (2003). Socialinių mokslų tyrimo metodologija. Vilnius: Lietuvos teisės
81. Tubutienė, V. ir Morkūnaitė, S. (2008). Organizacinio mokymosi modeliai besimokančioje organizacijoje. Prieiga per internetą: <https://lituanistika.lt/content/14535>.
82. Valstybės pažangos strategija „Lietuva 2050“. Prieiga per internetą: <https://atvirasseimas.lrs.lt/processes/iniciatyvos-vizija-LT2050>
83. Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija. (2014). [Žiūrėta 2024 m. balandžio 24 d.]. Prieiga internete: https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2018/04/Valstybine-svietimo-strategija-2013-2020_svietstrat.pdf
84. Valuckienė, J., Balčiūnas, S., Damkuvienė, M., & Petukienė, E. (2023). Bendrojo ugdymo turinio ir organizavimo modelių sukūrimas ir išbandymas bendrajame ugdyme. *Nacionalinė Švietimo Agentūra*. Prieiga per internetą <https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2023/03/Mokyklu-komandu-refleksiju-tyrimo-rezultatai-03-21.pdf>
85. Venslovaitė, V., & Danylienė, L. (2018). Socialinis ir emocinis ugdymas: mokytojo perspektyva. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 40, 111–126. <https://doi.org/10.15388/ActPaed.2018.0.11891>
86. Visvizi, A., Daniela, L., & Lytras, M. (2020). *The Future of Innovation and Technology in Education: Policies and Practices for Teaching and Learning...* ResearchGate; Emerald Publishing. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/344395764_The_Future_of_Innovation_and_Technology_in_Education_Policies_and_Practices_for_Teaching_and_Learning_Excellence
87. Zablackė, R. ir Gražyrė, A., (2017). Privalomojo ugdymo ankstinimas – kodėl tai svarbu? Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Prieiga per internetą https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/07/Ugdymo-ankstinimas_spaudai.pdf
- Bacon, E. (2014). Neo-collegiality: restoring academic engagement in the managerial university. Retrieved from www.lfhe.ac.uk website: <https://eprints.bbk.ac.uk/id/eprint/11493/>
88. Žibėnienė, G. (2020). Inovacijos, svarbios mokyklų pažangai jų bendruomenių požiūriu. *Socialinis Darbas*, 18(1), 65–79. Prieiga per internetą <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=855804>
89. Žukauskienė, R. (2012). Raidos psichologija. Vilnius
90. Žydžiūnaitė, V., & Sabaliauskas, S. (2017). Kokybiniai tyrimai: Principai ir metodai: vadovėlis socialinių mokslų studijų programų studentams. Vilnius: Vaga. Prieiga per internetą <https://www.vdu.lt/cris/handle/20.500.12259/57984>

SANTRAUKA

Tema: Kolegialus mokymasis kaip pedagogo profesinio augimo prielaida: pradinio ugdymo pedagogų patirtis. Edukacinių technologijų valdymo magistro baigiamasis darbas. **Vadovė:** Doc. Dr. Asta Railienė - Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Edukologijos ir socialinio darbo institutas, 2024.

Įprasta manyti, kad profesinis tobulėjimas pasyvi pedagogo veikla, kurios metu dalyvaujama išorinėse intervencijose (kursuose, seminaruose, mokymuose) įgūdžiams tobulinti (Brandišauskienė ir kt., 2021). Tačiau dalis mokslininkų profesinį tobulėjimą apibrėžia, kaip ilgalaikį procesą, kurio metu mokomasi, konstruojamos naujos žinios per patirtis, socialiai sąveikaujama, mokomasi kasdienių veiklų metu (Brandišauskienė ir kt., 2021; Palaniandy, 2017). Pedagogai dirba ir mokosi kolegiskose bendruomenėse, kuriose: dalinamasi patirtimis, reflektuojama, sprendžiamos problemos, kuriamos bendros žinios, diegiamos naujovės (Monkevičius ir Čiužas, 2015; Rogozina, 2010; Nordgren ir kt., 2021; Miltenienė ir Daniutė, 2014; Petronienė ir Šatienė, 2022).

Siekiant įvertinti anksčiau minėtų mokslininkų teiginius dėl kolegialaus mokymosi naudos pradinio ugdymo pedagogų profesiniam tobulėjimui, šiame darbe pasirinkta išnagrinėti šias **problemas:** 1.Kokia yra pradinio ugdymo pedagogų kolegialaus mokymosi praktika? 2.Kokia yra kolegialaus mokymosi vieta profesinio tobulėjimo kontekste? Nagrinėjimui pasirinktas tyrimo **objektas** – pradinio ugdymo pedagogų kolegialaus mokymosi patirtis. Tyrimo **tikslais** – atskleisti kolegialaus mokymosi, kaip pedagogo profesinio augimo prielaidos, raišką. Tyrimo **uždaviniai:** 1.Aptarti pradinio ugdymo ypatumus. 2. Išanalizuoti kolegialaus mokymosi bruožus pedagogų profesinio tobulinimosi kontekste. 3.Atskleisti pradinio ugdymo pedagogų kolegialaus mokymosi patirtis. **Informacijos rinkimo ir tyrimo metodai:** Mokslinių šaltinių ir metodinės literatūros analizė, interviu (kokybinis tyrimas, atskleidžiantis pradinio ugdymo pedagogų kolegialaus mokymosi patirtį ir naudą profesinio tobulėjimo kontekste), gauti rezultatai išanalizuoti Content metodu, pateiktos išvados ir rekomendacijos skirtos pradinio ugdymo pedagogams ir įstaigų vadovams.

Atliktas kolegialaus mokymosi patirčių tyrimas parodė šio mokymosi būdo naudą pradinio ugdymo pedagogų profesiniam tobulėjimui (kompetencijų plėtra: emocinių, darbo komandoje, bendravimo ir kritinio mąstymo; ir kitos naudos: naujos žinios, dalinimasis patirtimis, tikslų išsikėlimas, bendruomeniškumas, nuolatinis mokymasis).

Raktiniai žodžiai: pradinis ugdymas, kolegialusis mokymasis, profesinis tobulėjimas.

SUMMARY

Theme: Collegial learning as a prerequisite for the professional development of teachers: experiences of primary teachers. Master's thesis in Educational Technology Management. Supervisor. (Brandišauskienė et al., 2021). However, some researchers define professional development as a long-term process of learning, constructing new knowledge through experiences, social interaction, and learning during everyday activities (Brandišauskienė et al., 2021; Palaniandy, 2017). Teachers work and learn in collegial communities where they share experiences, reflect, solve problems, create shared knowledge, and innovate (Monkevičius and Čiužas, 2015; Rogozina, 2010; Nordgren et al., 2021; Miltenienė and Daniutė, 2014; Petronienė and Šatienė, 2022).

In order to evaluate the claims of the above-mentioned scholars on the benefits of collegial learning for the professional development of primary education teachers, this paper chooses to examine the following issues: 1. What are the practices of collegial learning among primary education teachers? 2. What is the place of collegial learning in the context of professional development? The object of the study is the collegial learning experiences of primary school teachers. The objectives of the study are to reveal the expression of collegial learning as a prerequisite for professional development of teachers. The objectives of the study are: 1. To discuss the peculiarities of primary education. 2. To analyse the features of collegial learning in the context of teachers' professional development. 3. To reveal the experiences of collegial learning of primary education teachers. Methods of information gathering and research: analysis of scientific sources and methodological literature, interviews (qualitative research revealing the experience and benefits of collegial learning in the context of professional development of primary education teachers), analysis of the results obtained by means of the Content Approach, and the presentation of conclusions and recommendations aimed at primary education teachers and heads of institutions.

A study on collegial learning experiences has shown the benefits of this type of learning for the professional development of primary teachers (development of competences: emotional, teamwork, communication, and critical thinking; and other benefits: new knowledge, sharing of experiences, goal setting, community, continuous learning).

Keywords: primary education, collegial learning, professional development.

PRIEDAI

PRIEDAS Nr. 1

Tyrimo instrumentas

Klausimo numeris	Pagrindiniai klausimai	Papildantys klausimai
Įvadinis klausimas: Papasakokite, ką Jums reiškia kolegialus mokymasis?		
Kolegialaus mokymosi praktika		
1.	Jei jums reikėtų pristatyti kolegialaus mokymosi reiškinį savo kolegai (-ei), kuris (-i) neturi tokios patirties, kaip paaiškintumėte?	Kokius kolegialaus mokymosi aspektus akcentuotumėte? Kaip Jūs suprantate kolegialų mokymąsi? Kokius kolegialaus mokymosi būdus išskirtumėte?
2.	Pasidalinkite savo turima kolegialaus mokymosi patirtimi kasdienėje veikloje.	Kokios kolegialaus mokymosi priemonės, būdai, strategijos pasiteisino labiausiai? Kokiais tikslais kolegialus mokymasis taikomas jūsų įstaigoje? Pateikite pavyzdžių Kuo naudingas Jums kolegialus mokymasis? Kas pasiteisina? Su kokiais kolegialaus mokymosi iššūkiais susiduriate? Kas neramina, o kas džiugina? Kokios pagalbos sulaukiate, kas ją teikia?
3.	Prisiminkite paskutinę sėkmingo kolegialaus mokymosi patirtį.	Kokiame kontekste tai vyko? Koks buvo tikslas? Ką iš to proceso išsinešėte?
Kolegialaus mokymosi vieta profesinio tobulinimosi procese		
4.	Kokia vietą kolegialus mokymasis užima Jūsų profesinio tobulinimosi procese?	Kokias kompetencijas, Jūsų nuomone, padeda tobulinti kolegialus mokymasis? Kokiose profesinio tobulinimosi situacijose labiausiai pasiteisina kolegialus mokymasis? Kokiomis formomis jis pasireiškia? Iš ko suprantate, jog kolegialus mokymasis daro įtaką Jūsų profesiniam tobulėjimui?
5.	Kokią vietą kolegialus mokymasis užima jūsų švietimo įstaigos darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo procese?	Kiek ir kaip kolegialus mokymasis taikomas jūsų įstaigoje? Kaip jis reiškiasi jūsų švietimo įstaigos kultūroje? Kaip jis organizuojamas? Kiek kolegialus mokymasis skatinamas/vertinamas kaip kvalifikacijos tobulinimo forma?